Delavska enotnost

Glasilo Svobodnih sindikatov Slovenije

Glavni urednik Franček Kavčič
Odgovorni urednik Marjan Horvat

Ljubljana, 5. oktobra 1990
številka 41, letnik 49, cena 10 dinarjev

Slika: Sašo Bernardi

Analiza življenja

Obubožanje in lakota grozita tudi Sloveniji

● Stran 3

Zaradi lastninjenja šest dni brez suverenosti

Politični nadzor nad internimi delnicami

● Stran 5

Poslanski klub ZSMS – Liberalne stranke

Še zadnji (obupni?!) poskus

● Stran 5

Kaj bo z energijo

Rudnik urana na Žirovskem vrhu zapirajo, revirski premogovniki se utapljajo. Kaj o vsem tem meni slovenski minister za energetiko Miha Tomšič?

● Strani 8 in 9

Jože Florjančič, direktor Hidromontaže se nepreklicno poslavlja

Demontaža

● Stran 10

Kosovo: igranje s potrpljenjem obubožanega delavstva

Tudi gospodarstvo naj poklekne

● Stran 11

Bolj ali manj usodne razprave o škofjeloški orodjarni in livarni

»Ja, kaj boste pa z ljudmi?« se je začudil cerkveni mož

● Stran 12

Če vprašate mene

Ne mislim gnjaviti z ljubljansko smetarsko vojno, saj se je celo televizija Slovenija naveličala spremljati ta najpomembnejši slovenski dogodek po marčni revoluciji. (Že spet bodo zamudili najzanimivejše.)

Tudi če bi se silil biti pameten, mi to ne bi uspelo, ker sem do tega spora že od vsega začetka neopredeljen.

Ne zanimajo me Vidmarji, Lesarji, Omerzuji, Medvedje in tretji ljudje, ki se mi iz dneva v dan bolj kažejo kot jata spetelinjenih kur, ki obračunava na kupu gnoja. Da pri tem leti svinjarija na vse strani, se razume.

Tudi ko so se smetarji odločili, da bodo s stavko izsilili konec ravsanja, ko jih je nategnila naveza med DPZ in izvršnim svetom mesta Ljubljane, da so stavko prekinili, sem ostal zvest sam sebi.

Celo smetarji imajo pravico stavkati, biti izigrani in znova stavkati. Tvegajo sicer, da bi jim demosovci očitali politične nakane – a že sami vedo, najbrž znajo na drugo stran tehtnice dati svoje človeško dostojanstvo.

Če vprašate mene, je do tod vse v najlepšem redu. Stvari pač tečejo med ljudmi po neki notranji ali po neki dogovorjeni poti – vse dotlej, dokler jih kaj ali kdo ne zmoti.

Stavka je tudi takšna dogovorjena pot z dogovorjenimi pravili igre, ki računa na to, da sta igralca enakopravna in poštena, tudi če nimata vseh kart hkrati na mizi. Če seveda eden od njiju ne ponori in izključi nasprotnika tako, da najame stavkokaze.

Takrat postane igra goljufija, zloraba in izdajstvo. Ko ti zmanjka znanja in argumentov, pokličeš pač bratsko pomoč (primerjava je namerna), greš in novačiš najemnike med domačimi brezvestneži, hrvaškimi brezdelneži in avstrijskimi plačanci.

To je čas, ko je težko ostati neopredeljen. Ne zavoljo Vidmarjev in podobnih napomočklicarjev, temveč zavoljo stavkokazov. Kajti slep in nor je, kdor misli, da lahko komu ukrade delo, ne da bi se čez čas sam znašel brez dela, ker bo delodajalec našel naslednjega – stavkokaza.

In težko verjamem, da se drugi oblastniki vseh barv ne bi učili od prestolniških. Ali pa je to le ena od pojavnih oblik praktične slovenske demokracije: dati ustavno pravico do stavke tako, da jo onemogočiš s stavkokazi, razglasiti samostojno slovensko državo z vrnitvijo Štajerske, Prekmurja in Primorske okupatorjem... Predlagam še ustanovitev slovenske vojske z najemom odpuščenih pruskih vojakov...

Šalo na stran: svojčas, v davnih časih, sem zasledil, da so v Demosovi koaliciji tudi socialni demokrati. Če so še, jih opozarjam, da si takšnega preziranja pravice do stavke in takšnega ironiziranja delavske solidarnosti ne bi smeli privoščiti – čeprav si stranka na (v) oblasti lahko začasno privošči marsikaj.

Doro Hvalica

Kdo ti je zagrenil mladost, mladi človek?

Pojdi domov, Srboslavija

Jugoslavija se je zlomila. Namesto zgodovinskega upanja komunistov, ki so jo gradili pod navidezno »enotnostjo delavskega razreda in njegovih interesov«, polstoletnega trdega uveljavljanja »bratstva in enotnosti« in menda rešenega nacionalnega vprašanja, smo priče razpadu države, ki vse naštete »zgodovinske« kategorije in nekdanji »cement« države spravlja v zgodovinsko ropotarnico. Do zloma je prišlo s pohodom demokracije v jugoslovanskem prostoru, najprej v severozahodnemu delu države. Nove politične sile so prinesle v življenje neutopične, vendar tudi odrekanja in znoja polne projekte, morda tudi tvegane glede na razmerja moči v potitovski Jugoslaviji, ki pa so, vsaj v Sloveniji, sad večstoletnih prizadevanj, upanja in sanj o svobodni in samostojni državi.

Konfederacija ali samostojnost, pravijo v dveh zahodnih republikah. Samo federacija ali Srboslavija, odgovarja v en glas srbskočrnogorska naveza. Slovenci, pojdite že, dodajajo, saj ste moteči dejavnik za naše cilje. Na Hrvaškem je tekla kri; prostovoljci, ki se zbirajo v Beogradu, da bi branili Srbe na Hrvaškem; ti so vdrli v policijske postaje in ukradli orožje; množična zborovanja v podporo hrvaškim Srbom v Srbiji in Črni gori; pretrgan železniški in drug promet; po drugi strani tudi gandhijevsko ravnanje Albancev v »južni« Srbiji – to je v resnici jugoslovanska država.

Sedanji državni poglavar – modro jugoslovansko predsedstvo – pod taktirko Miloševića, pošilja ultimate v zahodne republike in prepečuje varstvo ustavnosti in zakonitosti, kar bi morala biti njegova temeljna naloga. Jović s svojimi pokrajinskimi (srbskimi) člani predsedstva, z oblastiželjnim črnogorskim Bučinom, bržkone naivnim behajevskim Bogićevićem in znano spletkarskim Makedoncem Tupurkovskim, obvladuje državno predsedstvo ter dovoljuje Srbom več pravic, kot jih ima kateri koli narod v Jugoslaviji, kar jim manjka, pa si vzamejo z dovoljenjem zveznih organov ali tudi brez njega. Hrvati zdaj nimajo svojega človeka v zveznem predsedstvu, kajti Mesić še nima verificiranega mandata v zvezni skupščini (vprašanje je, če ga bo dobil!?), naš Drnovšek pa ostaja sam.

V takih razmerah, ko se tudi Markovićev program gospodarske prenove kaže kot iluzija za razplet politične krize v državi, hoče državni poglavar razveljaviti odločitve skupščine Republike Slovenije, ki zadevajo vodenje in poveljevanje teritorialni obrambi v miru in izrednih razmerah, vendar hkrati dovoljuje, da je Miloševićevo predsedstvo oziroma on sam komandant srbske vojske in teritorialne obrambe. Ultimati zveznega predsedstva Slovenije in »komisar« Tupurkovski, ki naj bi se na kraju samem prepričal, kaj se dogaja s Srbi na Hrvaškem, so dejanja, ki grobo posegajo v suverenost in jih kajpak ni mogoče opravičiti. Tisti, ki postavlja takšne zahteve, bi najbrž rad, da bi še žvenketalo orožje, kajti takšne zahteve in načini niso sprejemljivi, ker kratijo ligitimnost svobodno izvoljenih organov oblasti v obeh republikah.

Vse kaže, da je slovenska oblast pripravljena dostojanstveno odgovoriti kratenju suverenosti na vseh področjih, vendar ne zapira vrat novemu jugoslovanskemu dogovoru. Ali bo zmogla najti najprimernejše oblike zavezništva z demokratičnimi krogi v drugih republikah ali pa se bo znašla v problematični povezavi le s Hrvaško, kar je na začetku prav gotovo nujno? To se bo pokazalo v naslednjih tednih, najkasneje v dveh mesecih, po volitvah v drugih republikah. Projekt konfederalne pogodbe, ki ga bodo objavili jutri (v soboto), je bržkone zadnja možna rešitev za novi jugoslovanski pogovor in dogovor, s katerim bi lahko vsi jugoslovanski narodi in republike le pridobili ter uredili medsebojna razmerja na demokratičen način in brez prelivanja krvi. Zdaj je kakršna koli drugačna rešitev za vse preveč tvegana, v gospodarskem smislu katastrofalna, v mednarodnih razmerah pa za zdaj še utopična. Toda po isti poti, po kateri je Slovenija prišla v Jugoslavijo v vojni vihri, ko se je slovenski parlament odločil za združitev, lahko iz nje tudi izstopi; in če bi se sedanja politična kriza stopnjevala, se bodo slovenski državljani morali tako tudi odločiti.

Marjan Horvat

Opeharjeni gostinci

Nekdanji delavci Gostinskega podjetja Radeče in Gostinskega podjetja Savinja Laško, ki so se letos na pomlad čez noč znašli na cesti in v stečajnem postopku, so bili sicer več kot razočarani, vendar se niso sklonjenih glav vdali v usodo. Sklenili so, da se bodo odločno zavzeli za svoje pravice, to je za vse tisto, kar jim pripada iz minulega dela. Sporazumeli so se, da bodo šli na sodišče, in pooblastili republiški odbor Sindikata delavcev gostinstva in turizma Slovenije ter medobčinski odbor dejavnosti v Celju, da vložita tožbo proti krivcem za stečaj, to je proti vodilnim v omenjenih podjetjih.

Opeharjeni delavci med drugim zahtevajo tudi neizplačane osebne dohodke, regres za letni dopust, odškodnino za neizkoriščeni letni dopust, plačilo za opravljene nadure, odpravnino za upokojitev in izplačilo jubilejnih nagrad. Terjatve uveljavlja na sodišču 19 nekdanjih delavcev Gostinskega podjetja Radeče in 51 bivših delavcev Gostinskega podjetja Savinja Laško.

Žal mlini pravice meljejo počasi. Zato še po nekaj mesecih tožniki ne vedo, kakšen bo končni razplet. V vsakem primeru, tudi če bodo izterjali do zadnjega ficka, kar so zahtevali, pa se zadeva zanje ne bo končala ugodno. Drago bodo plačali (ne)delo svojih bivših šefov, saj je delovnih mest, prav zaradi nestrokovnosti in nesposobnosti v poslovodnih strukturah, iz dneva v dan manj.

Vsekakor se sindikatom obeta s takimi in podobnimi primeri še veliko dela. Gotovo precej več kot doslej. Pri gašenju uničujočih ognjenih zubljev pa bi bili vsekakor bolj uspešni, če bi zavihali rokave že ob prvem dimu. S pogorišča se običajno ne da več kaj pametnega rešiti.

Andrej Ulaga

ZIS: pometanje pred tujim pragom

Glasna šepetanja o posledicah gospodarske politike v zadnjih mesecih niso več potrebna. Tudi tisti, ki so doslej trmasto zatrjevali, da je z gospodarskim programom vse v redu – se pravi člani vlade – zdaj priznavajo: inflacija je spet na pohodu. Dokaz: uradni podatek, da je v preteklem mesecu inflacija zrasla za 10,9 odstotka, največ po zaslugi precej povečanih cen hrane in storitev. Vlada je priznala ponovno hitro rast cen in napovedala ostre makroekonomske ukrepe zoper njo. Ni pa nič povedala o svoji udeležbi pri načenjanju stabilizacijskega programa oziroma svoje sokrivde za rast cen.

Vlada sicer lahko grmi in tudi ukrepa zoper številne »dejavnike« ki ali zavirajo uresničevanje njenega programa ali pa ga celo rušijo. Toda star pregovor »Pometi najprej pred svojim pragom« jo vsaj moralno zavezuje, da prizna in skuša popraviti svoje napake pri uresničevanju lastnega stabilizacijskega programa. Poznavalci ekonomije že dalj časa, nekako od maja, niso več zadovoljni z načinom, kako vlada »z ritjo podira, kar je z rokami naredila«. Največ škode naj bi si vlada naredila z dajanjem slabega zgleda pri javni porabi. Njeni predlogi za povečanje proračuna s hladno obrazložitvijo, da je bil sprva narejen na osnovi drugačnih predvidevanj o gibanju cen, se nekako ne skladajo z njeno zahtevo republiškim in občinskim strukturam, naj svojo porabo zmanjšajo za petino. Na začetku poletja je vlada dovolila povečati denarno maso v obtoku, kar je povečalo rast plač, pri čemer je vlada tudi sama dala »dober« zgled.

In tako bi lahko naštevali še naprej vse do načrtnega prelivanja dohodka, prenizkega tečaja in še česa. Vse skupaj postaja nekam znano iz prejšnjih let in prejšnjih stabilizacijskih programov: na koncu je vse brez koristi, le vedno več nas vsak nov stabilizacijski poskus stane.

Boris Rugelj

Svobodni Sindikati Slovenije

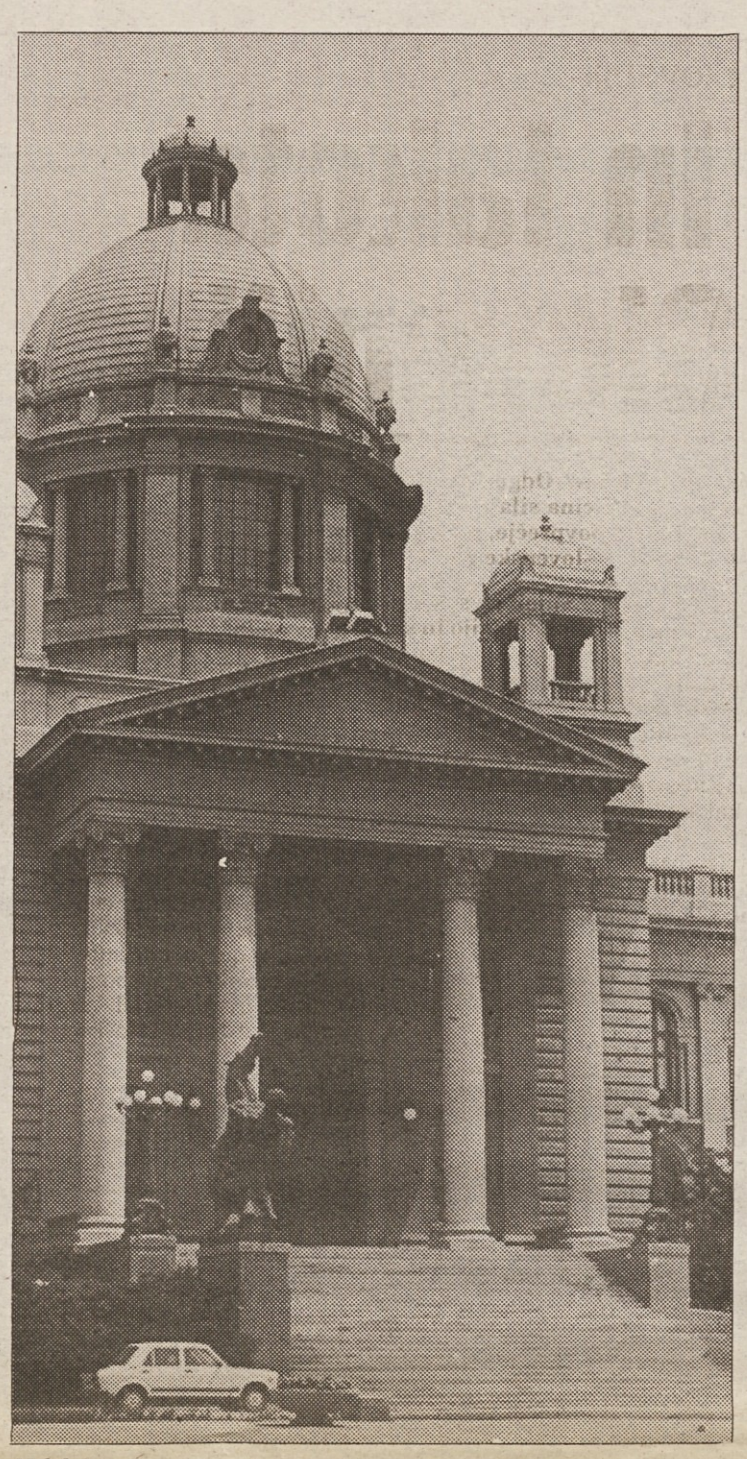

Nekdaj, za časa srbske države, njihov parlament, zdaj parlament SFRJ. Doklej še?

Obvestilo uporabnikom pravne pomoči

Na sedežu Sveta Zveze svobodnih sindikatov že vrsto let uspešno deluje služba pravne pomoči. Doslej so delavci pravno pomoč dobili z ustno izjavo, brez dokazila o članstvu v Zvezi svobodnih sindikatov Slovenije. Od 10. septembra 1990 dalje po sklepu razširjene seje predsedsta ne zagotavljamo več vsem delavcem brezplačne pravne pomoči, kot so nasveti, vloge, zastopanje pred sodiščem. Pravico do brezplačne sindikalne pravne pomoči imajo le:

– člani sindikatov podjetij in ustanov, povezanih preko republiških odborov sindikatov dejavnosti v Zvezo svobodnih sindikatov Slovenije;

– člani upokojenci in brezposelni delavci;

– morebitni individualni člani.

Uporabnikom je pravna pomoč zagotovljena na podlagi članske izkaznice oziroma napotnice predsednika sindikata ali drugega pooblaščenega sindikalnega zaupnika podjetja oziroma ustanove. Delavcem, ki niso včlanjeni v ZSSS, bodo odvetniki nudili pravno pomoč le v okviru možnosti in za plačilo po odvetniških tarifah.

Union Zreče:

Združeni za delavske pravice

Gospod minister Izidor Rejc je Uniorju, svobodnim in neodvisnim sindikatom poslal pismo o svojem nestrinjanju z »načinom poseganja v normalno delo podjetja«. Pismo je sledilo stavki delavcev Uniorja in njihovim zahtevam. Gospod minister meni, da »formiranje tovarniškega komiteja kot trajnega delovnega telesa ni sprejemljivo, ker pomeni nasilno poseganje v poslovne funkcije podjetja, ki jih pod takimi pogoji ni mogoče normalno in uspešno izvajati« in da se »delavski svet na zahtevan način ne more ukiniti« ter na koncu, »da so bile zahteve Zbora delavcev dosežene s fizično prisilo, kar v nobenem primeru ni dovoljeno...«

Resnici na ljubo je treba priznati, da delavci svojih zahtev niso »spravili v pravniški jezik in obstoječo zakonodajo«, vendar je bolj kot to pomembno, zakaj so sploh šli na tovarniško dvorišče in zahtevali, kar so zahtevali.

Kakorkoli že, zdaj obe strani v predahu zadeve spravljata v red. Svobodni sindikati so vodstvo podružnice neodvisnih sindikatov v Uniorju povabili k sodelovanju, da bi skupaj razčistili nekatera vprašanja, ki niso bila dovolj »izčiščena«. Tako naj bi skupaj ustanovili koordinacijsko telo namesto komiteja za enotni nastop za uresničitev delavskih pravic. Nezaupnico delavskemu svetu so skrčili na tiste člane, ki po mnenju delavcev v delavskem svetu ne zastopajo delavskih zahtev.

Na skupnem sestanku, ki ga je vodil Albert Vodovnik, predsednik sindikata delavcev kovinske in elektroindustrije pri Svobodnih sindikatih – neodvisne sindikate je med pogovori vodil Branko Korošec, predsednik podružnice v Uniorju – so poleg omenjenih sodelovali še predsednik občinskega sindikalnega sveta Svobodnih sindikatov iz Slovenskih Konjic in sekretarka teh sindikatov ter član predsedstva Neodvisnih sindikatov.

Dogovorili so se, da bodo pri pripravi panožne pogodbe sodelovali, saj so zahteve, ki so jih postavljali delavci Uniorja, večinoma rešljive s takšno pogodbo. Zato bodo skupaj nadaljevali aktivnosti za njeno potrditev pri strokovnem združenju Gospodarske zbornice, ki zastopa drugo stran. Ker podpis te pogodbe nenehno zavlačujejo, so se dogovorili, da bodo oživeli priprave na generalno stavko kovinarjev, ki je bila odložena.

Janez Sever

Pametni popusti

Razplet ljubljanske komunalne vojne bo, kot kažejo najnovejši dogodki, vsaj začasno potekal na podlagi stališč družbenopolitičnega zbora mestne skupščine. Ta zbor je namreč mestni vladi priporočil, naj pereče stanje v Snagi kratkoročno reši, tako da za vršilca dolžnosti direktorja imenuje osebo, ki do zdaj ni bila vpletena v ta spor. Delavce Snage pa so delegati pozvali, naj prenehajo stavkati in začnejo delati, da bi popravili nastalo škodo.

Mestni izvršni svet je istega dne, na svoji izredni seji, predloge družbenopolitičnega zbora sprejel. Sklenil pa je, da bo delovno mesto direktorja razpisal, do imenovanja po razpisu pa naj bi bil direktor Matjaž Medved, človek, ki so ga imenovali kljub nasprotovanju delavcev Snage. Družbenopolitični zbora je na omenjeni seji predlagal, naj bi bila 16. oktobra seja celotne mestne skupščine, na kateri naj bi delegati ocenili poročilo IS in Snage in dokončno odločili o razpletu afere ter odgovornosti zanjo.

Stavkovni odbor delavcev Snage se je po seji mestne vlade ponovno sestal in odločil, da bodo delavci skladno s stališči družbenopolitičnega zbora nadaljevali delo in čakali na odločitev mestne skupščine. V tem času pospešeno odpravljajo posledice stavke in odvažajo smeti, ki jih niso odpeljali dobro plačani najeti zasebniki in stavkokazi iz Maribora in sosednjih dežel.

Stavka se je, vsaj začasno, končala zaradi predloga kompromisa, o katerem je Delavska enotnost pisala že v prejšnji številki in ki je prišel iz pristojnega zbora mestne skupščine. Stavka se je končala tudi zaradi tega, ker so v teh dneh zaposleni delavci Snage spoznali, da bo njihova pravična in legitimna stavka lahko uporabljena za ukinitev njihovega podjetja in tudi za pospešeno privatizacijo te posebne dejavnosti in njihovih strojev, naprav ter zemljišč. Takšne zamisli so namreč v minulih dneh razlagali mestni možje in prav možno je, da so o takšnih načrtih sanjarili že takrat, ko so Omerzuja iz vprašljivih razlogov zamenjali z Medvedom. Ljubljanski komunalci so v teh dneh tudi izvedeli, da prebivalstvo večinoma ne podpira njihovih zahtev in da so mestni možje javnost pravzaprav prepričali, da s stavko branijo svoj privilegiran položaj in nezaslužene visoke plače.

Delavci Snage so organizirali stavko po vseh sindikalnih pravilih zaradi tega, ker se mestna vlada z njimi ni hotela niti pogovarjati, kaj šele pogajati. V dneh, ko se je spor povečeval, so mogoče zahtevali tudi kaj nemogočega, sem za to, da bi dobili novega direktorja, ki bo lahko takoj začel delati in ponovno strnil kolektiv, ki je zdaj verjetno razslojen. Skupaj z njimi upamo, da Matjaž Medved v teh dneh, ko je pogojno direktor, ne bo delal v njihovo škodo in korist tistih, ki so ga postavili na čelo Snage. Že zdaj pa opozarjamo republiško agencijo za privatizacijo, naj vsaj do tedaj, dokler ne bomo imeli zakona o privatizaciji, prepreči namere mestnih oblastnikov, da bi javno premoženje in dejavnost Snage 'podelili' svojim zaslužnim prijateljem ali znancem.

Franček Kavčič

Izračun postavk iz bivše

Sindikalne liste

(druge stvari so urejene v splošni kolektivni pogodbi za gospodarstvo)

Povprečni OD v gospodarstvu RS v obdobju maj–julij 1990	5.246,00 din
Povprečni OD v gospodarstvu SFRJ v obdobju maj–julij 1990	3.797,00 din

PRAVICE IZ DELA IN GOSPODARJENJA

1. Najnižji zajamčeni osebni dohodek	2.830,00 din
2. Faktor delovne dobe	0,5 % od akontacije OD za živo delo za vsako izpolnjeno leto delovne dobe

PREJEMKI SKUPNE PORABE

1. Regres za letni dopust (oblikovanje mase)	3.147,60 din
2. Jubilejne nagrade	
– za 10 let	2.623,00 din
– za 20 let	3.934,50 din
– za 30 let	5.246,00 din
3. Nagrade ob starostni ali delovni upokojitvi	15.738,00 din
4. Solidarnostne pomoči (vselej na predlog OOZS)	5.246,00 din
– pomoč družini umrlega delavca	
– pomoč delavcu v primeru elementarne nesreče	
5. Odpravnina delavcu	

Delavcu, ki mu zaradi zmanjšanega obsega dela ali prenehanja poslovanja organizacije preneha delovno razmerje, pripada odpravnina najmanj v višini 24 povp. OD delavca, izplačanih v zadnjih treh mesecih pred uveljavitvijo pravice do odpravnine.

MATERIALNI STROŠKI V ZVEZI Z DELOM IN OPRAVLJANJEM DELA

1. Regres za prehrano med delom	1.049,20 din
2. Dnevnica za službena potovanja v državi	
– cela dnevnica, nad 12 ur	303,90 din
– polovična dnevnica, od 8 do 12 ur	154,90 din
– mini dnevnica, nad 6 ur, če se potovanje začne dve uri pred začetkom delovnega časa ali konča dve uri po njem	112,40 din
3. Stroški za prenočnino	predločen račun, razen za hotel luksuzne kategorije
– prenočnina v luksuznem hotelu	265,80 din
– prenočnina brez računa	113,90 din
4. Terenski dodatek (nastavitev, prehrana za delo na terenu)	227,90 din
6. Kilometrina	3,40 din
7. Prevoz na delo	cena javnega prevoza
8. Ločeno življenje	3.672,20 din

PRAVICE ČLANA ZSSS

(kategorija, ki se ne uresničujejo v samoupravnih splošnih aktih in so za informacijo članom ZSSS)

- pravica do brezplačne pravne pomoči in varstva
- pravica do sindikalne pomoči v primeru večje nesreče člana ZSS ali njegove družine, v primeru bolezni ali ko za pomoč zaprosi
- pravica zahtevati pomoč organizacij in organov sindikata, kadar so kršene njegove samoupravne, človečanske in državljanske previce
- pravica, da ga sindikat varuje pri uveljavljanju pravic do dela in pravic iz dela.

Štiriletna analiza potrošniških košaric v Sloveniji

Obubožanje in lakota grozita tudi Sloveniji

Kako dejansko živimo v Sloveniji? Skromno, revno, v izobilju ali revščini? Odgovor na to vprašanje gotovo ni preprost. Vsakdo zase dobro ve, kako živi, čeprav je revščina sila raztegljiv pojem, bogastvo pa prav tako. Statistika sicer na koncu zmerom pokaže neko povprečje, res pa je, da statistika ne pokuka v vsak lonec, v katerih čarajo iz skromnih dohodkov slovenske ženske.

Po posebni metodologiji, ki je bila izdelana leta 1986, se je gmotni položaj slovenskih gospodinjstev v obdobju od leta 1986 do 1990 poslabšal za celih 35 odstotkov, torej za dobro tretjino. To je podatek, ki je že nekaj mesecev v javnosti, zdaj pa so mu začeli v nekaterih krogih oporekati. Trdijo namreč, da to ni tako in da se po gmotni plati življenjski standard na Slovenskem ne poslabšuje, ampak nasprotno izboljšuje.

Med revnimi ni razlik

Za podkrepitev takšnih trditev uporabljajo med drugim porazdelitev deleža tistega dohodka, ki pripada najrevnejšim 20 odstotkom gospodinjstev v Zahodni Evropi. Po teh podatkih med Slovenijo in drugimi državami ni bistvenih razlik. Pri tem pa ne povedo tega, da so razlike v osebnih dohodkih trikratne, štirikratne ali petkratne. Na dan so privlekli celo raziskavo slovenskega javnega mnenja iz leta 1988, ko je le 4,2 odstotka vprašanih izjavilo, da živijo v pomanjkanju in revščini. Omenjajo tudi napredek stanovanjskega standarda v minulem desetletju in dobro opremljenost gospodinjstev v Sloveniji s trajnimi potrošniškimi dobrinami. Skratka, radi bi si nametali pesek v oči, da živimo bolje kot v resnici.

»Analiza gmotnega položaja gospodinjstev v Sloveniji je dokaj neugodna, vendar pa to ni posledica previsoko izračunanih življenjskih stroškov, kot očitajo, ampak prenizkih razpoložljivih sredstev,« nam je v pogovoru izjavil Janez Šumi, avtor metodologije izračunavanja življenjskih stroškov. **Janez Šumi je s sodelavci porabil veliko let za to metodologijo in šla je skozi celo vrsto sit strokovnega preverjanja. Največ jo uporabljajo pri določanju socialnih pomoči in otroških dodatkov. Vendar pa je imel s to metodologijo težave že od samega začetka – že nekajkrat jo je moral oklestiti, da ne bi bili življenjski stroški previsoki.**

Oglejmo si, kakšni so ti življenjski stroški v resnici. Po cenah iz letošnjega aprila so povprečni stroški tričlanske družine 15.500 dinarjev, štiričlanske družine 19.800 dinarjev in petčanske družine 23.000 dinarjev. Minimalni stroški tričlanske družine pa so 9.000 dinarjev, štiričlanske 11.750 dinarjev in petčlanske 14.000 dinarjev. Vsakdo pa si lahko sam izračuna, ali so navedene vsote previsoke za normalno preživetje v sedanji slovenski draginji.

Zgovorna je vsekakor primerjava letnih življenjskih stroškov s povprečnimi mesečnimi čistimi osebnimi dohodki. Ta primerjava je pokazala, da je bilo leta 1986 za pokritje povprečnih življenjskih stroškov v izbranem tričlanskem gospodinjstvu potrebnih 25 povprečnih osebnih dohodkov, leta 1990 pa že 38 povprečnih osebnih dohodkov. Za pokritje povprečnih stroškov štiričlanskega gospodinjstva v Sloveniji je bilo leta 1986 potrebnih 31 povprečnih osebnih dohodkov, letos pa že 47 povprečnih osebnih dohodkov.

Cene hitrejše od plač

Podobno podobo dobimo tudi, če upoštevamo zgolj minimalne življenjske stroške za slovensko gospodinjstvo. Tričlanska družina je v tem primeru leta 1986 potrebovala 14 poprečnih osebnih dohodkov, letos pa potrebuje 22 povprečnih osebnih dohodkov, štiričlanska družina pa je pred štirimi leti potrebovala za pokritje minimalnih življenjskih stroškov 18, letos pa 28 povprečnih osebnih dohodkov.

»To je primerjava, ki ji ne more nihče oporekati,« pravi Janez Šumi. **To pomeni, da se je letos življenjska raven v primerjavi s tisto pred štirimi leti poslabšala za 35 odstotkov – oziroma povedano drugače, da so v tem obdobju, od leta 1986 do aprila letos, cene potrošniških košaric narasle za 35 odstotkov v primerjavi z osebnimi dohodki.**

»Vsi ti stroški so statistična kategorija, računani so po tržnih cenah,« pojasnjuje Janez Šumi. »In tu je tista zanka. Pri tem namreč niso upoštevane nobene subvencije, nobene možnosti prehranjevanja po nižjih cenah, nobeni nakupi po razprodajah, regresi in podobno, kar vse lahko zniža stroške tudi za 20 ali več odstotkov.«

Zaradi vsega tega, priznava Janez Šumi, so dejanski stroški nižji od tistih, ki jih kaže statistika: »Življenjski standard je lahko boljši, še posebej, če upoštevamo dodatne zaslužke zaposlenih, tako imenovano sivo ekonomijo. Skratka, opravka imamo z virom dohodkov, ki jih statistično ni mogoče zajeti. Toda tisto, kar je pomembno, je trend. In ta trend je, da nam gre zmeraj slabše, kljub temu, da so stanovanjske razmere nekoliko boljše.«

Anketa o potrošniških navadah

Metodologijo izračunavanja življenjskih stroškov v Sloveniji so izdelali po večletnem delu in po razpravah vseh mogočih strokovnjakov, sledilo pa je večkratno krčenje dobrin, ki sestavljajo potrošniške košarice različnih tipov gospodinjstev pri nas. Vse skupaj je bilo utemeljeno na stanju osebne porabe iz leta 1983, ko so za potrebe te metodologije izpeljali posebno anketo. Ta je pokazala potrošniške navade pri nas. Za izpopolnitev te metodologije pa so podobno anketo opravili še v letu 1988.

Primerjava strukture porabe po podatkih obeh anket, to je iz leta 1983 in iz leta 1988, kaže, da ni prišlo v nobeni skupini dobrin do velikih sprememb v porabi, čeprav imamo opravka z obdobjem petih let. Spremembe, ki so se pokazale ob primerjanju podatkov anket iz leta 1983 in 1988, so predvsem rezultat spremenjenih cen, v manjšem obsegu pa spremenjenih količin ali porabe druge vrste izdelkov. Zato za zdaj še ne bodo spreminjali potrošniških košaric.

Daleč najpomembnejši del razpoložljivih sredstev gospodinjstev so denarni viri, ki zajemajo po podatkih ankete iz leta 1983 približno 85 odstotkov razpoložljivih sredstev, po podatkih ankete iz leta 1988 pa skoraj 90 odstotkov razpoložljivih sredstev povprečnega slovenskega gospodinjstva.

»Primerjava stroškov z razpoložljivimi sredstvi gospodinjstev je najbolj globalni kazalec gmotnega položaja gospodinjstev, ni pa edini. Cela vrsta kazalcev je še, vendar pokažejo le določen del, ne pa tudi celote gmotnega položaja,« pravi Janez Šumi.

Po aprilskih analizah gmotnega položaja polovica slovenskih gospodinjstev ne more pokriti minimalnih življenjskih stroškov, približno desetina pa se jih bori za preživetje, saj z razpoložljivimi sredstvi ne pokrijejo niti najnujnejših življenjskih stroškov. Seveda brez sive ekonomije, ker če bi to upoštevali, bi lahko ugotovili, da standard na Slovenskem niti ni tako slab – tako se vsaj kaže navzven.

Pri vsem tem pa je eno vendarle zanesljivo – to je, da je zaradi preobremenjenosti in dodatnega dela kakovost življenja na Slovenskem čedalje slabša. Ker so slabo plačani, se ljudje pač zatekajo k dodatnemu delu, namesto da bi se v prostem času izobraževali, izpopolnjevali, se kulturno bogatili – kot to počno drugod v razvitem svetu, kjer na ta način tudi zvišujejo vrednost svojega dela. Bomo s fušanjem prišli v Evropo?

Marija Frančeškin

Razsežnosti smetarske vojne

Samo kratkovidna oblast postavlja direktorja nasproti delavcem

O dogajanjih v ljubljanski komunali je bilo povedano in napisano že veliko; je pa primer »smetarskega protesta« primer takih razsežnosti, da enostavno ne sme na hitro izginiti iz našega zanimanja. Sploh se ne spuščam v vprašanje, koliko je ravnanje ljubljanske vlade zakonito; stvar je šla tako daleč, da to ni več najpomembnejše. Nedvomno drži, da bi Ljubljančani radi imeli čisto in pospravljeno mesto; da bi to radi imeli po nizkih cenah, je naravno. Ker pa se že zgledujemo po razvitem svetu, vemo tudi, da so vse te stvari v razvitem svetu drage. Povsod se v mestu živi komfortneje, vendar dražje. Mislim, da Ljubljančani vemo, da je mestno čistočo treba plačati; poskus oblasti, da bi meščane naščuvala proti komunalcem, ki da so dragi, nesmotrno organizirani in neučinkoviti, pa je stvar, ki se bo tem oblastem še krepko maščevala. Ne da bi ljubljanska komunala ne bila taka; je takšna kot mnoge druge panoge našega gospodarstva. Menda pa vsi vemo, da si sistema, kakršen je, niso izmislili delavci Snage in da poglavitni vzrok za negospodarnost niso njihove »velikanske« plače. Očitek o prevelikih plačah velja v Sloveniji ta čas kvečjemu za kakega neuspešnega direktorja, spravljanje smeti spod nog meščanom pa je težaški, malo cenjen in trenutno dokaj slabo plačan posel. Narodnostna sestava delavcev, ki v tej igri ni nepomembna, ni nikakršno naključje. Poračunavanje s preteklimi sistemskimi napakami na njihovih hrbtih pa je, milo rečeno, nesocialno!

Namen ljubljanskih oblasti, da bi v komunali naredila red, je hvalevreden in ga podpiram. Ne strinjam pa se, da je postavljanje direktorja glavni vzvod sprememb. Seveda je direktor pomemben in želja imeti v komunali »lojalnega« direktorja, je razumljiva; samo kratkovidna (da ne uporabim hujše besede) oblast pa postavlja direktorja, ki se ne more sporazumeti z delavci. Obstaja tisoč načinov tako imenovanega »nevidnega štrajka« in ve se, da je vsaj tričetrt takih, ki jih s silo ni mogoče ne preprečiti ne odstraniti. Pristavljam, da o vpletenih osebah nimam nobenega mnenja, ker nobenega ne poznam; tudi pri najbolj nepristranski presoji pa o takšnem načinu urejanja zadev ni moč imeti dobrega mnenja.

Presenetila pa me je javna izjava predsednika slovenske skupščine. Ko jo berem, mi postanejo verjetne govorice, da je vodstvo skupščine prvotno dalo policiji nalog, naj s komunalci pred skupščino obračuna s silo! Čeprav je res, da ima pravna država pravico, da se brani z vsemi sredstvi, tudi z represijo, pa ima v tej državi, v tem času, takšen način čisto določen politični prizvok, ne glede na vzrok za nezadovoljstvo in ne glede na primernost načina izražanja protesta!

»Namerna ignoranca«, ki jo s ponosom omenja dr. Bučar, v teh naših razmerah ni nič drugega kot politična surovost. Govoriti o nujnosti varovanja avtoritete oblasti pa je čista neumnost; noben organ, ne republiški ne svetovni, ne bo ljubljanski mestni oblasti zagotovil avtoritete, če si jo ne bo znala zagotoviti sama. Ustvarila pa si jo bo lahko s pametnim, ne pa z avtoritarnim ravnanjem!

Angleži pravijo, da je dobra oblast kot dobra prebava: najboljša je, če sploh ne čutiš, da jo imaš! Oblast, ki mora kar naprej opozarjati nase, tega merila zagotovo ne izpolnjuje in pri tem ji sklicevanje na zakone in dobre namene čisto nič ne pomaga!

Še bolj neprijetno presenečenje pa je bila zame izjava sindikalnega vodstva Neodvisnoti. Sploh ne morem razumeti, čemu so jo dali, saj jih ni nihče vlekel za jezik. Če so že hoteli izraziti solidarnost z oblastjo – mimogrede rečeno, pa je izražanje podpore ob vsaki, tudi napačni potezi, najslabša usluga – naj bi to storili v imenu svoje stranke, pa še to ni najbolj umestno. Sindikat, ki se postavi proti delavcem na stran delodajalcev, pa je tako rekoč neverjetna stvar. V državah, po katerih se toliko zgledujemo, se v tak sindikat ne bi vpisal noben delavec! Sploh ni pomembno, kdo ima v tem sporu prav, saj sindikat po naravi ni organizacija, ki naj daje nepristranske, objektivne ocene. Sindikat, če je sindikat, je organizacija delavcev, in če sindikat neke delavske akcije ne odobrava, razčisti stvar za zaprtimi vrati, ne pa z javnim postavljanjem za stališča delodajalske strani. S takimi izjavami ta sindikat pač samo razlaga, kako je treba razumeti njegovo »neodvisnost.« Če je sindikalni pluralizem razumeti v smislu sindikata, ki varuje delavce na eni strani, in sindikata, ki varuje delodajalce na drugi – oba pa sta, ali se vsaj deklarirata za »delavska« – hvala lepa za tak sindikalni pluralizem!

Ob vsem tem pa ostaja dejstvo, da nihče izmed tistih, na katere so se komunalci obračali s svojimi zahtevami – dopuščam celo, da niso zakonite, vendar to ne spremeni dejstva, – ni premogel toliko čisto običajne človeške topline, da bi jim vsaj prisluhnil. Vsiljiva namigovanja na okolja, od koder večina teh delavcev izvira, češ da so to metode nekakšne »protibirokratske revolucije«, so lahko dodaten razlog za njihovo prizadetost. Usoda teh ljudi že doslej ni bila zmeraj prijazna; o socialnih in človeških stiskah, ki jih doživljajo, smo bili redkokdaj pripravljeni razmišljati. Ne trdim, da imajo prav, trdim pa, da imajo razloge, da se počutijo ogroženi. Pošteno in modro bi bilo vsaj prisluhniti njihovim stiskam. Morda način, ki so ga uporabili, ni najbolj primeren, toda vprašajte se, koliko drugih in kakšne imajo na voljo? Zaslužijo malo, opravljajo umazano in slabo cenjeno delo, o njihovih stanovanjskih razmerah, promocijskih možnostih in življenjski perspektivi se da reči malo spodbudnega. V naši skupščini pa padajo predlogi, kot je npr. tisti, naj bi bil pogoj za pridobitev državljanstva bodoče samostojne republike Slovenije vsaj petnajstletno stalno bivališče tukaj. Povejte odkrito, ali se v podobnem položaju vi ne bi počutili ogrožene? In če bi namesto pogovora slišali grožnje o policiji, o vojski, o možnem odpuščanju, če bi prišlo do stavke – ali bi, ne glede na to, s koliko in kakšnimi zakonskimi členi je vse podprto – o tej državi in tej oblasti mislili prijazno?

Jaz si ne glede na status svoje bodoče države želim, da bi bila moja država država, v kateri se dobro počutijo tudi tisti, ki nimajo večstoletnega slovenskega rodovnika; to je namreč nujni pogoj, da se bomo v njej dobro počutili tudi tisti, ki ga imamo!

Marija Cigale

Vlado Haas, koordinator Svobodnih sindikatov za Podravje:

S politiko se naj ubadajo drugi

Vlada nima prav, če vidi rešitev gospodarstva samo v odpuščanju delavcev ● Slovenci trenutno vzdržujemo in plačujemo dve vladi ● Samo z dogovori ne bomo rešili socialnih stisk ● V Mariboru še vedno tli socialna bomba.

Tovariš Vlado Haas, v Mariboru in Podravju se Svobodni sindikati na novo organizirate. Kako daleč ste pri tem?

»Zdaj pripravljamo statut območne organizacije za občine Maribor, Pesnica, Ruše, Slovenska Bistrica, Lenart in Ormož. Ptuj pa ni želel v takšno organiziranost. Z ustanovitvijo območne organizacije za Podravje bomo razpustili občinske organizacije, sedanji sveti pa ostanejo kot povezovalno telo v občinah med sindikati dejavnosti.«

– To je organizacijski del.

»V vsebinskem delu pa opravljamo dve nalogi. Prva je nastopanje v občinskih skupščinah in drugih ustanovah v imenu sindikata dejavnosti in reševanja posameznih potreb našega članstva. Pri tem gre praktično za vse, kar piše na drugi strani naše izkaznice.«

– Vaša organiziranost nekoliko odstopa od načrtovanj republiškega vodstva sindikatov.

»Da, res nekoliko odstopa, vendar mi takšno organiziranost že ves čas zagovarjamo, ker menimo, da bomo tako bolj učinkoviti.«

– V čem je bistvena razlika?

»V vsebini, saj ne gre za politiko, temveč za poslovanje območne organizacije.«

– Koliko članstva združujejo zdaj Svobodni sindikati v Podravju?

»Nekaj nad 73.000.«

– Maribor je s svojimi zahtevami nekoliko utonil v programih, ki tarejo vso slovensko skupnost.

»V Mariboru so se zadeve nekoliko umirile, če ne štejeva stavke delavcev Konstruktorja, ki se pravkar zbirajo na Trgu svobode. In seveda, če odštejeva podatek, da je skoraj polovica podjetij na robu preživetja.«

– V javnost je prodrla vest, da se po najrazličnejših pogovorih in dogovorih Mariboru obetajo boljši časi.

»Čas bi že bil, vendar o tem ne vem nič več kot širša javnost. Po moje pa je Maribor še vedno sam pri iskanju rešitev.

Vlada nima prav, če vidi rešitev gospodarstva samo v odpuščanju delavcev. Že včeraj bi potrebovali socialni program za slovensko državo, socialne programe za posamezne regije, občine in podjetja.

Najhuje je to, da smo v praznem teku: nimamo ne samoupravljanja in ne soupravljanja. Gospodarstvo in delavci so vsak dan bolj obremenjeni z novimi dajatvami, delavec v Sloveniji vzdržuje dve vladi, v Beogradu in v Ljubljani.«

– Nova vlada v Mariboru napoveduje, da se je prikopala do programov, ki naj bi Maribor rešili bede.

»Jaz ga ne poznam.«

»Živimo res v čudnih časih: v Mariboru je celotno vlado ustoličil Demos, le predsednik ni iz njenih vrst in zdaj prenovitelji rušijo predsednika...

»S politiko naj se ubadajo drugi, nas v sindikatu tare le to, da zakonodaja ni urejena, da kolektivne pogodbe ne

uresničujejo, da še ni panožnih pogodb, kar seveda podjetjem pride prav, ker nimajo denarja, da bi zadostili zahtevam.

Ne poznam primera v svetu, da ne bi bilo denarja za – plače, kot je to pri nas že v navadi. Prav tako še nisem slišal, da bi imeli še kje potrpežljivejše delavce od naših, ki se ponekod zadovoljujejo že z devetimi ali desetimi plačami na leto...«

– V resnici gre...

»V resnici gre za to, da je naš delavec navadna najemna delovna sila iz zgodnjega kapitalizma!

Osnovni problem je v delitvi dohodka. Dokler nadgradnja ne bo živela samo od ostanka dohodka, za delavca ni rešitve. Zato v Mariboru še vedno tli socialna bomba, ki je tudi z grožnjam o odpuščanju dolgo ne bodo mogli gasiti.«

Janez Sever
Slika: Lucas

Svobodni Sindikati Slovenije

Velenje: predsednik izvršnega sveta ne popušča. Vodstvo občinskega sindikalnega sveta v Velenju je na sklep izvršnega sveta o podražitvi komunalnih storitev takoj odgovorilo in dokazovalo, da bi nov strošek ogrozil nekaj sto delavskih družin. Zato je svojim članom predlagalo, naj nove cene bojkotirajo – računov naj preprosto ne poravnajo. Spor je vodstvo sindikata skušalo rešiti z dogovarjanjem in preko občinske skupščine. Izvršni svet pa je vztrajal pri svojem.

V ponedeljek zjutraj, ko naj bi delegati občinske skupščine prišli na sejo skupščine, je vodstvo občinskega sindikalnega sveta Svobodnih sindikatov skupaj z aktivisti Neodvisnih sindikatov pred skupščino organiziralo »nemo opozorilo«. Več kot dvesto aktivistov obeh sindikatov se je postavilo pred vhod v občinsko zgradbo in delegatom skupščine delilo odprto pismo predsedniku skupščine občine Velenje, gospodu Pankracu Šemečniku. V pismu je ponovljen sklep te skupščine, da naj izvršni svet občine skupaj s sindikati najde razumen izhod. Čez dobre štiri ure je skupščina o zadevi znova razpravljala, predsednik izvršnega sveta pa se je pametno odločil in se odpovedal svojemu stolčku...

Kovinarji razpravljali o preloženi stavki in panožni kolektivni pogodbi

Pogajanja se lahko začnejo

Republiški odbor Sindikata kovinske in elektroindustrije Slovenije je imel 28. septembra v Domu sindikatov peto redno sejo, na kateri so obravnavali predlog za sindikalno organiziranost in razpravljali o preloženi napovedani stavki.

Predsednik sindikata Albert Vodovnik je uvodoma ocenil dosedanji potek priprav na stavko in posledice njene preložitve. Menil je, da je bila preložitev stavke dobra poteza, saj se bodo morali v naslednjih treh mesecih pokazati sadovi obljub in dogovorov med sindikatom in predstavniki vlade. Vlada naj bi v tem času pripravila program dela za izboljševanje položaja te panoge. Po besedah Alberta Vodovnika je prihajalo do zmede med sindikalisti v podjetjih zaradi tega, ker je republiški svet Zveze svobodnih sindikatov Slovenije pošiljal pozive za enourno opozorilno stavko tudi v podjetja kovinske in elektroindustrije.

»Stavka je sicer preložena, kljub temu pa bodo morale še naprej teči priprave nanjo,« je dejal predsednik sindikata, preveriti bo potrebno tudi vse dokumente v zvezi z njo in še posebno pozornost posvetiti ljudem, ki naj bi bili člani stavkovnih straž. Ti bodo imeli odgovorno nalogo, zato naj bi bili to delavci, ki jim bodo drugi zaupali in jih tudi poslušali.

O panožni kolektivni pogodbi so bili člani na seji obveščeni o tem, da so Gospodarska zbornica oziroma ustrezna strokovna združenja poslala sporočilo, da so prejeli osnutek panožne kolektivne pogodbe in da se pogajanja lahko začnejo. Še pred tem je sindikat kovinske in elektroindustrije poslal drugim sindikatom v tej panogi pobudo in predlog, naj sodelujejo pri pogajanjih. Če se ti ne bodo odzvali in bodo celo hoteli spodbijati kolektivno pogodbo, pa si bo SKEI (to je po novem kratica za ta sindikat) vzel pravico, da kot večinski sindikat podpiše panožno kolektivno pogodbo, saj je kar 82 odstotkov zaposlenih v tej panogi članov tega sindikata. Pri tej odločitvi jih ni omajala niti grožnja ali opozorilo Gospodarske zbornice, da bo vztrajanje pri določilih kolektivne pogodbe pomenilo odpuščanje delavcev. Albert Vodovnik je na to dejal: »Že ob današnjih nizkih osebnih dohodkih naj bi ostalo brez dela kar 30.000 ljudi, zato je izgovarjanje na podpis panožne kolektivne pogodbe le iskanje krivca na drugi strani, ne pa pri sebi!« Seveda pa bi za uresničevanje kolektivne pogodbe morali imeti tudi ustrezen socialni program, ki ga za zdaj še ni, kar pa ni krivda sindikata.

O nadaljnjem financiranju in organiziranosti sindikata so vsi navzoči menili, da je treba nered in nedisciplino dokončno odpraviti. Do konca oktobra bo način plačevanja sicer ostal še nespremenjen, vendar pa bodo morali biti v tem času dokončno poravnani vsi računi, saj člani sindikata ne pristajajo več na vnaprejšnjo razdelitev denarja.

Robert Peklaj

Sindikalna lista '90

Predlog

Predsedstvo Sveta Zveze svobodnih sindikatov Slovenije je na svoji seji 4. 10. 1990 sklenilo, da se podpira projekt SINDIKALNE LISTE 90. Če bo članstvo podprlo projekt sindikalne liste, jo bodo na organu sprejeli in uveljavili.

Predlog – razprava – sprejem

Zasnova sindikalne liste

Po sprejetju kolektivne pogodbe za gospodarstvo se pojavlja vedno več zahtev po enotni ureditvi nekaterih stroškovnih kategorij, ki jih je opredeljevala sindikalna lista, v kolektivni pogodbi pa niso zajete. Pri zasnovi kolektivne pogodbe smo se odločili, da stroškov, kot so dnevnice, prevozni stroški, kilometrine itd., ne bomo opredelili in določili, ker so le-ti v tržnem gospodarstvu stvar podjetij in organizacij.

Upoštevati pa moramo zahteve delavcev, da se tudi te stvari opredelijo. Zato ZSSS v Sindikalni listi 90 opredeljuje minimalne zahteve do nekaterih stroškovnih kategorij. To bi lahko pomenilo detajlizacijo 3. točke 39. člena (potni stroški se povrnejo v pavšalnem znesku, če je tako predvideno v potnem nalogu).

Sindikalna lista ni predpis. To je priporočilo za urejanje nekaterih stroškov v podjetjih oz. organizacijah in pri delodajalcih na minimalni ravni. S sindikalno listo opredeljujemo naslednje stroške:

Predlog
I. VARIANTA

1. Dnevnice za službena potovanja doma
   - cela dnevnica (nad 12 ur in do vključno 24 ur odsotnosti) 350,00 din
   - polovična dnevnica (nad 8 ur in do 12 ur odsotnosti) 180,00 din
   - znižana dnevnica (od 6 do 8 ur, če se potovanje začne 2 uri pred začetkom delovnega časa ali konča 2 uri po njem 130,00 din

Mnenje

Višino dnevnice določimo pred potovanjem na potnem nalogu. Višina dnevnice se usklajuje z eskalacijsko klavzulo iz 32. člena Splošne kolektivne pogodbe za gospodarstvo (Uradni list R Slovenije, št. 31/90). Višina dnevnice se spremeni naslednji dan po objavi v Delavski enotnosti.

Dnevnica in terenski dodatek ter regres za prehrano se izključujeta. Če potovanje traja več kot tri dni nepretrgoma, ima delavec pravico do akontacije dnevnic za vse dni predvidenega potovanja. Poračun akontacije opravimo pri obračunu dnevnic.

2. Kilometrina
   Pri uporabi lastnega avtomobila v službene namene se kilometrina izplačuje v višini 30% cene super bencina. Pri kilometrini se uveljavlja avtomatizem obračuna z veljavnostjo kilometrine naslednji dan po objavi cen super bencina.
   Kilometrina (dne 2. 10. 1990) znaša 3,40 din
3. Dnevnice za službeno potovanje v tujino se izplačujejo v skladu z zveznimi predpisi.
4. Stroški za prenočevanje se izplačujejo po predloženem računu skladno z navodilom na potnem nalogu. Če na nalogu ni drugače določeno in delavec ne predloži računa, ima pravico do posebnega povračila prenočnine v višini 110,00 din
   Stroški za prenočevanje se valorizirajo z eskalacijsko klavzulo.
5. Če na potnem nalogu ni drugače določeno, ima delavec pravico do povračila vseh stroškov v zvezi z opravljanjem nalog na službenem potovanju (telex, telefax, mestni promet, PTT stroški) po predloženem računu.
6. Ločeno življenje – mesečno 3.675,00 din
   Uporablja se eskalacijska klavzula.

II. VARIANTA

Za posamezne postavke sindikalne liste ostanejo dosedanje rešitve in se z objavo nadaljujejo. To bi pomenilo, da so dnevnice odvisne od povprečja gospodarstva v SFRJ za zadnje trimesečje (dnevnica znaša 8% od tega poprečja).

Varianta hkrati pomeni, da se ne uporablja eskalacijska klavzula.

Tak prijem je že uveljavljen in utečen, vendar ima nekaj zelo tehtnih pomanjkljivosti. Osnovna pomanjkljivost je zavezana z jugoslovanskim poprečjem. Če rastejo plače v SFRJ hitreje kot v Sloveniji, se tudi dnevnice povečujejo. Torej stroški se povečujejo ne glede na to, da so v avgustu življenjski stroški v Sloveniji kazali negativno rast. Vzemimo primer: osnova slovenskega povprečja maj–julij se je v primerjavi z aprilom–junijem povečala za 3,5%. V zveznem prostoru pa se je enaka osnova povečala za 9,1%. Preprosto povedano, s takšnimi osnovami za izračun postanejo stroški večji, od stvarnih. To pa ni in ne more biti ne cilj sindikata in ne gospodarstva. Naš cilj so večji realni osebni dohodki, stroški pa naj bodo stvarni (dejanski).

RAZPRAVA IN SPREJEM

Predlagamo, da se o zasnovi sindikalne liste opredelimo do 20. 10. 1990. Če bo zasnovi sindikalne liste dana podpora, bi lahko prvo objavo sindikalne liste realizirali konec meseca oktobra. Predlagamo, da se o zasnovi sindikalne liste opredelijo sindikati v podjetju, teritorialne organizacije in sindikati dejavnosti. Hkrati predlagamo tudi drugim sindikatom (neodvisni, konfederacija – neodvisnost itd.), naj se nam priključijo, da bi oblikovali sindikalno listo skupaj v interesu članstva.

Ker splošna kolektivna pogodba za gospodarstvo ne velja za podjetja in organizacije negospodarstva, bo Zveza svobodnih sindikatov Slovenije objavljala vse potrebne podatke za izračun kategorij iz dosedanje sindikalne liste.

Sugestije, predloge in pripombe posredujte do 20. 10. 1990 na naslov:
ZSSS – Strokovna služba, Dalmatinova 4, 61000 Ljubljana – za Sindikalno listo.

Zaradi lastninjenja se je suverenost zataknila za šest dni

Politični nadzor nad internimi delnicami

Slovenski parlament je po šestih dneh popravil napako iz prejšnjega tedna, ko ustavni zakon za uveljavitev 96. dopolnila ustave Republike Slovenije ni dobil zadostne podpore. Sprejel je popravljeni zakon brez spornega člena, ki ni dovoljeval lastninjenja družbenih podjetij z internimi delnicami, kot jih je vpeljala Markovićeva vlada. Predlagatelji so upoštevali predloge iz skupščinske razprave, da je lastninjene mogoče, če z internimi delicami soglaša vladina agencija za prestrukturiranje in privatizacijo. To naj bi veljalo do uveljavitve zakona Republike Slovenije o privatizaciji.

Takšen ustavni zakon vsekakor pomeni, da se bo oblast oziroma njena administracija lahko vmešavala v lastninjenje, v družbenih podjetjih. Postopki bodo zato počasnejši in naivno bi bilo pričakovati, da bodo vsa družbena podjetja dobila blagoslov za svoje namere. Omenjeni republiški zakon o privatizaciji je odvisen od politične volje in političnega soglasja. Mogoče ga bo Demosov glasovalni stroj v skupščini kar izsilil, glede na neenotnost nekaterih Demosovih strank pa lahko pričakujemo, da bo ta zakon sprejet s političnim soglasjem, kar vsekakor pomeni, da bomo nanj lahko še zelo dolgo čakali.

V tem položaju ne moremo prezreti nevarnosti, da bo vladina agencija dajala soglasja namesto po strokovnih merilih kar po političnih in da bo ovirala direktorje, ki niso dokazali lojalnosti strankam na oblasti.

Za boljše razumevanje teh napovedi moram obnoviti skupščinska dogajanja v prejšnjem tednu, saj smo videli poskus, da bi del Demosa brez podatkov in argumentov prepričal javnost in parlament, da si nesposobni rdeči direktorji prilaščajo zavožena podjetja in da mora oblast onemogočiti to početje.

O lastninjenju in o nepravilnostih pri tem nimamo nobenih uradnih gradiv in mogoče so o tem pojavu delegati tudi zato izražali povsem nasprotna mnenja in zahteve. Najbolj konkreten je bil Franci Feltrin, ki je vladi predložil konkretne dokaze o nepravilnostih in jo pozval, naj kaj ukrene. Zdenka Vidovič je govorila o firmi, ki je delavcem izplačala povprečno po 77.000 dinarjev osebnega dohodka. Mile Šetinc pa je ponovno povedal, da v skupščinskih komisijah, v katerih sodeluje, niso dobili nobenih podatkov o nepravilnostih in da za obe komisiji ena in ista oseba piše in zahteva odločanje v parlamentu na podlagi predvidevanj in govoric. Poslanci so se prav zaradi pomanjkanja podatkov razdvojili. Na eni strani je bila skupina Demosovih poslancev, ki kljub vztrajnosti in napadalnosti Franceta Tomšiča, Andreja Murna in Ervina Schwarzbartla ni uspela prepričati parlament, da bi sprejel še en moratorij, potem ko imajo poslanci, po mnenju Karla Vukoviča, slabo vest zaradi moratorija za sečnjo v nacionaliziranih gozdovih. Franc Lovšin iz Krščansko demokratske stranke pa je govoril tudi o tem, da se delavci še niso odpovedali družbeni lastnini, saj so od nje odvisni. Po njegovem mnenju vodi lastninjene v okoriščanje in zaradi tega lahko pride do velikega nezadovoljstva ljudi.

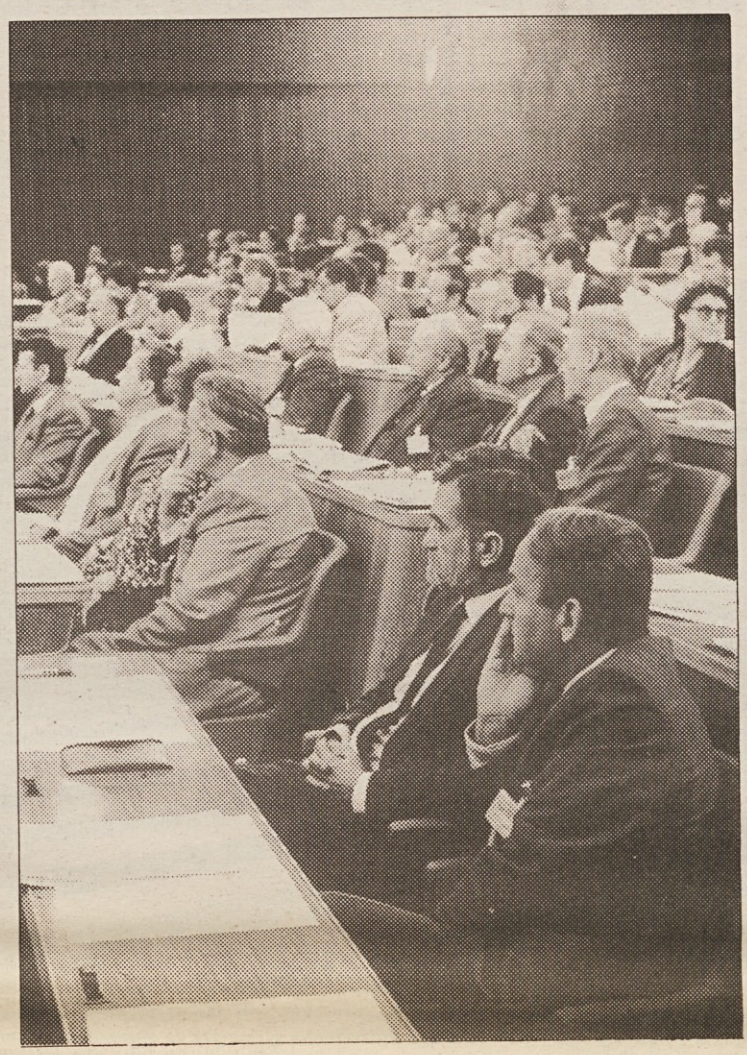

V skupščini so bili prepričljivejši poslanci, ki načelno nasprotujejo vsakemu moratoriju in tudi o prekinitvi lastninjenja, ne glede na to, ali je napisan v ustavnem ali posebnem zakonu. Med njimi je treba omeniti Milana Pintarja, Milana Aksentijeviča, Janeza Režuna, Franca Lovrenčiča, Franca Grašiča in Rudija Mogeta. Strinjali so se, da družba, ki hoče napredovati, ne sme ustavljati procesov, ki uspešno tečejo in odpravljajo nemoč gospodarjenja z družbeno lastnino. Po njihovem mnenju mora država imeti telesa za preprečevanje in sankcioniranje nepravilnosti in prilaščanje na podlagi namišljenih postopkov. Potrebujemo zakon, ki bo motiviral zaposlene za boljše poslovanje in ne za delitev tistega, česar ne ustvarjajo. Daniel Pučko pa je vladi svetoval, naj nadzira procese lastninjena in naj za to delo pooblasti svojo agencijo za privatizacijo.

Ta zakon v prvotni obliki, še bolj pa predlog zakona o moratoriju, je znova dokazal nesmisel revanšizma nove oblasti nad direktorji gospodarskih podjetij, ki so nastale in se razvila v obdobju vladavine ZK. Pokazalo se je, da mora gospodarstvo preživeti tudi revolucionarne spremembe družbene ureditve in nosilcev oblasti.

Lastninjenje pa za zdaj ne poteka v razvalinah velikanov nekdanjega socialističnega gospodarstva, temveč v manjših in srednjih podjetjih, ki so se obdržala tudi po zaslugi direktorjev. In vse kaže, da se ta podjetja lahko obdržijo in razvijejo, če jim nova oblast ne bo vsiljevala novih ideoloških meril. Ministrstva in uradne službe bi ravnala bolje, če bi javno objavila podjetja, v katerih se dogajajo nepravilnosti in kjer direktorji delavcem jemljejo njihovo lastnino. V takšna podjetja pa naj pošljejo tudi organe, ki bodo preprečili samovoljo in razveljavili odločitve, ki direktorjem in drugim privilegirancem omogočajo prilaščanje družbenega oziroma državnega premožanja.

Franček Kavčič

Svobodni Sindikati Slovenije

Splošna kolektivna pogodba za gospodarstvo velja

Odgovor

Na delegatsko pobudo Franceta Tomšiča, delegata družbenopolitičnega zbora skupščine Republike Slovenije, glede generalne kolektivne pogodbe

Gospod France Tomšič, delegat v družbenopolitičnem zboru Skupščine Republike Slovenije, je dal pobudo, naj Skupščina Republike Slovenije zavzame stališče, da generalna kolektivna pogodba, ki je bila sklenjena 27. 7. 1990 med Zvezo svobodnih sindikatov Slovenije in Gospodarsko zbornico Slovenije, ne more imeti splošne veljave in da ni ligitimna, ker so bila pri njenem sklepanju kršena osnovna pravila sindikalnega demokratičnega pluralizma, za katerega se Skupščina Republike Slovenije zlasti zavzema. Skupščina Republike Slovenije zavrača vsakršne monopole, torej tudi sindikalni monopol, ki si ga je pri podpisovanju kolektivne pogodbe polastila Zveza svobodnih sindikatov Slovenije.

Delegat meni, da morajo zaradi trdnejšega socialnega miru, ki je pogoj za rešitev gospodarskih in drugih problemov, kolektivne pogodbe plod sodelovanja in enakopravnega pogajanja med Zvezo svobodnih sindikatov Slovenije, Neodvisnostjo – konfederacijo novih sindikatov Slovenije in med drugimi neodvisnimi sindikati Slovenije.

Izvršni svet Skupščine Republike Slovenije je delegatsko pobudo proučil in meni naslednje:

Kolektivna pogodba je posebne vrste normativni akt, s katerim se načeloma in na splošen način urejajo delovna razmerja, ki izhajajo iz dela. Ta pogodba je normativni akt po svojem družbenem pomenu in vlogi, sicer pa akt kot vsaka druga pogodba civilnega prava, za katero se dogovorita in jo skleneta ustrezni stranki.

Kolektivna pogodba je v razvitih pravnih sistemih splošno uveljavljen način urejanja pravic, obveznosti in odgovornosti delavcev. V zakonskih virih opredeljene pravne podlage v zvezi z določanjem subjektov kolektivnega sporazumevanja določajo tudi, da kolektivno pogodbo skleneta in podpišeta tisti stranki, ki kot predstavnici dela na eni in kapitala na drugi strani izkazujeta ustrezno reprezentativnost podjetnikov oziroma delodajalcev in delavcev, ki jih zastopata.

Pravne podlage kolektivnega sporazumevanja, opredeljene v zakonu o delovnih razmerjih (Ur. l. RS, št. 14/90), med drugim v 114. členu, za sklenitev kolektivne pogodbe za območje republike določajo, da jo sklepajo sindikati in Gospodarska zbornica Slovenije oziroma druga splošna asociacija organizacij oziroma delodajalcev.

Kolektivna pogodba z oznako »splošna«, ki je bila sklenjena za gospodarstvo in podpisana s strani Gospodarske zbornice Slovenije na eni in Zveze svobodnih sindikatov Slovenije na drugi, 27. 7. 1990, in ki je bila ustrezno registrirana pri republiškem upravnem organu, pristojnem za delo, 16. 8. 1990, temelji na navedeni in drugih, v citiranem zakonu opredeljenih pravnih podlagah.

Zato splošni kolektivni pogodbi za gospodarstvo ni mogoče očitati nelegitimnosti. Na sindikalni strani podpisnik te pogodbe – Zveza svobodnih sindikatov Slovenije – ustreza zakonsko opredeljeni zahtevi, da to in druge kolektivne pogodbe sklepajo »sindikati«. Zveza svobodnih sindikatov namreč predstavlja organizacijo več samostojnih delavskih organizacij, združenih v navedeni obliki, ki je glede postavljenega vprašanja, ki ga pobuda vsebuje ni mogoče enačiti s prejšnjo Zvezo sindikatov Slovenije. Seveda pa izvršni svet meni, da bi pravi sindikalni pluralizem dosegli šele, če bi pogodbo podpisali tudi drugi neodvisni sindikati ter upa in želi, da bi bile bodoče kolektivne pogodbe plod sodelovanja vseh obstoječih sindikatov.

S sklenjeno splošno kolektivno pogodbo za gospodarstvo se za delavce, katerih delovna razmerja ureja, posebej še v zvezi z osebnimi dohodki in drugimi denarnimi prejemki zagotavlja t. i. socialni mir, katerega uresničevanje prevzemata nase pogodbeni stranki že sicer z obveznostmi, opredeljenimi v 115. in 116. členu Zakona o delovnih razmerjih. Zato Izvršni svet meni, da je tako sklenjena splošna kolektivna pogodba koristna in potrebna in da kot takšna opravičuje svoje poslanstvo: zagotavljanja socialnega miru, kot se od takšnega akta tudi pričakuje. Ta pogodba pa tudi sicer po svoji splošni urejevalni vlogi z rešitvami, ki jih vsebuje, zapolnjuje pravno praznino, ki bi še naprej obstajala med heteronomnimi in avtonomnimi pravnimi viri urejanja delovnih razmerij delavcev, zaposlenih v organizacijah oziroma pri delodajalcih.

Zagotavljanje sodelovanja različnih subjektov na eni in drugi strani kolektivnega sporazumevanja, tako pa tudi različnih sindikatov, tako tistih, organiziranih v okviru Zveze svobodnih sindikatov Slovenije, in teh sindikatov z drugimi sindikati, je njihova avtonomna pravica in ne dolžnost ter zato smoter njihovega svobodnega delovanja.

Ne glede na to, da ne obstajajo potrebne zakonske podlage, ki bi določale obveznost sindikalnega usklajevanja na delojemalski strani v zvezi s kolektivnim sporazumevanjem, menimo, da bi bil takšen normativni pojem vprašljiv in se ne bi skladal z načeli pluralistične in svobodne družbe.

Izvršni svet Skupščine Republike Slovenije meni, da noben organ oblasti, tako tudi ne Skupščina Republike Slovenije s svojimi akti, ne more poseči na področje kolektivnega sporazumevanja, pri tem določevati legitimnost pogodbenih strank tega sporazumevanja oziroma tistih pogodb, ki jih te stranke sklepajo. Celo v primeru t. i. kolektivnega spora, to je spora zaradi dejstva, da kolektivna pogodba ni bila sklenjena ali spremenjena, lahko po izrecni zakonski določbi Izvršni svet Skupščine Republike Slovenije s svojo urejevalno vlogo nastopi šele takrat, ko se sprti strani ne dogovorita glede določitve članstva arbitražnega sveta, ki naj ta spor reši.

Meditacija o kremenitih Slovencih

Strah in pogum rdečih direktorjev

Enkrat poleti – kmalu zatem, ko se je po zmagi Demosa na volitvah demokracija razlila »širom Slovenije« in še čez – je Dore Tomažič v Nedeljskem zapisal: – Ni direktorja, ki bi zaposlil človeka, katerega zadnje delovno mesto je bilo na CK ZKS ali SZDL.

Resnično: k nam, Slovencem, so prišli čudni časi. Živeti smo začeli v čudni demokraciji. Kremeniti direktorji so za vsak primer vzeli v roke Kocbekov Strah in pogum, da bi bili pripravljeni, ko bo prišel usodni čas čistk in prenove vrhnjega sloja vodstvenega kadra, rdeči direktorji pa začeli trepetati. Eni so pohiteli k svojim zdravnikom, da bi dobili spričevalo o svojem trdnem zdravju, če bi jih kdo iz Demosa skušal prepričati, da so bolni, drugi so se začeli prekrščevati v svetnike svojih pomočnikov. Nekaj jih je odšlo v pokoj, nekaj začelo moliti...

Ni pa panika zagrabila vseh direktorjev. Veliko jih je ostalo kremenitih, pokončnih. Dnevnikovi, na primer, so vzeli v službo Tino Tomlje, članico prejšnjega predsedstva CK ZKS, in Branka Zi-herla, strokovnopolitičnega delavca predsedstva SRS. Kdor nima masla na glavi, se mu tudi zdaj ni treba ničesar bati! Ne rdečih, ki so na tleh, ne Demosa, ki si od prejšnjih oblastnikov pridno sposoja boljševiške metode. – Rajši sem pes, kot sluga, ki brca v truplo bivšega režima, da bi dobil mezdo! je zapisal Milan Meden, vrhovni šef Dnevnika, ob nesnažnih ljubljanskih (Strgarjevih) mestnih šlamastikah.

Je pa nekaj pokončnih, kremenitih mož živelo tudi v starih, svinčenih časih, in to mi daje upanje, da bo sedanja demo(s)kracija nekoč le postala demokracija. Ko so v sedemdesetih letih možje s trdo roko razžagali ljubljanski mestni (Mirtičev) partijski komite, je zletel na cesto tudi Franček Hudej. Vsi direktorji so mu obrnili hrbet. V službo si ga je upal vzeti le Zvonimir Tanko, direktor Roga. Kljub ogorčenemu protestiranju Romana Albrehta, takratnega šefa partije občine Ljubljana Center, v kateri stoji ta tovarna...

Franček Hudej se svojemu dobrotniku ni izneveril: ostal je pokončen in kremenit mož in je pod novo, varno streho tudi doktoriral.

Brez službe je bil nekoč, v svojih iščočih, nemirnih letih, tudi Igor Bavčar. Samo tisti, ki je bil kdaj na cesti ve, kako je človeku, ki trka na zaprta vrata. Pa mu je podal roko Jože Knez, podpredsednik rajnke slovenske SZDL; kljub nasprotovanju svojih kolegov ga je vzel za svojega svetovalca. Verjetno je Igorju Bavčarju prav to pribežališče omogočilo, da se je razvil v sedanjo ugledno slovensko osebnost.

Lahko bi tu omenili še kakšen podoben primer. Pa naj bo dovolj!

»Rekrutiranje« mladih kadrov v Smeltu pod mentorstvom Jožeta Žagarja, razumljivo, ne sodi v to mojo meditacijo o kremenitih Slovencih.

Pravijo, da je zdaj čas demokracije, jaz pa čutim, da je še vedno čas režimskega hlapčevstva, človeške poniglavosti, maščevalnosti, strankarske zlobe.

Čudni tile naši časi!

Še dobro, da zdaj ni le čas spominov na kremenite Slovence, marveč tudi čas pomnjenja za prihodnje čase.

Tone Pakar

Lilet je mrtev, živel Lilet

Trend je pognal stroje, kaj pa plača?

Ciril Novinec: »Stečajni postopek Lileta sodi med skorajda vzorčne primere pri nas, saj bo končan pred zakonitim rokom...«

Metka Roksandič: »Še danes ne morem razumeti, da v Mariboru ni bilo nikogar, ki bi tako poceni prišel do tolikšnega kapitala, kot je bila prodajna cena Lileta. Kupnino bi lahko skoraj v celoti plačal z denarjem Zavoda za zaposlovanje. Še manj pa razumem, kako je mogoče, da v Trendu zaposleni delavci še danes nimajo sklenjenih pogodb...«

V nekdanjem Liletu dober mesec spet drdrajo stroji. 180 delavcev že dela v mariborskem delu Trenda. Lepo in prav, toda nobeden od na novo zaposlenih delavcev nima podpisane pogodbe, niti ne ve, koliko bo zaslužil.

V Mariboru, kjer ne manjka padajočih »paradnih konjev«, pokojni Lilet nikakor ne izginja z dnevnega reda skrbi nekdanjih delavcev in po mnenju svobodnih sindikatov zdaj že tudi delavcev, ki so dobili zaposlitev pri Trendu, novem lastniku nekdanjega Lileta.

»Doslej nas je skrbela usoda Lileta, njegovih delavcev in usoda tamkajšnjega kapitala, zdaj nas skrbi to, da novi lastnik z zaposlenimi delavci še ni sklenil pogodb, tako da ti ne vedo, niti za koliko časa so zaposleni, niti kolikšni bodo njihovi osebni dohodki,« je povedala Metka Roksandič, sekretarka občinskega sindikalnega sveta v Mariboru.

»Kakor pozdravljamo vodstvo Trenda iz Grosupelj, da je končno spet pognalo stroje in obudilo čevljarsko industrijo v Mariboru, tako nas skrbi usoda te proizvodnje, ki je podjetje že spravila v stečaj. Ne vemo namreč, ali gre v zdajšnjem primeru samo za izpolnitev starih pogodb ali za nova naročila, ki bi zdaj zaposlenim delavcem zagotavljala dolgoročno socialno varnost. Po drugi strani še ni končan stečajni postopek...

Po dveh mesecih se je v nekdanjih proizvodnih obratih proizvodnja obnovila. V sindikatih še ne vemo, koga so v Trendu zaposlili. Gre za vprašanje, ki je sistemsko urejeno, da namreč vsak, ki zaposli odpuščenega delavca, od Zavoda za zaposlovanje dobi določeno vsoto. Nas skrbi, da se ne bi ponovil primer, ko so delavci ta pripadajoči del vložili v novo podjetje in v njem čez čas spet ostali na cesti ter s tem izgubili pravico do nadomestil.

Glede na vesti o vpletenosti Trenda v Elan se bojimo, da del težav z Elanom Trend ne bi prenesel tudi v mariborski del svojega podjetništva. Če odštejemo vprašanje kupnine, je bilo po našem trdnem prepričanju imetja Lileta prodano ‚v brezcenje'. Danes banke pokrivajo petkrat večje izgube, kot je bila tista, zaradi katere je šel Lilet v stečaj. Ne moremo se sprijazniti z dejstvom, da nekdanji delavci Lileta še danes niso prejeli upravičenih odškodnin, ki smo jih predložili (razlike v plači, regres za dve leti, odpravnine), čeprav stečajni postopek teče že enajst mesecev.«

Tri dni smo skušali vzpostavitai stike z vodilnimi delavci Trenda, vendar so bili najodgovornejši nenehno na poti, kar je tudi razumljivo, če na novo zaganjaš tovarno, kakršna je bila nekdanji Lilet. Kot vemo, pa se Trend ukvarja s celo vrsto drugih poslov, ki v Mariboru širijo strah. Izvedeli smo, da je vodstvo Trenda 3. septembra v resnici zaposlilo prvo in 10. septembra drugo skupino delavcev za čevljarsko proizvodnjo v svojem podjetju, vendar naj bi bili delavci prijavljeni v Grosupljah, kamor naj bi se stekale tudi vse dajatve.

V Trendu (mariborskem) je zdaj zaposlenih 180 delavcev in 21 pripravnikov. Kolikor je bilo možno izvedeti in videti v tovarni sami, v tajništvu pravkar pospešeno pišejo pogodbe o zaposlitvi in neuradno zatrjujejo, da bodo delavci dobili plačo okrog petnajstega v tem mesecu.

»Stečajni postopek Lileta sodi med ‚najuspešnejše' pri nas,« meni Ciril Novinec, stečajni upravitelj. »Še več, danes že z gotovostjo lahko zatrdim, da bo končan v zakonitem roku, torej v enem letu. Vodstvo Trenda mi je odstopilo prostore za nemoteno delo in nudi vso potrebno pomoč, da bomo v redu in pošteno opravili to zahtevno delo. O vsem drugem se, prosim, oglasite na sodišču...«

Janez Sever

Včeraj Lilet, danes Trend. Novemu lastniku se ni zdelo vredno razmetavati denar in je namesto odstranjevanja nekdanjih obeležij Lileta na drog obesil svojo zastavo in napis, vse drugo pa pustil. Čas bo pokazal, ali so zdajšnja sumničenja Mariborčanov upravičena ali pa gre za zapoznelo misel o pretoku družbenega kapitala v nove struge.

Svobodni Sindikati Slovenije

Delavski svet Melodije Mengeš zavrnil stečaj

Neubrani zvoki znane melodije

Za Melodijo iz Mengša bi bil 3. oktober lahko zgodovinski dan (v negativnem pomenu), saj naj bi na ta dan delavski svet podjetja sprejel odločitev o stečaju. Do tega pa na pobudo sindikata in tudi delavcev ni prišlo.

Že leto dni je Melodija v zelo težkem položaju. Takrat, pred letom, se je njen sanacijski upravitelj Elex zavezal, da bo v čim krajšem času skušal pokriti izgubo, ki je znašala 70.000 DEM. Žal pa je ta do danes narasla na 700.000 DEM. Kot razlage za to je generalni direktor Elexa **Leon Petrač** navedel presežek delavcev, slabo prodajo na jugoslovanskem trgu, in prevelike zaloge blaga. Zato so predlagali, naj delavski svet podjetja sprejme odločitev o stečaju podjetja. Seja delavskega sveta pa je pokazala, da nekatere stvari niso tako jasne in razumljive, kot jih je skušal prikazati predlagatelj stečaja.

Odvetnik Jože Rožman, ki je zastopal sindikat oziroma delavce podjetja, je očital, da med Elexom kot sanatorjem in Melodijo kot podjetjem v sanaciji ni bila sklenjena pogodba o delovanju in soodločanju, kot to zahteva zakon. Prav tako uradno ni bil podaljšan mandat vršilcu dolžnosti direktorja v Melodiji, ki pa je tako ali tako v dvojni vlogi, saj je vršilec dolžnosti direktorja tudi v podjetju Extreme, ki pa do Melodije nastopa kot upnik. Sindikat podjetja, ki sta ga zastopala sekretar občinskega sindikalnega sveta Domžale Igor Mlakar in sekretar sindikata gozdarstva in lesarstva Marjan Ferčec, pa je zahteval, naj Elex zaposli za nedoločen čas vsaj sto delavcev Melodije. Na ta način bi dokazali, da mislijo resno s svojim zagotovilom, da bodo po stečaju zaposlili približno 80 do 100 ljudi. Po besedah Leona Petrača ima Melodija perspektiven program in bo delovala še naprej. Natančnejšega pojasnila, kolikšen obseg bi imela proizvodnja in koliko delovnih mest bi za to potrebovali, pa ni mogel dati. Člani delavskega sveta, ki so večinoma nemo spremljali besedni dvoboj med sindikatom in generalnim direktorjem Elexa, so nato z večino glasov zavrnili predlog za stečaj. Prva reakcija Leona Petrača je bila, da je članom delavskega sveta povedal, da verjetno plač za september ne bodo dobili, za oktober pa skoraj zagotovo ne. V takem ozračju se je seja tudi končala.

Seveda pa s tem zgodbe še ni konec. Poraja se vrsta vprašanj, na katera na seji ni bilo odgovorjeno. Zakaj se Elexu kot sanatorju tako mudi s stečajem (60-dnevna blokada žiro računa bi pretekla šele 3. novembra) in zakaj skuša odgovornost za tako težko odločitev prenesti na delavski svet Melodije, ki v preteklem letu ni imel nobene besede pri poslovanju podjetja? Zakaj je Elex vlagal denar in dajal kredite podjetju, ki je imelo vsak dan večje izgube? Zakaj niti z besedo ni bilo omenjeno vodstvo podjetja, ki je zagotovo krivo, da se je izguba v tem letu podeseterila? Kakšna je odgovornost Elexa, da sanacija ni uspela? Kako to, da Elex, ki ima 90 odstotkov vseh terjatev do Melodije (v bistvu je njen lastnik), ne ve, kaj bo z Melodijo čez mesec dni? Veliko je še vprašanj, na katera bodo morali odgovorni odgovoriti, preden bo vsa zadeva končana. Sindikat bo, kot kaže vztrajal in skušal zagotoviti delo vsaj nekaterim delavcem. Že to bo, glede na obstoječo zakonodajo, velik uspeh. Verjetno pa bomo o poskusih Melodije, da bi njeni zvoki ponovno ubrano zazveneli, še pisali.

Robert Peklaj

Humoreska

Vaba za smetarje

Demokracija v Sloveniji nenehno osvaja nova in nova področja. Na začetku so stavkali tovarniški delavci, za njimi policaji, zdaj že smetarji... Pri smetarjih smo najbolj prizadeti. Pred hišo se nam je nabral kup smeti. Naložili smo jih na prikolico in jih odpeljali na Cesto dveh cesarjev. Tam je velika deponija... Pa nismo mogli noter.

Ustavil nas je stasit snagovec:

»Ne moreš naprej,« je ukazovalno rekel.

– In zakaj ne?

»Štrajkamo!«

– Vi kar štrajkajte, mi pa moramo odložiti smeti.

»To odlagališče je naše delovno sredstvo in nikomur ne bomo dovolili, da bi med štrajkom uporabljal naša delovna sredstva.«

– To je mestno odlagališče in tudi prej smo lahko sami stresali odpadke na ta prostor. Prej niste nikoli protestirali.

»Prej ste bili tisti, ki ste vozili smeti sami, nam v pomoč, zdaj pa ste stavkokazi.«

– Torej naj se dušimo v smeteh?

»Seveda, dokler bo trajal štrajk.«

– Kaj pa če najdemo drugo odlagališče?

»Tudi v tem primeru boste stavkokazi. Se bomo že maščevali.«

– In če požgemo smeti?

»Še vedno boste stavkokazi. Nas snagovcev je dovolj, da vas bomo kontrolirali. In če bo kdo stavkokaz, mu bomo začeli stresati smeti pred njegov vhod. Za to imamo dovolj smeti.«

Perspektive so torej umazane. Zato smo se obrnili še na ljubljanskega mestnega komunalnega ministra gospoda Lesarja.

– Kaj nam je storiti?

»Pripravljamo strateški načrt čiščenja Ljubljane. Pri tem računamo na vašo pomoč,« je dejal gospod Lesar.

– In kaj naj naredimo?

»Meščani, sami pripeljite smeti pred vhod v mestno odlagališče, vendar tako, da vas stavkovne straže ne bodo opazile. Ob točno določenem času se bom pripeljal pred vhod tudi jaz, s smetarskim avtomobilom, in bom poskušal vdreti na smetišče. Najbrž mi ne bo uspelo, to pa je le del taktično-strateškega načrta. Delavci Snage so na mestne očete tako alergični, da se me bodo hoteli fizično lotiti. Jaz bom seveda bežal, oni pa me bodo lovili. No, in takrat se boste vi z vašimi avtomobili zapodili k nezastraženemu vhodu in potem na odlagališče stresli smeti.«

– A kaj, če vas snagovci ujamejo?

»Žrtve pač morajo biti!«

– Žrtve že, ampak mi spet ne bomo mogli odlagati svojih smeti.

»Brez skrbi. Mesto bo uvedlo stalno dežurno službo. Razen mene bodo za vabo sodelovali še predsednik mestnega sveta, župan, novi direktor Snage in še kdo, ki ga imajo snagovci v želodcu. Zato se vam za nemoteno čiščenje Ljubljane ni treba bati. Vsaj dokler bo še kdo med nami migal...«

Bogo Sajovic

Poslanci kluba ZSMS – Liberalne stranke predlagajo slovenski skupščini ukrepe za preprečitev gospodarskega zloma

Še zadnji (obupni?!) poskus

Politični dogodki v državi in podatki o gospodarskih gibanjih dajejo še kako prav poslanskemu klubu ZSMS – Liberalne stranke, ki je skupščini Republike Slovenije predlagal, naj na prvem naslednjem zasedanju vseh treh zborov uvrsti na dnevni red obravnavo aktualnega stanja v gospodarstvu in nujnih ukrepov za preprečitev zloma slovenskega gospodarstva. Nedavni podatek o 7,1-odstotni septembrski inflaciji, ki ga poslanci ZSMS – Liberalne stranke še niso imeli na voljo, dodatno potrjuje pravilnost njihove poteze. Res je, slovenska oblast bo morala kar v najkrajšem času pripraviti in takoj začeti uresničevati celovito strategijo varovanja interesov slovenskega gospodarstva v jugoslovanski federaciji, ki de facto ne obstaja več. Edino, kar je od nje namreč ostalo, so razen Markovića in čedalje bolj prosrbske JLA zgolj še računi pod mizo, ki jih delajo jastrebi na jugu države. Kajpak z namenom, da bi si prisvojili čimvečji del federalnega premoženja.

V obrazložitvi svojega predloga poslanci ZSMS – Liberalne stranke ugotavljajo, da je zvezni izvršni svet napravil dve napaki že v začetni fazi reforme. Podcenil je gibanje denarne mase in ni znižal proračunske porabe. Po njihovem mnenju so prav zato cene in plače ušle kontroli, tečaj dinarja pa je postal nerealen že v dobrem mesecu dni. Pred poletjem je vladi sicer uspelo zaustaviti inflacijo in doseči celo neznatno deflacijo, kar je obetalo, da bi se naše cene lahko približale svetovnim. Reforma je tedaj še imela možnost za uspeh.

Potem pa se je začelo tisto, s čimer se v tej državi srečujemo že dobrih deset let. Vlada je popustila pritiskom republik (konverzija posojil, odkup žita, priprava turistične sezone, subvencioniranje izvoza) in delavcev (nepokrite plače). Inflacija je zato dobila ponovno vzgon in cene se niso vgnezdile v okvire, ki jih je narekoval tečaj dinarja. Avgusta je sledilo veliko povečanje vhodnih cen (elektrika, transport, PTT, goriva), ponovno so se povečale plače, obeta se povečanje vseh proračunov. In četudi se proračuni ne bi povečali, gre v prid mladinskemu predlogu dejstvo, da Marković poziva republike in pokrajini (!?), naj znižajo stroške svoje javne porabe, medtem ko o svoji (federalni in največji) molči kot grob. Teh podražitev, pravijo poslanci omenjenega kluba, gospodarstvo ne more več prenesti. Še posebej, ker so tudi stroški kapitala (obresti) bistveno višji, kot jih ima konkurenca na Zahodu. V škripcih se je še zlasti znašla Slovenija kot največji izvoznik. Reforma naj bi bila tako po njihovem mnenju, ki pa nikakor ni osamljeno, pred zlomom in nujno je potrebno poiskati rešitev.

Poslanci ugotavljajo, da bo inflacija v tretjem četrtletju znašala skoraj 11 odstotkov, kar ustreza letni stopnji 50 odstotkov. Od reparacij, kreditov in inflacije smo prešli v nove inačice porabe nad stvarnimi možnostmi. To so izgube (letos znašajo že 5 milijard dolarjev), ki smo jih naložili izvoznikom, še zadnji suficitni republiki (Slovenija ima letos že za milijardo mark izgub), boljšim podjetjem in tujim turistom. Inflacijska pričakovanja republik, podjetij in posameznikov so se tako vnovič izkazala za upravičena. Še naprej lahko trošimo več, kot ustvarimo!

V takšem kontekst gospodarskih stranpoti pa po mnenju mladinskih poslancev gotovo sodi tudi slovenska vlada, ki v gospodarskem pogledu ne deluje nič boljše od zuvezne. S prelivanjem kapitala od uspešnih k neuspešnim vzdržuje neustrezno gospodarsko strukturo in »krvoskrunsko« razmerje med bankami in velikimi podjetji. Znižanje proračunov je bilo veliko premajhno in usmerjeno v družbene dejavnosti, namesto da bi se polotili stroškov birokracije, znižanja dotacij transportnim, kmetijskim, melioracijskim vodnogospodarskim, skladiščnim, stanovanjskim polvojaškim in podobnim organizacijam. Tako še vedno plačujemo dve državi, eno več od konkurence po svetu, pravijo.

In kakšen naj bi bil po njihovem mnenju izhod iz tega začaranega jugolabirinta? Poslanci vidijo dve rešitvi. Ena naj bi bila devalvacija, ki bi sicer pomenila zlom reforme s ponovnim inflacijskim in reformnim krogom, pri katerem bi se vse težave ponovile, kar torej ni nobena rešitev, saj bi bil v tem primeru razpad Jugoslavije neizbežen. Drugo možnost vidijo v zadnjem (obupnem? op. p.) poskusu rešitve reforme, ki naj bi pravzaprav pomenil odpravljanje storjenih napak. Zadnji poskus ima po njihovem mnenju prednost, čeprav priznajo, da je upanje tudi z njim majhno. Ne glede na izbrano inačico reševanja pa naj bi, kot pravijo, takoj začeli priprave za osamosvojitev Slovenije, kar naj bi veljalo za vse oblike gospodarske politike.

Ker septembrska inflacija znaša 7,1 odstotka, kar je znatno oziroma neprimerno več kot v ZRN, na katero smo monetarno vezani, vidijo poslanci zadnjo možnost za rešitev enotnega dinarskega monetarnega sistema v takojšnji konsenzualno določeni denarni politiki in takojšnjem prenosu Narodne banke Jugoslavije v Ljubljano ter popolni ločitvi NBJ od vlade. Če se bo inflacija nadaljevala in če NBJ ne bo prenešena v Ljubljano, bo po mnenju mladincev nujno potrebno sprožiti postopek za uvedno lastnega denarja.

Kar zadeva cene, bi bilo treba v vseh tistih primerih, ko so domače cene višje od svetovnih, nujno ukrepati.

Proračune je potrebno izjemno znižati, kar velja za federacijo, republike in občine. Skrčiti bi bilo treba proračune za vojsko, za vse vrste administracij, nekdanje sise, borčevske in druge pokojnine. Takšno znižanje edino hkrati s tujimi krediti zagotavlja začetek novega investicijskega cikla. Slovenija bi morala z ustavnim zakonom zvezni vladi prepovedati sprejemati ukrepe, ki jih ni odobrila skupščina republike Slovenije. Če bi bila zvezna vlada tudi potem neuspešna, bi se morali Slovenci leta 1991 gospodarsko popolnoma osamosvojiti.

Glede skupnega tržišča poslanci menijo, da se bo vsaka republika težje izmotala iz težav, če bo razpadlo jugoslovansko tržišče. Jugoslavija se lahko otrese sedanjih preglavic le, če bo prelivanje sredstev od uspešnih (republik, občin, podjetij) k neuspešnim onemogočeno ali če se ne bo splačalo. To pa lahko preprečijo samo čisti računi. Zato je po njihovem mnenju nujna popolna samostojnost republik, vendar skupno tržišče proizvodov, kapitala, storitev in idej. Tudi sami se zavedajo, da je njihov pogled na bodoči sistem res grob, toda drugače ne gre, saj bomo sicer še naprej umirali na obroke.

Ivo Kuljaj

Plače:

Ponovno se je pokazalo, da v svetu normalna regulacija plač pri nas ni mogoča, ker ni titularja lastnine, ki bi se boril za učinkovitost kapitala. Zato jemo še zadnje ostanke kapitala v državi in s tem žagamo vejo, na kateri sedimo. Poleg lastninjenja so nujni tudi drugi ukrepi:

– pokrivanje obveznosti in amortizacije naj ima prednost (preko SDK) pred izplačilom plač, tudi minimalnih, sicer sledi stečaj;

– sprememba obračunskega sistema in finančna policija po zgledu razvitih držav naj preprečita malverzacije in potvarjanje rezultatov;

– predpisana naj bo začasna minimalna stopnja donosnosti kapitala v družbenih podjetjih (element začasnega podržavljenja lastnine) in dovoljeno naj bo progresivno izplačilo plač nad minimalne stopnje presežene;

– obvezno naj bo odpuščanje zaposlenih, ki nimajo oz. dokler nimajo dela, da bi ločili podjetništvo od sociale;

– stroški stavke gredo na račun sindikata oz. stavkajočih ali naknadnega dela ob prostih dnevih.

O plačilnobilančnih tokovih v letošnjem letu

Lažni optimizem

Za plačilnobilančne tokove v Jugoslaviji v zadnjih nekaj letih je značilno, da se z doseženim radi pohvalimo, posebno še zvezna vlada in Ante Marković. Prav on je že večkrat povedal, da se jugoslovanski izvoz nominalno povečuje, da smo uvoz precej sprostili in povečali konkurenco na domačem trgu ter da so se naše devizne rezerve rekordno povečale. Natančnejša razčlenitev posameznih postavk plačilne bilance v prvem polletju pa optimistične tone zvezne vlade pokvari. Ta je namreč z dopolnilnim predlogom k osnutku odloka o skupni devizni politiki in projekciji plačilne bilance Jugoslavije za leto 1990 že priznal »lažni optimizem«.

Povečanje blagovnega primanjkljaja

V sedmih mesecih letos smo na konvertibilno tržišče izvozili za okoli 7 milijard dolarjev baga, uvozili pa za okoli 8,6 milijarde dolarjev, tako da je znašal blagovni primanjkljaj okoli 1,6 milijarde dolarjev. Izvozniki pravijo, da se za prodajo blaga na tuje letos niso odločali zaradi tečajne politike, ampak predvsem zaradi manjših možnosti za prodajo in plačilo na domačem trgu, uvozniki pa so se odločali za večji uvoz zaradi precenjenega tečaja dinarja, spostitve uvoza in vse večje komercialne zadolžitve v tujini. Kljub pozitivnemu saldu storitvene menjave, ki znaša okoli 900 milijonov dolarjev, smo ustvarili okoli 700 milijonov dolarjev blagovnostoritvenega primanjkljaja in le na račun pozitivnega salda nakazil delavcev in izseljencev smo ustvarili skromnih 500 milijonov dolarjev presežka tekočega dela plačilne bilance. Če se bodo do konca leta ti tokovi nadaljevali, se bo skupni blagovni primanjkljaj še povečal, tako da bomo po dveh letih prvič ustvarili občutno manj kot milijardo dolarjev presežka tekočih transakcij plačilne bilance. Lahko se zgodi, da nas bo bolela glava tudi zaradi kreditno-finančnih transakcij s tujino, saj smo v prvih sedmih mesecih porabili več srednjeročnih, dolgoročnih in komercialnih posojil, kot pa smo jih odplačali. Za devizne rezerve lahko rečeno, da so se do konca julija povečale za okoli tri milijarde dolarjev, vendar je to povečanje kratkotrajno in posledica nestabilnih virov. V mislih imamo predvsem komercialne zadolžitve (avansi na izvoz blaga in odložena plačila uvoza), ki po oceni Narodne banke Slovenije znašajo že okoli 2,5 milijarde dolarjev, devizna nakazila jugoslovanskih državljanov, delno reprogramiranje oziroma refinanciranje glavnice in prehodne postavke, ki knjigovodsko izravnajo plačilno bilanco in k povečanju deviznih rezerv prispevajo neverjetnih 1,4 milijarde dolarjev. Pripisati skoraj 50-odstotno povečanje deviznih rezerv statističnim napakam in opustitvam, pa je mogoče le z realsocialistično metodologijo prikazovanja plačilne bilance.

Vse večje klirinške terjatve

Zaskrbljujočo sliko naših ekonomskih stikov s tujino dopolnjujejo rezultati poslovanja s klirinškim tržiščem, na katerem se terjatveni saldo povečuje iz meseca v mesec. V prvem polletju so se povečale za okoli 350 milijonov dolarjev, tako da sedaj skupni terjatveni saldo (le-ta pomeni brezobrestno kreditiranje tujine oziroma Sovjetske zveze, medtem ko zahodnim kreditodajalcem plačujemo okoli 10-odstotne obresti na sposojeni kapital) znaša že več kot 2 milijardi dolarjev.

Tudi nanovo postavljeni plačilnobilančni cilji so potemtakem ogroženi tako zaradi mednarodnih ekonomskih in političnih sprememb kot tudi zaradi notranjih gospodarskih, političnih in mednacionalnih razmer. Gospodarske spremembe na Vzhodu, iraška okupacija Kuvajta, nagla podražitev nafte, težave pri izterjavi že zapadlih terjatev in prekinitev izvoza blaga in storitev v nekatere države bodo v drugi polovici letošnjega leta še močneje vplivali na našo blagovno menjavo in na vso plačilno bilanco. Za uvoz nafte smo že doslej plačevali kar 21 dolarjev za sodček, čeprav je znašala povprečna cena na prostem trgu 16,8 dolarja. Analitsko-raziskovalni center Narodne banke Slovenije je izračunal, da je Jugoslavija plačala za nafto kar 230 milijonov dolarjev več, kot če bi jo kupila na prostem trgu. Upoštevati pa kaže tudi odločitve vlad kreditorjev (Pariški klub), da ne bodo sprejele refinanciranja obveznosti za glavnico kreditov, ki dospejo v drugi polovici leta, in da je vprašljiv tudi stand-by aranžma z Mednarodnim denarnim skladom, ker se ne držimo začrtanega v gospodarski reformi.

Zvezni izvršni svet v projekciji plačilne bilance za letošnje leto predvideva, da bo blagovni primanjkljaj v menjavi s konvertibilnim območjem blizu štiri milijarde dolarjev, pri čemer naj bi znašal celoleten uvoz blaga okoli 16 milijard dolarjev, izvoz blaga pa okoli 12. Minimalni obseg deviznih rezerv vsake države naj bi zadoščal vsaj za financiranje trimesečnega uvoza blaga, kar za Jugoslavijo pomeni, da morajo znašati naše devizne rezerve vsaj okoli štiri miljarde dolarjev. Zaradi nestabilnih cen nafte, zalivske krize, združitve obeh Nemčij, prehoda s klirinškega na konvertibilni način trgovanja s Sovjetsko zvezo (s 1. januarjem 1991), odstopanja od gospodarske reforme v Jugoslaviji in tako dalje bi morale biti naše devizne rezerve še večje, recimo okoli 6 milijard dolarjev. To pa je tisti obseg deviznih rezerv, ki smo se mu po kakovosti teh rezerv že približali in bomo imeli zato kmalu težave tudi z zunanjo nelikvidnostjo. Tega pa se lahko v plačilnobilančnih tokovih najbolj bojimo.

Emil Lah

Rudnikom rjavega premoga Slovenije slabo kaže

Mačehovski odnos vlade do rudarjev

Sedanja naftne kriza v Zalivu in čedalje dražja nafta ter njeni derivati so spet postavili v ospredje premog. Od tega naj bi imeli veliko korist tudi slovenski rudniki. Toda je to res? Odpravili smo se v Trbovlje, kjer imajo svoj sedež Rudniki rjavega premoga Slovenije, in skušali izvedeti, kako danes živijo slovenski rudarji.

Položaj je obupen

Tako nam je na kratko odgovoril predsednik kolektivnega poslovodnega organa delovne organizacije Rudniki rjavega premoga Slovenije **Ivan Berger.** Skoraj leto dni po uveljavitvi zakona o podjetjih so še vedno delovna organizacija, čeprav so že spomladi dali vlogo na registracijsko sodišče, da bi se preoblikovali v podjetje. Kot kaže, bodo morali na to še malo počakati, saj se slovenska skupščina še vedno ni odločila, kako bodo delovale bivše organizacije posebnega družbenega pomena. Ob tej nejasnosti, ali so delovna organizacija ali podjetje, pa je zelo jasno, da so v velikih likvidnostnih težavah. Po besedah Ivana Bergerja je polletna izguba znašala kar 246 milijonov dinarjev, po treh poletnih mesecih pa bo zagotovo še večja. »V veliko breme nam je še lanska izguba, ki je znašala kar 321 milijonov dinarjev in ki je zaradi zmanjšanja proizvodnje nikakor nismo mogli pokriti. Zato smo vseskozi v rdečih številkah.«

Vlada naj pove, kaj hoče

»Najpomembnejši vzrok za naš sedanji položaj je nedorečena energetska politika naše vlade,« je dejal Ivan Berger in še dodal: »Program delovanja slovenskih rudnikov je resda potrdila oziroma sprejela sama slovenska skupščina, vendar se ta program nikoli ni izvajal tako, kot je bilo dogovorjeno. Vedno so bila kakšna odstopanja, v zadnjem času pa čedalje bolj na račun in v škodo slovenskih rudnikov. V letu 1986, ko je bil sprejet načrt delovanja do leta 1990, je bil predviden izkop 2,4 milijona ton premoga. V začetku lanskega leta se je ta načrt zmanjšal na 1,78 milijona ton. Pred tremi leti smo na veliko gradili samske domove in dobesedno vozili delavce iz drugih republik, saj je bilo naših rudarjev premalo. Naenkrat pa so se potrebe po energetskem premogu, v proizvodnjo katerega smo se skoraj popolnoma preusmerili, zelo zmanjšale. Vlada se je namreč odločila, da bo opustila že obstoječe uporabnike tega premoga (primer Termoelektrarne Trbovlje). Poleg tega se tudi tisti, ki še uporabljajo premog, poskušajo preusmeriti na druge energetske vire. Nam pa število delavcev ob zmanjšanju proizvodnje ostaja nespremenjeno.«

Do vsega tega pa ne bi prišlo, vsaj tako nam je zatrdil Ivan Berger, če bi vlada natančno povedala, kaj hoče od njih. Če bi vlada objavila svoj program in pojasnila, kakšen položaj bodo v prihodnje imela podjetja v energetiki Slovenije, bi bilo za vse lažje. »Ne glede na to, kakšen bi bil ta program in če bi se ga držali, bi vsaj vedeli, pri čem smo. Lažje bi se preusmerili, če bi bilo to potrebno, oziroma načrtovali našo proizvodnjo. Tako pa ostajamo v breme družbi, ne da bi vedeli, kako in kam!«

Ali stečaj ali delati z manjšo močjo

V Rudnikih rjavega premoga Slovenije se trenutno ukvarjajo z dvema predlogoma za razrešitev nastalega položaja. Prva inačica je zelo ostra in predvideva zaprtje rudnikov Senovo, Kanižarica, Laško in delno tudi Zagorje, medtem ko bi v drugih rudnikih izkop premoga ostal nespremenjen. Po drugi inačici, ki je veliko blažja, čeprav se tudi pri tej pojavlja presežek zaposlenih, pa naj bi pri življenju ohranili vse rudnike, le da bi zmanjšali izkop premoga, pri tem pa bi jim morala tudi izdatno denarno pomagati republika. Za to inačico se ogreva, med drugimi, tudi sindikat v podjetju. Omenil pa sem že, da bo eden od pogojev za rešitev nastalih težav, tudi zmanjšanje števila delavcev. Ob zdajšnjem obsegu proizvodnje in dodatni pomoči republiške vlade jih je kljub temu še vedno okoli 1200 preveč, in to, kar je presenetljivo, ne rudarjev, ampak režijskih delavcev. Zato bo razreševanje problema presežkov prizadelo celotno območje Zasavja in ne samo Trbovlje. Sicer pa naj bi do klestenja administracije prišlo tako ali tako, saj je bil celotni sistem v rudarski organizaciji prevelik. Sedanji krizni položaj je tako le spodbuda za hitrejšo rešitev tega vprašanja.«

Več o usodi slovenskih rudnikov rjavega premoga naj bi bilo znano že do konca leta, ko naj bi se slovenska skupščina odločila, kako naprej. Morda bodo visoke cene naftnih derivatov pripomogle k boljši prodaji premoga in olajšale izgubo; vendar pa energetika kot celota potrebuje trajnejšo rešitev za svoj obstoj. In rudarji, ki vsak dan tvegajo svoje življenje, to tudi zaslužijo!

Robert Peklaj

V Rudnikih rjavega premoga Slovenije so tako rekoč dosegli sindikalno enotnost. Od 4486 zaposlenih je kar 3385 članov Svobodnih sindikatov Slovenije, medtem ko drugi sindikati (vsaj uradno) v podjetju ne delujejo. Posebnost njihovega sindikalnega delovanja je tudi to, da so že avgusta sklenili pogodbo med sindikatom in vodstvom podjetja o njihovem medsebojnem sodelovanju in dolžnostih. To pomeni, da so sindikalisti že pred podpisom in uveljavitvijo splošne kolektivne pogodbe uspeli uveljaviti svoje pravice.

Prav tako so dosegli, da se sindikalni aktivist poklicno ukvarja s to dejavnostjo. Na tem delovnem mestu je od avgusta IZTOK CILENŠEK, ki ima zaradi številčnega članstva težko nalogo. V podjetju je kar devet sindikalnih podružnic, ki so se sedaj na novo organizirale, in sicer v skladu z reorganizacijo celotnega podjetja. Osnovni cilj njihovega delovanja je zagotoviti socialno varnost delavcev, še posebej tistih, ki naj bi ostali po nekaterih predvidevanjih brez zaposlitve. Na srečo, kot pravi Iztok Cilenšek, se v podjetju zavedajo posledic takih odločitev in so pripravili program za reševanje tega vprašanja, po katerem naj bi vse presežke zaposlili v novih proizvodnih programih, jih prekvalificirali ali pa jim dokupili manjkajoča službena leta. V sindikatu na kakšen drugačen način premagovanje teh težav niti ne pristanejo.

Sicer je sodelovanje sindikata in vodstva podjetja za zdaj še zgledno, k čemur pripomore tudi še kar visok povprečni osebni dohodek (7081 dinarjev), čeprav tudi ta zaostaja za družbenim dogovorom. Ta namreč pravi, da bi moral biti povprečni osebni dohodek v rudnikih 1,48 republiškega poprečja za gospodarstvo, česar pa v rudnikih za zdaj še ne dosegajo. Iztok Cilenšek je kot vzrok za slab položaj energetike, tako kot generalni direktor Ivan Berger, navedel nedorečeno energetsko politiko republiške vlade, ki svoje odločitve spreminja iz dneva v dan.

Svobodni Sindikati Slovenije

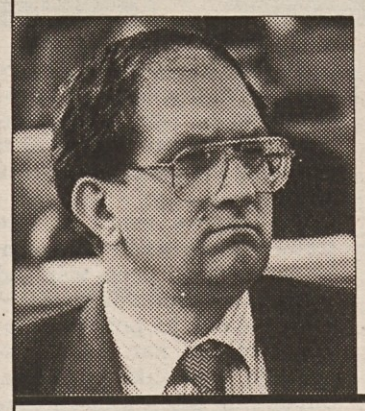

Dr. Miha Tomšič, minister za energetiko, o načrtih vlade na tem področju

Ne realsocialistična, ampak realna politika

Vlada obljublja, da bo uredila razmere v elektrogospodarstvu Slovenije. To pomeni: pridobivati energijo iz čim cenejših in okolju kar najmanj škodljivih virov, racionalizacijo poslovanja v proizvodnji energije, kar pomeni tudi reorganizacijo te dejavnosti. Obljublja evropsko strukturo porabe energije in evropski obseg porabe. Obljublja pa tudi, da cene energije ne bo več subvencionirala, ampak bo energijo prodajala po realni stroškovni ceni. Izdelala pa bo močan socialni program, s katerim bo najrevnejšim slojem omogočila, da bodo shajali. O tem, kako bo vlada vse to postorila, nam je pripovedoval dr. Miha Tomšič, sekretar republiškega komiteja za energetiko.

Prvi ukrep je bil reorganizacija elektrogospodarstva s prenosom sedeža podjetja v Ljubljano. Drugi ukrep je bila ustanovitev javnega podjetja EGS. Razpadel je zasavski sozdovski gigant REK Edvarda Kardelja, s čimer je bila odprta pot za spremembo organiziranja do najmanjših enot (tozdov). Vlada je napovedala zaprtje nuklearne elektrarne Krško in rudnika urana Žirovski vrh.

Na »očitek«, da se je monopolista, elektrogospodarstva, tudi sedanja vlada lotila z reorganizacijo, je dr. Tomšič odgovoril: »Toda ne na enak način kot prejšnje vlade, ki so to dejavnost cenovno tiščale pod vodo, obenem pa so jo stalno reorganizirale. Naš namen je, napraviti elektrogospodarstvo za dobičkonosno podjetje, podjetje, ki mu ne bo šlo slabo in bo tudi močno in bo zato lahko povečalo kakovost storitev.«

– Odlok o prenosu sedeža elektrogospodarstva v Ljubljano je bil začetek, prvi korak?

»Tako je. Hkrati opuščamo zamisel, da morajo biti elektrarne in premogovniki povezani in v tem smislu je odlok o prenosu sedeža elektro gospodarstva pomemben tudi za premogovništvo, čeprav se nanj neposredno ne nanaša. Odlok bo posredno pomagal pri denimo, ukinjanju tozdov v premogovništvu. Naslednji korak je odlok o ustanovitvi javnega podjetja EGS.«

– Premogovniki so tako ali tako pred stečajem?

»Skupni dolg elektrogospodarstva s premogovniki znaša okrog 200 milijonov DEM oziroma protivrednost v dinarjih in sicer, kot posledica neracionalnosti v razvoju, organiziranju in poslovanju ter prenizkih cen energije. Toliko bi morali vložiti v ti dve dejavnosti, da bi denimo s prvim januarjem prihodnjega leta lahko začeli poslovati s čisto bilanco. Toda tega denarja ni in premogovniki so v težavah.«

– Je zapiranje rudnikov v resnici najugodnejša pot za rešitev iz krize?

»Ne, ne. Ne gre za zapiranje, ampak za racionalizacijo proizvodnje. Menimo, da bi proizvodnjo rjavega premoga postopno zmanjšali na letni obseg okoli milijon ton za potrebe termoelektrarn in še 300 tisoč ton za potrebe gospodinjstev in drugih porabnikov. Termoelektrarne, ki zdaj kurijo zasavski premog (ljubljanska in trboveljska), pa bi renovirali, tako tehnološko kot ekološko. Manjše, praktično že izčrpane jame pa bi seveda postopoma zaprli, zavarovali okolje pred pogrezanjem in mislim, da jih kasneje ne bi več reaktivirali, ker ne bi bilo potrebe. Niti v kakšni energetski krizi ne, saj bi imeli na voljo druge, cenejše vire.«

– Rudarjev bo precej na cesti, kajne?

»Žal. Zapiramo rudnik urana, kjer je 400 ljudi zaposlenih. V rudnikih rjavega premoga bo odveč prav gotovo preko 1000 ljudi. Seveda se nam zdi smiselna počasnejša inačica zapiranja rudnikov, ki ne dajejo ekonomskih učinkov, se pravi v nekaj letih namesto hitro.«

– Govori se, da bi veliko nezaposlenih delavcev lahko dobilo delo pri gradnji kakšnih velikih javnih del, na primer verige elektrarn na Savi...«

»Meni se takšen načrt ne zdi smotrn. Po dosedaj zbranih podatkih bi bili namreč stroški za izgradnjo savskih elektrarn dvakrat previsoki. Zato se mi gradnja teh objektov za takšen namen ne zdi pametna, čeprav je seveda jasno, da bomo verigo teh elektrarn gradili. Ekonomsko bi bilo morda bolj sprejemljivo, če bi v imenu javnih del skozi Zasavje zgradili novo cesto...«

– Obljubljate zaprtje nuklearke v Krškem, zmanjšal se bo izkop premoga. Kakšna bo energetska slika Slovenije čez nekaj let? S čim bomo te vire nadomestili?

»Naš namen je postopno spremeniti tako strukturo proizvodnje vrst energije kot tudi strukturo porabe. Pri tem bosta v mnogočem odločali ekologija in cena pridobljene energije.«

– Nuklearka še ni odplačana in to je velik argument proti zapiranju, saj nas bo veliko stala tudi ko bo že zaprta. Poleg tega bomo plačevali za nadomestne vire energije...

»Nuklearka nas bo nekaj stala, vsekakor zapiranje ne bo poceni. Mislim, da bomo do leta 1995 morali imeti vse pripravljeno, da jo v resnici lahko zapremo. Odločal pa bo seveda referendum.«

– Kaj boste gradili, če bomo nuklearko res zaprli leta 1995? Časa za nadomestne elektrarne je zelo malo, sposojanje ali kupovanje elektrike v Jugoslaviji ali v tujini je nezanesljivo...

»Ponavadi v pogovorih za javnost pravim takole: do leta 1992 naj bi imeli podrobne načrte, do leta 1995 naj bi jih realizirali. No, časa je malo za pripravo načrtov, še manj za realizacijo. Zato moram zgodbo začeti od začetka: ali je nuklearko Krško sploh možno ustaviti, ali ni nemara nepogrešljiva? Seveda jo je moč ustaviti. To se je že velikokrat zgodilo zaradi manjših okvar, remontov, potresa.

Ali bodo delavci Rudnika urana Žirovski vrh dočakali leto 2004 že kar letos?

Kratko popotovanje skozi atomski vek

S postavitvijo jedrske elektrarne v Krškem in odprtjem rudnika urana na Žirovskem vrhu smo pred poldrugim desetletjem ponosno zakoračili v atomski vek. Kot pa zdaj kaže, bomo to popotovanje že kmalu končali: če bo nova republiška oblast držala pred- in povolilno obljubo, potem bomo »nuklearko« zaprli 1995. leta, rudnik urana pa (najbrž) kar pri priči. Seznami na zavodih za zaposlovanje se bodo daljšali, kazalci na energetskih števcih pa krajšali. Kaj storiti, da ne bo mrka ali da bo vsaj manj boleč, če že do njega mora priti. Primer Žirovski vrh utegne biti poučen...

Za osvežitev našega »zgodovinskega« spomina najprej kratko popotovanje skozi (žirovski) atomski vek. RUŽV je bil s sklepom Skupščine interesne skupnosti elektrogospodarstva Slovenije ustanovljen 19. maja 1976, od 9. septembra tistega leta pa je z vpisom v sodni register postal tudi pravni subjekt. Za Zmagom Logarjem, Egonom Lukacsem, Maksimiljanom Pečnikom, Dušanom Penso, Berto Popović in Branko Presetnik, ki so s 1. januarjem 1977 prvi sklenili delovno razmerje, se je število zaposlenih 1988. leta povečalo na »rekordnih« 502, konec letošnjega aprila pa se je zaustavilo pri 474 delavcih. V jami jih je delalo 212, v predelovalnem obratu 69, za vzdrževanje električnih in strojnih naprav jih je skrbelo 119..., preostali pa so opravljali svoja dela in naloge v splošnem, gospodarskem, razvojnem, varstvenem... sektorju. RUŽV je v teh 13 letih svojega obstoja rešil stanovanjsko vprašanje (z gradnjo, nakupom ali kreditom) kar 346 družinam iz Poljanske doline, Škofje Loke ali Idrije; razpolaga tudi z osmimi počitniškimi prikolicami, sedmimi stanovanji in stanovanjskim kontejnerjem ob morju in na Rogli. Zavidljivo, ni kaj...

Zelene kanje

Potem je pa napočilo predvolilno obdobje z vsemi »zelenimi« obljubami vred in uranarjem je – počilo. »Zle slutnje se uresničujejo: zdaj vemo, da nam bije zadnja ura, pripoveduje Pavel Florjančič, po stroki diplomirani inženir geologije, po »politični« plati pa predsednik Sindikata delavcev v rudarstvu, ki ne sodi ne k Ravniku ne k Tomšiču ne k Plohlu, ampak je samostojen. »Čakali smo, da bo vodstvo rudnika spremenilo svoje okostenele metode vodenja in gospodarjenja ter da se bo hitreje vključevalo v spremenjene ekonomske in družbene razmere. Dolgo, predolgo se je v škofjeloški občini dovoljeval prosti lov na RUŽV, da so se lahko za njim skrivali drugi problemi in pravi ekološki krivci. Vse to smo dali vedeti vsem akterjem, ki so sodelovali v predvolilnem boju, vendar opozirila nisi zalegla.« Florjančič pojasnjuje, da je posebna skupščinska komisija sicer ovrgla najhujše obtožbe na račun RUŽV in njegovega vpliva na okolje, zelenim kanjam – kot pravi – pa vendarle ni pristrigla peruti. Zato so 14. junija najprej opozorilno stavkali, 10. septembra pa kar zares. »Kaj nam je pa drugega še preostalo!« je Florjančič prepričan v pravilnost svoje odločitve. »Zbrali se sicer nismo zaradi stavke, temveč zato, ker bi radi delali. Ker pa nam tega ne pustijo in celo pravijo, da tudi v prihodnje ne bo dela, smo odgovornim – če taki še so – poslali nekaj zahtev.«

So še odgovorni?

Od vodstva rudnika so zahtevali, naj republiškemu sekretariatu za energetiko takoj posreduje »realno poslovno oceno« in pripravi program začasnega zaprtja rudnika tako, da se ga bo dalo aktivirati do leta 2.000; naj se namesto čakanja na delo doma in padanjem plač iz meseca v mesec ohranijo na dosedanjem nivoju, da bo v primeru stečaja 80-odstotna osnova OD za posameznega delavca solidno izhodišče za preživetje; naj takoj izdela spiske delavcev oziroma skupin, ki so odrejeni na delo, ki so vključeni v program notranjega podjetništva in ki čakajo na delo; zahtevali so tudi tedenski prikaz stanja v firmi.

Od izvršnega sveta skupščine občine Škofja Loka so zahtevali, naj dobi zakonska zagovotila za reševanje problemov pri zapiranju ali konzervaciji RUŽV tako na področju zaposlovanja, izobraževanja, predčasnih upokojitev in dokupom let kot tudi socialnih problemov zaposlenih in njihovih družin; za približno 8-odstoten izpad družbenega proizvoda občine iz njihovega naslova ter zaradi trajne degradacije okolja pa naj iz proračunskih sredstev zagotovi trajno rento.

Na republiško vlado pa so naslovili zahteve, naj do konca septembra izda odlok o statusu RUŽV in njegovi usodi. V primeru zapiranja, zaprtja ali konzervacije naj Skupščini do konca novembra dostavi v sprejem poseben zakon za zaposlene v PUŽV, v katerem se naj tako dopolnijo določila zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, da bi iz proračunskih sredstev Republike dokupuili 5 let za vsakega zaposlenega v RUŽV, tistim pa, ki na Žirovskem vrhu delajo več kot 15 let in so že dočakali Abrahama, pa omogočil redno upokojitev.

»To smo utemeljili takole,« zaključuje Florjančič. »Če je rudnik nevaren za okolico, kar kar naprej poslušamo, je toliko bolj nevaren za delavce, ki v njem stalno delajo, zato mora biti njihova stopnja delovne amortizacije objektivno višja. Denar, potreben za uresničitev progama, bi se iz republiškega proračuna moral dobiti, saj je po besedah podpredsednika vlade dr. Lea Šešerka prihranek pri zaprtem rudniku 13 do 15 milijonov na leto...«

Pavel Florjančič

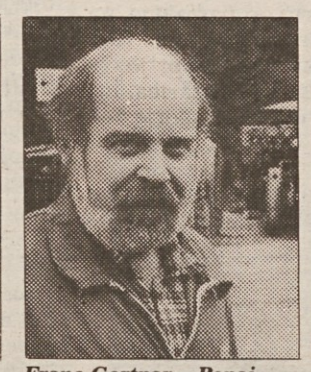

Franc Gortnar – Popaj

Mile Malešević

Marjan Uršič

Sandi Bartol

Kaj bo z mehanizacijo? (Vse slike: Sašo Bernardi)

Ampak, kot že rečeno, ljudje bi radi – delali. »Do upokojitve mi manjkajo samo še štiri leta, a kot zdaj kaže, bom penzijo dočakal na zavodu za zaposlovanje,« pravi glavni poslovodja jame Mile Malešević, ki je prišel sem na Žirovski vrh pred enajstimi leti iz Idrije in je iz dneva v dan bolj prepričan, da je rojen pod nesrečno zvezdo. »Odkar sem šel tistega 1957. leta prvič v jamo, me spremljajo sami 'pokopi'. Najprej Raša, nato Idrija, zdaj Žirovski vrh. Žalosten občutek! Ves ta čas sem verjel, da bo delavcem nekoč res bolje, zdaj pa... Saj vidite!«

Vidimo. Vidimo zaprto jamo, vidimo domala nepregledno množico delovnh strojev... In srečamo tudi Franceta Gortnarja, ki je deset let kot prvi oficir – električar plul na neki belgijski ladji in se ga je tu, med knapi, zato prijel nadimek Popaj. »Najbrž sam bog ve, kam pluje ta brod, če so ga podgane že zapustile,« je malodušno pripovedoval med popravljanjem ene izmed teh »mašin«. Skoraj tri mesece so mirovale, zato bodo porabili ves teden, preden jih bodo vsaj nekaj spet lahko pognali v tek. Zakaj sploh? »Saj pravim, da nič ne vem o naši usodi, čeprav sem med drugim tudi član delavskega sveta. Se pa sprašujem, kam bomo z vsem tem voznim parkom. Ali ga bomo pustili rjaveti na dvorišču ali ga bomo (raz)prodali po polovičnih cenah? In če ga bomo (raz)prodali: ali bom dobil kakšen dinar od izkupička za dokup let ali pa si bom moral na stara leta iskati novo službo...!«

Tega povsem točno ne ve niti direktor RUŽV Marjan Uršič. Ve pa, da se bo leto 2004, ko naj bi rudnik izčrpali in »normalno« zaprli, najbrž končalo že letos. Torej 14 let prej, preden bi se mu iztekla »življenjska doba«...

Na potezi je oblast

Problematiko Žirovskega vrha in usodo njegovih delavcev ves ta čas seveda spremlja občinski svet Zveze svobodnih sindikatov Škofja Loka, čeprav uranarji – kot že rečeno – niso njihovi člani. »Tudi na njihovi stavki 10. septembra smo bili prisotni,« pravi predsednik Sandi Bartol, ki odločno podpira vse zahteve, ki so jih rudarji RUŽV naslovili svojim pogajalskim partnerjem – od vodstva podjetja do republike. »Ker smo se zavedali, da ta pogajanja ne bodo lahka, saj lahko pričakujemo resne odpore pri realizaciji upravičenih zahtev rudarjev, smo Florjančičevemu Sindikatu delavcev v rudarstvu ponudili roko. Povedali smo mu, da tako sodelovanje v ničemer ne bi ogrozilo samostojnost in neodvisnost posameznih organizacij sindikata. Nasprotno: po moje bi še okrepilo učinkovitost v tej konkretni akciji...«

Florjančičevi ljudje so svobodnim sindikalistom segli v roke.

Zdaj je na vrsti vlada...

Damjan Križnik

Torej ni nepogrešljiva in računam, da se bo to letos še bolj pokazalo. Šestnajstega novembra se bodo v njej začela remontna dela, ki bodo trajala skoraj do konca leta. To bo torej v času zelo velike porabe električne energije. Njeno energijo bomo nadomestili z nekoliko povečano proizvodnjo v termoelektrarnah, uvozom elektrike iz BiH, Makedonci pa nam bodo vrnili sposojeno elektriko. Torej ni vprašanje, ali nuklearko zapreti ali ne, ampak, koliko nas bo to stalo. Kot sem dejal, moramo biti sposobni nuklearko leta 1995 zapreti, vprašanje pa je, koliko bomo morali plačati za nadomestno energijo.«

– S katerimi viri energije bi nuklearko trajno nadomestili?

»Imamo šest nadomestnih virov, katerih vsak bo sposoben nadomestiti tretjino, se pravi približno 100 MW slovenskega deleža električne energije iz Krškega. Torej jih je več kot dovolj in bomo pač izbirali najbolj ugodne. Lahko zgradimo verigo savskih elektrarn, ki efektivno lahko dajo skoraj 200 MW. No, glede te verige je vprašanje, ali jo kaže zaradi visoke cene izgradnje graditi zdaj, ko smo v krizi in nimamo denarja. Nekaj elektrike lahko uvozimo. Dobrih 100 MW moči bi dale male industrijske toplarne-elektrarne, znani so načrti za deset takih objektov. Nekaj energije bi dajale male hidroelektrarne. Zelo zanimiva bi bila izgradnja velike termoelektrarne na cenen uvoženi premog, ki bi jo morali graditi skupaj s Hrvati. Možno je zgraditi večjo plinsko elektrarno na ruski plin, ki bi bila izvozno usmerjena, torej večja, kot so naše potrebe. Zanjo že imamo konkretne ponudbe iz Italije.«

– In če neuklarke ne bi zaprli?

»Potem nekaj časa ne bi bilo treba graditi novih elektrarn. Obnavljali bi sedanje elektrarne, da bi manj onesnaževale okolje. V vsakem primeru pa bomo dogradili prenosno omrežje in ga trdno povezali z evropskim prek Avstrije in Italije.«

Nedavno je bila dana ideja, da bi tudi Slovenija lahko služila s prenosom električne energije, tako kot to počne Švica...«

»Švica ima omrežje, ki presega njene potrebe 2,25-krat. Naše omrežje komajda presega naše potrebe in tudi z izgradnjo novih, načrtovanih daljnovodov bo to omrežje sposobno prenašati ‚šele' polovico več energije, kot jo Slovenija porabi. Da bi postala Slovenija, kar zadeva energetiko, vzhodna Švica, bi morali zgraditi še precej daljnovodov. Seveda ni naš načrt, postati vzhodna Švica, čeprav bi bil vsak dinar ali dolar, ki bi ga tako zaslužili, dobrodošel. Radi pa bi dosegli nekaj drugega: pri energetskih napravah podobno stanje, kot ga imajo Italijani in Avstrijci. Ti imajo večje proizvodne zmogljivosti od potreb, elektriko pa kupujejo tam, kjer je cenejša.«

– Kje bo za nas cenejša električna energija?

»Naš problem je, da nuklearka še ni odplačana. Glede elektrike iz termoelektrarn pa je znano, da je naš premog dražji kot, denimo, premog iz drugih republik (in elektrika iz drugih TE) ali iz uvoza. Danska, na primer, pridobiva vso elektriko iz uvoženega premoga, pa ima najcenejšo elektriko v Evropi.«

– Malce čudne občutke je pri nas vzbudila novica, da bo ljubljanska toplarna-termoelektrarna uvozila premog iz ZDA, ko v Zasavju zmanjšujemo izkop in odpuščamo rudarje...«

»Gre le za enkraten uvoz 30 tisoč ton premoga, kar je približno desetina letnih potreb te elektrarne. Je pa ta poskus zame zanimiv ne le s tehnološkega, ampak še bolj s finančnega vidika: glede cene premoga franco Ljubljana v primerjavi z našim premogom. Sploh bi se bilo zanimivo malo bolj podati na svetovni trg s premogom, kot to počnemo zdaj, prav zaradi precej stabilnih cen in zanesljive dobave.«

– Kakorkoli to vzamemo, nekaj energetskih objektov bomo vseeno gradili. Kako je s kapitalom?

»Za nekatere objekte se zanimajo tujci. Francozi za prenosno omrežje in za izvozno usmerjeno elektrarno, tako kot Italijani.«

– Po zadnjih podatkih poraba električne energije v Sloveniji upada. Toda to je posledica zmanjševanja proizvodnje, ne pa racionalizacije porabe...

»Posledica ukinjanja nerentabilne proizvodnje, ki je tudi energijo trošila neracionalno. Zaradi tega vzroka so porabo energije zmanjšali veliki porabniki (železarne, TGA, Tovarna dušika) in tudi manjši porabniki. To je dobro, saj obeta, da v Sloveniji poraba energije ne bo več rasla ali da bo celo manjša, kot je bila. Do nadaljnje racionalizacije porabe pa bo prišlo samo po sebi, z novimi cenami energije, posebej električne. Moram dodati, da v teh kriznih časih podjetja mislijo bolj na preživetje kot na takšne podrobnosti, kot je racionalna raba energije. Mislim pa, da bo tudi do tega prišlo.«

– V minulih letih je oblast imela nenehne težave zaradi cene elektrike. Ta se je stalno dražila, toda premogovniki in elektropodjetja so bili stalno v finančnih težavah ali izgubah. Oblast fenomena večnega neučinkovitega draženja elektrike ni nikoli do konca razrešila. Zdajšnja oblast pa se tudi ogreva za podražitve energije...

»Naše stališče je, da energije ne bomo subvencionalirali, tako kot je to počela prejšnja oblast. Postavili bomo realno ceno glede na stroške proizvodnje, za katere pa se bomo trudili, da bi bili čimmanjši. Obenem bomo spodbujali porabo okolju manj škodljivih virov energije, da bi tako izboljšali strukturo porabe energentov. Nesmisel je, da imamo hkrati neobdavčena sredstva za toplotno zaščito stavb in subvencionirano energijo. Nesmisel je, da je neobdavčen premog kot ekološko najbolj sporen vir energije. No, trenutno bi bilo premog, ko poraba že tako upada, malce težko dodatno obdavčiti, toda do tega bo sčasoma vendarle moralo priti.«

– Električna energija je po vašem kljub nedavni podražitvi še vedno podcenjena, ali kot pravite, subvencionirana...

»Resnična stroškovna cena elektrike je ta trenutek, ob zdajšnji inflaciji, za 42 odstotkov višja od sedaj veljavne cene. To bomo morali v kratkem popraviti, saj, kot sem dejal, ne nameravamo cene energije subvencionirati za vse porabnike. To velja za gospodinjstva. Industrija naj bi v prihodnje plačevala za elektriko približno petino manj, mala podjetja, ki so priključena na nizko napetost, pa celo polovico manj. Namreč, popraviti moramo še eno nelogičnost, ki je še ostanek posebnosti socialističnega gospodarstva: obremenitev posameznih vrst porabnikov s ceno je povsem nelogična.«

– Marsikdo že zdaj ne zmore plačevati elektrike...

»Ob takšnem povišanju cene bo seveda nujen močan socialni program. Še vedno je bolje, da imate realno ceno energije, pa ob tem polovico tega denarja vrnete s socialnim programom tistim, ki res ne morejo plačevati, kot da subvencionirate z nizko ceno vse porabnike. Seveda bi bilo treba ob tem programu razčistiti nekatere podrobnosti: kako obravnavati tiste, ki se ogrevajo z elektriko, kako denimo tiste, ki imajo toplotne črpalke, itd. Dogovoriti se je treba za dinamiko podražitev in sociale, za posamezne tehnične rešitve.«

– Govori se, da bi alžirski plin v gospodinjstvih precej nadomestil premog. Toda vsi, ki se ogrevajo s plinom se pritožujejo nad izredno visokimi stroški.

»Vlada plina ne misli subvencionirati. Pot je nasprotna, podražiti je treba druga goriva. Vsekakor je zdaj porabnikov gospodinjskega plina zelo malo. V Ljubljani sta s plinovodom oskrbovani dve naselji (v Murglah in Kosezah), vendar je žalostno, če gospodje, ki tam živijo, ne zmorejo plačati plina. Vlada nima programa, da bi zagotavljala vsem enake pogoje. Namerava pa pomagati najbolj revnim prebivalcem, da bi shajali. Ne pa gospodom iz Murgel in Kosez.«

Boris Rugelj

Iskra Terminali v tednu dni podpisali dve izredno pomembni pogodbi

Dobri rezultati sodelovanja

S Siemensom, enim največjih svetovnih proizvajalcev telefonskih aparatov, so podpisali pogodbo, po kateri bodo zanj izdelali 500.000 telefonov letno. Pogodba velja pet let. Že ob podpisu so dobili prvo naročilo, za 1,5 milijona DEM. Izpolnili ga bodo letošnjo zimo.

Da je do podpisa tako pomembne pogodbe sploh prišlo, so pred dokončnim dogovorom za Siemens že izdelali 15.000 tiskanih vezij. Ker je kakovost ustrezala, jih je nemško podjetje priznalo za partnerja.

Pogodba v prvi fazi predvideva proizvodnjo kompletnih tiskanih vezij (60% vrednosti telefonskega aparata), v nadaljevanju pa izdelavo telefonskega priključka po Siemensovemu načrtu. S to pogodbo so se jim odprla vrata do vseh, tudi Siemensovih nabavnih virov in kanalov, kar bodo izrabili tudi pri izdelovanju naših naprav.

Z zelo priznano berlinsko firmo DeTeWe so podpisali pogodbo o skupni proizvodnji visokointeligentnega telekomunikacijskega sistema. DeTeWe bo izdeloval zanje in za vsa tretja tržišča centralno enoto, Iskra Terminali pa priključke za naše in vsa izvozna tržiča DeTeWe. Nadaljuje se skupni razvoj sistema, ki bo poleg telefonije krmilil tudi vse funkcije inteligentnega doma. Pogodba je tudi 5-letna.

Posebej velja opozoriti na klavzulo pogodbe o trženju v različnih državah. Uspeli so se dogovoriti, da prodajo na neko področje izpelje tisti partner, ki ima tam večje možnosti in uspeh. O ekskluzivni pravici nastopa na teh trgih se bomo dogovarjali sproti.

Veseli so tudi, ker sta dva nemška partnerja pokazala živo zanimanje za kapitalna vlaganja v Iskro Terminali. V Terminalih so vsekakor za to, vendar morajo podjetje prej lastninsko kapitalno preoblikovati. To bodo storili takoj, ko bo zakonodaja povsem jasna (slovenska).

Miroslav Marc, direktor podjetja Iskra Terminali: »Zavedamo se, da so te pogodbe pomemben uspeh na poti k utrditvi podjetja na evropskem trgu. Le v kvalitetni povezavi z evropskimi podjetji nam bo omogočeno trdno, vendar zanesljivo preživetje.«

Janez Kuhar

Tovarna stikalnih naprav Maribor

Kdo pije, se ve, kdo plača pa tudi

Prvega spet ni bilo plače, polovica delavcev na prisilnem dopustu. Delavski svet se ni odrekel direktorju, končno pa naj bi začeli ugotavljati krivdo vodilnih delavcev. Začetek predstečajnega postopka

Neodločnost mestne vlade botruje agoniji 510 delavcev, kolikor jih je še ostalo v Tovarni stikalnih naprav, ki se hitro potaplja. Na zboru delavcev, ki je bil 27. septembra in je trajal skoraj pet ur, so delavci zahtevali suspenz za nekdanjega direktorja Marjana Bezjaka, ki ga je zdajšnji vršilec dolžnosti Milan Romih postavil za tehničnega direktorja. Na zboru so delavci zahtevali tudi končno ugotavljanje krivde za nastale razmere in prvi oktober postavili za izplačilni dan.

Namesto plač se je spet sestal delavski svet, vendar se člani niso mogli odločiti za nezaupnico Marjanu Bezjaku, temveč so odločitev odrinili kadrovski komisiji, sprejeli pa so sklep o uvedbi postopkov za ugotavljanje odgovornosti nekdanjega direktorja in njegovih sodelavcev za nastale razmere, ki so še ne davno dobro stoječe podjetje pripeljali do bankrota. Ob tem naj povemo, da polovica izmed še zaposlenih že nekaj časa ostaja doma in čaka na delo.

Zdaj je že na dlani, da vodstvo TSN ni izrabilo poletnega odmora in uresničilo sklepov, ki so jih delavci postavili junija, ko so dojeli, da direktor Marjan Bezjak z ustanavljanjem lastnega podjetja TT (skupaj s Stoilkovićem ter Weisom) in podjetja Elkom poskuša prenesti vanj vse premoženje Tovarne stikalnih naprav, seveda brez delavcev!

K vsem zapletom v Tovarni stikal je novi vršilec dolžnosti direktorja Milan Romih dodal še enega, ko je za tehničnega direktorja imenoval že spornega generalnega direktorja. Imenovanje je toliko bolj zanimivo, ker je pod Bezjakovo vladavino veljalo mnenje, da Tovarna stikalnih naprav ne potrebuje tehničnega direktorja in ga zato tudi ni imela. Zdaj pa je na to mesto postavljen mož, ki je to doktrino zagovarjal in uveljavljal...

Delavci skupaj s Svobodnimi sindikati že ves čas zahtevajo sanacijo Tovarne stikalnih naprav in odklanjajo prelevitev v novo podjetje, ki zaudarja po odtujevanju družbenega premoženja. Primer Tovarne stikalnih naprav gre jemati za zgled, saj so avtorji šli še korak naprej od ustaljene prakse, želijo samo imetje, delavcev pa ne. In vse to se dogaja in traja že nekaj mesecev pred nosom nove mariborske vlade. Zato ni čudno, da gre delavcev na – jok.

Janez Sever

Jože Florjančič se nepreklicno poslavlja

Demontaža Hidromontaže

Hidromontaža ima zdaj svoje delavce na 67 gradbiščih od Abu Dabija do Libije in Vzhodne Nemčije. Zalivska kriza je ogrozila večino njihove dejavnosti, združitev Nemčij pa je spremenila pogoje. Izmed teh del zavzema 35 gradbišč domačo investicijsko dejavnost, vendar so tudi razmere doma zmanjšale njihovo tržišče, saj imajo le dve gradbišči zunaj Slovenije.

Na tiskovni konferenci, ki so jo sklicali tudi zato, »da bi zavrli najrazličnejše vesti in izmišljotine, ki se pojavljajo v javnosti«, so novinarjem pokazali strogo zaupne poslovne podatke, ki jih je pred tem obravnaval njihov delavski svet. Zaradi nepredvidenih okoliščin ob že omenjenem zapletu z okupacijo Kuvajta in združitvijo obeh Nemčij se je prvič zgodilo, da imajo 4,8 milijona dolarjev izgube. Ker ne pričakujejo hitrih rešitev, so se odločili, da bodo nekaj delavcev s 75–odstotnimi plačami za nedoločen čas poslali domov.

»Takšna kot je danes, Hidromontaža ne bo več,« je uvodoma povedal Jože Florjančič, generalni direktor, ki je delavskemu svetu ponudil svoj odstop. »O prihodnosti Hidromontaže smo se že pogovarjali s slovensko vlado, ki nas podpira v tem, da se Hidromontaža ohrani. Mi smo sestavili posebno komisijo izvedencev, ki bo do srede tega meseca predložila predsanacijski program. Z močnim zmanjšanjem investicijskih del in s fiksnim tečajem dinarja glede na nemško marko so se naša načrtovanja izničila. Neodvisni sindikati strašijo delavce, da bomo poslovno leto končali z enajstimi milijoni dolarjev izgube, vendar ne vem, kako so prišli do teh podatkov. Mi predvidevamo, če v prihodnjih dneh ne dobimo nekaj novih del, o katerih se pogajamo, da bomo leto končali s pozitivno ničlo.«

Milan Šmid, direktor področja trženja in projektiranja, je natančneje predstavil zdajšnje razmere in potrdil, da se je obseg njihovega dela začel krčiti že z gospodarsko krizo, ki je zadela našo državo, in z zapiranjem investicij doma. »To lepo ponazorijo podatki, saj imamo zdaj naše delavce le še na dveh gradbiščih v državi. V Vojvodini smo končali nekaj večjih objektov, novih naročil pa ni.«

Hidromontaža doslej skorajda ni poznala težav v poslovanju. V času, ko so drugi živeli iz rok v usta, se utapljali v nelikvidnosti

Ustavitev investicijskih del v državi in tečajne razlike stresajo zdaj tudi Hidromontažo. Neodvisni sindikati strašijo z velikansko izgubo, vodstvo računa s »pozitivno ničlo«. V ponedeljek je prvih 440 delavcev za nedoločen čas ostalo doma, novembra jih bo 485 in decembra celo 623.

in strgali denar za plače, je imela Hidromontaža le dvakrat za nekaj dni blokiran žiro račun. Toda zdaj je slika že precej temnejša. Zato odločitev, da je 2.490 delavcev, kolikor jih trenutno zaposlujejo, za te razmere preveč. Z odslavljanjem delavcev na čakanje in z drugimi ukrepi naj bi do konca leta prihranili okrog deset milijonov dinarjev.

»Tisti,ki trenutno niso potebni, bodo doma za nedoločen čas, drugi pa za nekaj dni,« je pojasnil Branko Smole, vršilec dolžnosti direktorja skupnih služb. »V tej prvi skupini je 150 delavcev iz režije.« Smole je tudi poudaril, da je delavski svet sprejel vrsto ukrepov, ki naj bi poostrile razmere znotraj podjetja, predvsem disciplino in odgovornosti pri delu. Pripravljajo podjetniško pogodbo in socialno sliko zaposlenih. »Vendar je pri tem delavski svet blokiran, ker so mu Neodvisni sindikati odvzeli pravico odločanja, saj so izdali navodilo, naj delavci raztrgajo anketne liste, češ da jih nihče ne bo spraševal, koliko kdo zasluži in koliko ima otrok. Šlo pa je zato, da bi ugotovili, kdo je najbolj ogrožen in tistih, ki imajo že registrirana svoja podjetja ali prijavljeno popoldansko obrt, ne bi metali v isti koš s socialno ogroženimi. »Tisti, ki želi deliti usodo s Hidromontažo, se bo vezal nanjo in kolektiv, tisti, ki pa išče v Hidromontaži samo socialno varnost, bo moral popoldansko obrt spremeniti v obrt.«

Po mnenju vodstva je tudi kvalifikacijska sestava v Hidromontaži zaposlenih delavcev neustrezna, saj zaposlujejo skoraj četrtino delavcev z dokončano osnovno šolo ali celo brez nje, polovica jih ima kvalifikacije in le četrtina srednjo, višjo ali visoko izobrazbo. Od tega je 38,03 odstotka Slovencev, 26,62 odstotka Srbov, 16,10 Hrvatov, 6,6 odstotka je tistih, ki so se deklarirali za Jugoslovane, 3,97 odstotka Muslimanov, 3,85 odstotka Črnogorcev, 2,7 odstotka neopredeljenih, 1,12 odstotka Albancev, 0,28 odstotka Makedoncev in petnajst delavcev najrazličnejših narodnosti. Povprečni osebni dohodek je bil 5.100 dinarjev, generalni direktor zasluži 14.000 dinarjev in je nekje na sredi plačilnega seznama. »Vendar sem s tem zadovoljen,« pravi. Osebne dohodke obračunavajo glede na težavnost dela, tako da imajo delavci v tujini in v puščavi faktor 3,08, kar jim omogoči, da zaslužijo več kot generalni direktor.

J. S.

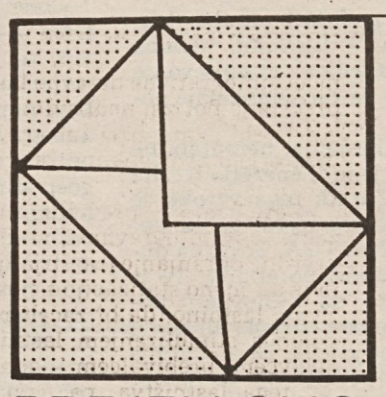

PREJELI SMO

Zahtevek po vloženem delu in plačanih prispevkih

K pisanju tega pisma me je vzpodbudila znanka, rekoč:

– Kaj pa si rinila na šiht z osemnajstimi leti, rodila otroke in jih še ne dva meseca stare nosila v varstvo, pa še študirala si ob delu, zdaj pa si premlada (2–3 leta) za penzijo, pa že tako utrujena.

Vidiš, meni je rekel moj mož: Bodi doma, malo poleži in uživaj z otroki, boš že šla na šiht kdaj pozneje. No sedaj ima ona 20 let dela, je stara 50 let in penzija je tu. Da ne govorim grdo o mojih zdravstvenih tegobah, videzu od meglenih juter in še bi lahko naštevala.

Grenko sem se nasmehnila, vendar sem vedela, da je, žal, takih, kot sem jaz, mnogo in da vse nismo imele take sreče. Morale smo na delo, in rodile po več otrok, a preživele smo.

Vendar dovolj. Odkrito se sprašujemo, doklej tako, zakaj ženske s 30 leti dela, plačanih prispevkov SPIZ, v posmeh tistim, ki so bile doma in mnoge dobijo z različnimi vprašljivimi dodatki več kot ženske, ki so 35 let plačevale svoj prispevek iz dela.

Da ne govorimo o primeru, ko za trideset let plačila prispevkov ne dobiš nič, saj te postarati za dve ali tri leta ni mogoče. Dokup let je spet poglavje zase. Stečaji in podobne oblike pobirajo zopet iz delavčeve kuverte ali iz ozda, samo iz SPIZA ne.

Redki srečneži bodo zadeli v tej kupčiji (dokup let).

Pričakujemo očitke, vendar naj spregovori tisti, ki daje, ne oni, ki deli ali dobiva. Kaj je dobila generacija žensk, ki je delala dva šihta in še dela, saj generacija mož tedaj ni bila pripravljena gospodinjiti, kot danes, kaj šele z vozičkom na sprehod. Tudi to je bilo naše življenje.

Prepričani smo, da je Zakonodaja še precej slepa, vendar bo treba uvideti in dati, kar je zasluženega, ne samo radodarno deliti. Smo torej še za delno solidarnost, ne pa v nedogled za takšno, kot je sedaj. Manj deliti, pa bo za vse **upravičence** dovolj.

V krizi bi morali do skrajnih možnosti tudi tako sprostiti delovna mesta. Naj bo že ta starostna meja za predčasno upokojitev odpravljena. Edino pravično merilo so leta plačevanja prispevkov. Ne bojte se preveč, saj delovna generacija tako redko uporablja vaše tako imenovano trajanje prejemanja pokojnine. Žal grobo vendar res. Torej nič več prošenj, ampak kar zahtevek po plačanem prispevku za 30 let dela. Nobena mlajša ženska po tem ključu ne bo imela manj kot 45, 46 ali 47 let, torej gre za tista sporna 2–3 leta. Pa brez dokupov in različnih... Ker to ni sprejemljivo za večino žensk, ki bi želele predčasno v pokoj, tiste pa, ki so začele delati po 25. letu in podobno, naj pa delajo. Morda pa naš predlog iz tako imenovane delavske glave ni tako neumen.

Da ne sprožimo še plaza ob drugi veliki krivici delovni ženi, ki svojo polno pokojnino pusti **družbi**, po možu pa ni upravičena do 100% pokojnine, če se zanjo odloči, saj vemo da je bila ženina plača vedno nižja od moževe. Kajti, če ne bomo sprožile še tega, nas utegnejo prehiteti želje tistih, ki so bile doma in baje želijo tudi 100% moževo pokojnino. Tudi te žene so delale, vendar vseeno ne toliko kot tiste v tovarnah. Te so namreč plačevale 30 in 35 let svoj prispevek, kje je ves ta denar.

Delavke, žene, matere, ki se ne bomo podpisale, ker so možne takojšnje kadrovske spremembe

Slovenke, ki so nam stranke v predvolilnem boju toliko obljubljale

ODMEVI

Seveda gospa, denar, denar...

Pošiljam odgovor na prispevek, objavljen v rubriki Med nami v DE štev. 39 z dne 21. septembra letos in prosim, da ga po določilih zakona o javnem obveščanju objavite v isti rubriki.

Kaj pa vaš denar, gospoda?

Na sestanek območnega odbora Sindikata delavcev tekstilne in usnjarske industrije v Beltincih, ki je bil 28. avgusta, sem bila res povabljena. Za neudeležbo sem se opravičila, ne kar povprek zaradi (pre)obremenjenosti, ampak zaradi sestanka statutarne komisije, ki je bil isti dan, na njem pa naj bi razpravljali o novem statutu – naj bi, kajti razprave o težko pričakovanem statutu zaradi nesklepčnosti ni bilo.

Toliko, da bodo dejstva jasna. Ob notici v DE pa se sprašujem, kako ažurni so novinarji DE, da šele dober mesec po sestanku svoje bralce obveščajo o tem, da me tam ni bilo. Rahlo sumim, da zajec tiči v drugem grmu. Pa ne v tistem, iz katerega odvajamo sredstva za izhajanje Delavske enotnosti, saj so vse obveznosti sproti poravnane. Ali ni morda vzrok za nekorektno poročilo v DE tisti denar, ki ga je izvršni odbor sindikata naše dejavnosti odrekel v začetku septembra ZSSS na osnovi poprejšnjih opozoril, da je treba narediti red v financiranju. Posojilo, ki ga je naš ROS dal za tri dni ZSSS, da je lahko poravnala svoje obveznosti, še vedno ni vrnjeno, in nemoč ZSSS, da bi naredila red v finančnem poslovanju, zlasti v občinskih svetih, povesta marsikaj. Tudi zaradi tega se bo treba o uporabi članarine pogovarjati v Muri in še kje. In to predvsem zato, da bo denar, zbran s članarino, res uporabljen za reševanje vprašanj delavcev, ne pa za sindikalno zapravljanje, ki je možno tudi zato, ker že predolgo čakamo na dva pomembna dokumenta, na statut in na pravilnik o financiranju. Očitno torej denar vlada še kakšnim gospodom. Če bi posegli v zgodovino, bi ugotovili, da je bilo še nedolgo tega (navada je železna srajca, kajne?) tudi v DE kar nekaj tistih, ki jim je najprej vladal denar, za njim pa tisti, ki so jim reševali kožo.

Sekretarka RO sindikata usnjarske in usnjarskopredelovalne industrije
Branka Novak

Pismo objavljamo nelektorirano!

Svobodni Sindikati Slovenije

Kosovo: Igranje s potrpljenjem obubožanega delavstva

Tudi gospodarstvo naj poklekne

Skopa poročila, ki prihajajo iz Kosova v javnost po razpustitvi kosovske skupščine, pričajo, da ravna Srbija s Kosovom kot s svojo kolonijo. Pred aretacijami niso varni ne zakonito izvoljeni delegati albanske narodnosti, ki so sprejeli novo ustavo Kosova (bilo naj bi jih 125), niti organizatorji in udeleženci tamkajšnjih letošnjih političnih in socialnih nemirov. Nove oblasti so odpustile na stotine strokovnjakov, delavske knjižice je dobilo več tisoč delavcev.

Kosovu je obrnil hrbet tudi Zvezni izvršni svet s sporočilom, da je »tajni sestanek državljanov albanske narodnosti v Kačaniku še eno protiustavno dejanje in neposreden napad na ozemljsko celovitost Srbije in Jugoslavije«. Priložnost, da bi podobno reagiral, je imel ZIS že ob razpustitvi legalne Skupščine SAP Kosova in ob policijskem zavzetju zgradbe prištinske televizije in Rilindje, pa ni. Zakaj ni?

ZIS poudarja, da »vodijo takšne in podobne aktivnosti kjerkoli v državi k nadaljnjim konfrontacijam in zaostrovanju mednacionalnih odnosov«, ne razmišlja pa o tem, da so šli ti odnosi po znameniti 8. seji, preko Gazi-Mestana in, če hočete, Knina, po svoji, za srbske oblasti logični poti in da se na vse to naša vlada ni odzvala – kot da se sploh ni nič zgodilo. Mar niso reform do sedaj ustavljali prav tanki, vojska in policija na Kosovu!?

Licemersko zveni tudi frazersko sporočilo ZIS, da »je treba probleme na Kosovu reševati samo z nadaljnjo realizacijo programa reform, demokratizacijo družbenih odnosov, večstrankarskim pluralizmom in večstrankarskimi volitvami« – medtem ko v kosovskih vaseh posebne enote RSNZ Srbije – pod pretvezo, da iščejo orožje – streljajo po nedolžnih državljanih. Še bolj licemerska je ponovna preučitev registracije Demokratične zveze Kosova samo zaradi izjave (besed) njenega vodje. Ali je ZIS tako reagiral tudi na izjavo (in kasneje dejanj) Slobodana Miloševića na Gazi-Mestanu?

Vse to je mogoče samo v državi, v kateri je vlada, ki se je doslej ukvarjala samo »z velikimi ekonomskimi problemi«, dolgo zatiskala oči pred političnimi dogajanji. Tako tudi trdna obljuba, da bo vlada »ukrenila vse, kar je potrebno za zagotovitev enakopravnosti vseh narodov in narodnosti v državi«, prihaja v javnost dokaj pozno, vsaj za Albance. To pa tudi ni nič čudnega, če ZIS v času svojega mandata legalno izvoljeno skupščino neustavno odpravljene pokrajine še vedno imenuje le »zbor državljanov«.

In tako se ob takšnih razmerah lahko nemoteno nadaljuje tudi ekonomski pritisk na kosovsko gospodarstvo kot edino stvarno podlago kosovske avtonomije. Srbski tisk s poudarjenimi naslovi že lep čas poroča o domnevnih številnih finančnih mahinacijah, zlorabah, nezakonitih ravnanjih in neregularnih poteh denarja, za katerim da se pogosto izgublja sleherna sled v poslovnih knjigah kosovskih bank. Mahinacij z denarjem na Kosovu pa da ni bilo mogoče več skrivati, ko je skupščina Srbije 7. avgusta letos na podlagi republiškega pravobranilca samoupravljanja sklenila, da se v Kosovski banki d. d. uvedejo začasni ukrepi. Kot ključni argument za to odločitev je navedla nenamensko uporabo sredstev iz sklada federacije za razvoj manj razvitih republik in Kosova. Kosovska banka d. d. naj bi jemala devize iz deviznega trga, jih nakazovala v tujino, za nakup teh deviz pa ni položila ustrezne vsote v dinarjih. Na to pa da nista reagirala niti NB Kosova niti SDK. Skoraj vedno da je banka obveznosti ne samo do tujih upnikov, temveč tudi do primarne emisije NBJ, poravnavala z veliko zamudo. Nezakonito je menda uporabljala tudi sredstva obveznih rezerv. Računi Kosovske banke so bili skoraj vedno v minusu, iz primarne emisije NBJ pa da je pogosto izplačevala hranilne vloge, čeprav je imela na bančnem računu dovolj denarja.

Te trditve so opremljene z vrsto retoričnih vprašanj: kako je mogoče, da kljub številnim opozorilom, da se v Kosovski banki dogajajo čudne stvari, NBJ vse do prejšnjega meseca sploh ni reagirala? Če se je vedelo, da Kosovska banka miži pred temi nezakonitostmi in malverzacijami, zakaj NBJ kosovskega bančništva ni direktno kontrolirala? Ali je takšno početje možno tudi v drugih delih države? Ali s toleriranjem tako očitnih primerov spodkopavanja finančnega sistema države reformo sploh lahko uresničimo? Ali ni ohranitev kosovske banke pri življenju premišljen poskus za vsako ceno ohraniti pomembno finančno trdnjavo na Kosovu in tako preprečiti državi Srbiji, da bi svoje pristojnosti razširila tudi na to področje?

Na čigavo priporočilo in intervencijo je bila Kosovska banka sploh organizirana po novih predpisih, čeprav se že več let ve, da ne posluje zakonito in da se ukvarja z malvarzacijami?

In tako se je zgodilo, kar je bilo v načrtu: Kosovsko banko je obiskala mešana komisija NBJ Jugoslavije in Srbije, ki naj bi v NB Kosova izvedla kontrolo. NB Kosova je edina pokrajinska denarna ustanova, ki še ni pod nadzorom Srbije, zato uslužbenci NB Kosova ta nepričakovani obisk pojasnjujejo kot začetek konca samostojenga dela NB Kosova.

Če bi se te napovedi o zaprtju Kosovske banke uresničile, bi to pomenilo, da je Srbija tudi materialno razlastila nekdanjo avtonomno pokrajino Kosovo in s tem dokončen konec vseh virov prihodkov albanskega prebivalstva v tej pokrajini.

Srbsko skrbništvo pa ne grozi le tej edini Kosovski banki, marveč tudi vsemu kosovskemu gospodarstvu. Tako srbske oblasti »svojim« obljubljajo, da bodo tudi kosovski rudniki premoga in elektrarne kmalu pod republiškim nadzorom – zaradi pogostih okvar in nenormalno nizke proizvodnje. Tudi začasno zaprtje Belačevca, največjega premogovnika na Kosovu, je »normalna posledica« tistega, kar se že dobro desetletje, zlasti pa zadnje leto, dogaja v Elektrogospodarstvu Kosova.

Na Kosovu centrale v glavnem delajo s tretjino zmogljivosti zaradi česar mora Srbija pogosto dobavljati elektriko kosovskim potrošnikom. Proizvodnja na Kosovu pa je še bolj padla, okvare so postale še bolj pogoste, ko se je Srbija odločila, da bo svoje elektroenergetske vire in zmogljivosti združila pod »streho« enega podjetja – na podlagi sprememb zakona o elektrogospodarstvu, ki bodo sprejete v skladu z novo srbsko ustavo. Elektrogospodarstvo Srbije je »v celoti pripravljeno prevzeti upravljanje kosovskih central in rudnikov«. Takrat bo HE Kosovo B zanesljivo delovala tako kot podobne zmogljivosti v Obrenovcu, izjavljajo srbske oblasti. Isto velja tudi za oba bloka Kosova in za druge.

Kakorkoli že: iz teh skopih informacij s Kosova je razvidno, kam Slobodan Milošević vodi Kosovo, kam Jugoslavijo.

Doklej misli Slobodan Milošević preizkušati potrpljenje kosovskega prebivalstva?! Če ga bodo zaradi represije Albanci izgubili, bi lahko čez leto ali dve – ko naj bi albanski režim v Tirani doživel zlom – Albanci, ki zdaj želijo le republiko v Jugoslaviji, pristali na ustanovitev Velike Albanije. V tem primeru bi v kaotični Jugoslaviji lahko prišlo do državljanske vojne, kar pa bi bil tudi izziv Grčiji kot članici zveze NATO, ki tudi meji na obe državi, da si »popravi« meje.

In še komu od naših mejašev.

Vinko Blatnik

Reforma

Moč lakonskega odgovora

Kaj je naš osamljeni predsednik jugoslovanske vlade Ante Marković lahko pomembnega povedal o naši gospodarski reformi na dan, ko je mesto – gostitelj neke svetovne gospodarske prireditve »reformiralo« imena svojih ulic in namesto družbene lastnine »razveljavilo« žrtve fašizma (okrog 50 milijonov mrtvih na svetu, mogoče malo manj ali malo več)? Na koga naj bi se na tradicionalnem srečanju jugoslovanskih gospodarstvenikov obrnil predsednik »zveznega kreatorja«, ko še niti večina zbranih direktorjev ni dojela, kdo so pravzaprav pravi nasprotniki njihovih idej in interesov in kdo so pravi gospodarji njihove neučinkovitosti? In do koga je karkoli od Markovićevih besed sploh prišlo, ko je hrvaška televizija »sesekala« njegove politične analize, televizija Beograd pa ponovno »prepovedala«, da bi jim njegov nasmeh kvaril narod. Vendar se ni smejal, ker je vse vzel, hudič.

Če bi bili odgovori jasni, bi bilo mogoče celo analizo trenutnega položaja Anteja Markovića, njegove vlade, reforme in Jugoslavije napraviti s pomočjo vprašanj. Se lahko vlada vrne k uspešni antiinflacijski politiki, ko pa jo je letos opustila s tiskanjem 21 milijard dinarjev v dveh mesecih brez vidnega pokritja, medtem ko je šest mesecev pred z velikimi napori uspela »uničiti« 16 milijard presežka? Lahko ta vlada do konca leta mesečno plača zaposlene s 24,5 milijarde dinarjev, ko pa je bilo to ljudstvo v avgustu plačano s približno 30 milijardami dinarjev (antiinflacijski scenarij pa je računal z manj kot 20 milijardami)? Je realno pričakovati, da bo ta vlada zmanjšala javno porabo v republikah in pokrajinah, ko pa se je le-ta v teku manjše »razvnetosti« republiške državnosti in s predvolilnim slikanjem stvarnosti samo v dveh republikah v prvem polletju realno povečala za 12 odstotkov (nominalno 2,462 odstotka)? Ali lahko pred jesenskimi zasedanji svetovnih finančnih central vlada še lahko računa na popolno konvertibilnost dinarja, ko pa ne more več obvladati razmajanih izvoznikov in jih mora javno miriti z olajšavami v znesku približno 3,5 milijarde dinarjev? Bo vlada v letošnjem letu zares lahko dosegla plačilni suficit s tujino v znesku 800 milijonov dolarjev, ko pa si to jesen pod pritiskom dviga cen in v strahu pred večjo devalvacijo vsi ljudje in vse gospodarstvo dela zaloge blaga – iz tujine? Ne bo vezanost kurza dinarja na marko – tega je lažje vpeljati kot opustiti – ves devizni sistem vrnil daleč nazaj s kroničnim prelivanjem zaslužka z izvozom v standard ljudstva, ki bo moral spet plačati z jutrišnjo revščino?

Vsi ti problemi bi bili manjši, veliko jih sploh ne bi grozilo, če bi se zvezni izvršni svet prej odločil za odprt politični spopad s privatizacijo, ki je, preprosto rečeno, metafora za nujno prerazpodelitev oblasti. To metaforo je Ante Marković sedaj prevedel v direkten jezik, s tem ko je pojasnil opcije o dominaciji družbene, državne in privatne lastnine, s pozivom direktorjem, naj izberejo – ali želijo za gospodarja politiko, državo ali kapital. Menda smo vsi dojeli, kam nas je in kdo nas je vodil na čelu »politične lastnine«. Spominjamo se tudi nemoči »integrativne državne lastnine«, zato nam preostane pot za, neutrudnim razlagalcem gospodarskih interesov in nepristranskim organizatorjem proizvodnje – kapitalom. Marković pravi:

»Zato smo se opredelili, da bi – končno, če želite, povem naravnost, vsaj preprečili še naprejšnje ohranjanje (razširjanje) družbene lastnine ali njeno statizacijo s spreminjanjem v državno lastnino, da bi začeli proces, v katerem bomo s stimuliranjem lastniške demokracije delavcem, prebivalcem – ponudili, naj kupijo del tega lastništva, pa četudi na kredit, pa četudi v določenem razdobju, da bi začeli spreminjati družbeno strukturo v celoti.«

Vse dokler udeležba tituliranega »privatnega« kapitala ne bo presegla 50 odstotkov, meni Ante Marković, ne bo upravljanja na podlagi kapitala. Ko se bo to uresničilo, »tedaj se boste lahko tudi vi drugače pogovarjali z nami, z državo in s politiko, ker to avtonomno pozicijo potrebujete, brez nje boste zmeraj v funkciji nekoga drugega, ne pa v funkciji podjetij, v katerih ste, in ne v funkciji kapitala in uresničitve njegovih učinkov.«

Ko se bodo Srbi združili s Slovenci, bodo Markovića poskušali odriniti od pogajalske mize o novi organizaciji Jugoslavije

To je pravzaprav ta »politični odgovor« Anteja Markovića na izziv naše krize, ki je mnogim v napoto, ki ga pa njegovi »srbski nasprotniki« iz nejasnega vzroka imenujejo »lakoniski odgovor«.

Pustimo pri tem ob strani, da je tem piscem ušla tudi porazna ugotovitev, »da ni prave možnosti za privatizacijo« (kar bi lahko pomenilo, da je nemogoča). Tako kot ti pisci zanemarimo »tveganje z lahkotnim opredeljevanjem za privatizacijo, ki je v tem, da sploh ni gotovo, da bomo po privatizaciji šli po poti Daljnega vzhoda, ne pa po južnoameriški poti«. Zanemarimo naposled vse ugovore. O »delavskem delničarstvu« v domeni socialnih pravic in o njih lahko razpredemo do neskončnosti; ostaja upravičena bojazen, da bi takšen sistem zares bil zasnovan na »lastniškem integralnem samoupravljanju«, to je samoupravljanju vseh zaposlenih o vsem, toda sedaj ne več na podlagi živega dela, kot v neuspešnem utopičnem konceptu »svobodnega združenega dela«, ampak na lastninski podlagi (Program reforme in razvoja Srbije).

Če preskočimo hudobna ugibanja, kaj bolj izziva to »upravičeno bojazen« – ali samoupravljanje ali lastnina ali eno in drugo »o vsem« – ugovor lahko relativiziramo z okoliščino, da Marković trenutno komaj vsako peto podjetje žene v privatizacijo z delavskimi delnicami, in to v procesu, ki bo trajal deset let, zato lahko ves vik in krik o delavskih plačah razlagamo na drug – predvolilni ali ideološki način.

Na taktično naravo vse te gonje kaže tudi eksplicitna opredelitev tega dokumenta, ki ga je v imenu republiškega izvršnega sveta podpisal Stanko Radmilović, da bi »bilo fatalno, če ne bi, zaradi očitnih slabosti, sprejeli koncepta privatizacije družbene lastnine in hkrati ne storili vsega, kar je nujno (četudi bi to bilo čisto na meji mogočega), da bi se povečala učinkovitost družbenih podjetij.« V naslednjih pojasnilih se kaže »iskrena konfuznost« o krepitvi direktorske pozicije, kar bi moralo že »čisto na meji možnega« in tudi pred lastninsko reformo izboljšati učinkovitost. Kot refren se skozi ta papir ponavlja vprašanje, »kdo ali kaj mora biti direktorju opora v njegovem položaju.«

Iskanje učinkovitosti, že preden se je začela lastninska transformacija, je Markovića že pokopalo (lahko pa bodo sledile tudi glave srbskih socialistov). Roko na srce, Marković preprosto ni imel dovolj časa in moči, da bi svoji vladi hitreje formiral »podjetniško in privatniško bazo« in tudi bodoči »koaliciji za reformo in Jugoslavijo«. Ko se bodo Srbi združili z vse bolj nervoznimi Slovenci, bodo Markovića celo poskušali odriniti od pogajalske mize za novo organizacijo Jugoslavije. Dobivamo celo napačen vtis, da se Marković nikoli z nikomer ne pogovarja, ker so Hrvati vedno v Ljubljani in tam nekaj prepisujejo.

Dimitrije Boarov
(Danas)

Dolgoletna razprava o usodi LTH – Orodjarne in livarne še nekaj časa ne bo našla dokončne rešitve

»Samo tega, prosim, nikar!«

»Največji« problem vlade, strank in tudi nekaterih občanov Škofje Loke je ta hip družbeno podjetje LTH – Orodjarna in livarna. Ne morda zato, ker bi v njem slabo gospodarili in bi jim zato celo grozil stečaj. Ne, daleč od tega, saj so uspešni, perspektivni in kar precej konvertibilni izvozniki. Težava je le v tem, da so v Vincarjih, kjer so pred nekako štiridesetimi leti zrasli, danes le dober lučaj od središča mesta, kjer so zrasli bloki, vrtci, šole, hiše. Nobena, ne prejšnja ne sedanja oblast ni našla zanje drugega prostora. Stroka pa je tako mnogokrat nemočna. Za delavce tega podjetja je to sedaj zelo velik problem, ker se jim zamegljujejo načrti, morda pa maje celo nadaljnji obstoj. Obtožba z zelo napihnjenimi argumenti, da so eden poglavitnih, celo smrtno nevarnih onesnaževalcev okolja, pri tem pa jim niti ne dovolijo ekološko sanirati tehnologije, jih spravlja v začarani krog. Kdo bo končno premaknil kretnico in kam?

Danes gledamo na okolje bolj zeleno kot včasih. Nekateri bi radi vse zeleno kar čez noč. Kako pa to pametno storiti, morda vsaj v doglednem času, tega ta hip tudi v Škofji Loki očitno nihče ne ve. Še posebej, ker želja in možnosti očitno nihče ne zna ali pa ne more uskladiti. Predvsem pa, ker nihče nikomur več ne verjame.

Prav je sicer, da, recimo, v zaprtem prostoru zahtevaš več zraka. Ne boš pa menda za to razbil stene, če z malo iznajdljivosti in strpnosti lahko odpreš, resda zataknjeno, okno.

Tak je približno vtis po nedavnem sestanku, okrogli mizi, delnem zboru krajanov ali kakor bi temu lahko rekli, ki ga je sklical predsednik izvršnega sveta skupščine občine Šk. Loka Vincencij Demšar. Kot pa je dejal v uvodu, ga je sklical zato, da bi izvršni svet dobil čimveč argumentov za oziroma proti ekološko-tehnološki sanaciji podjetja LTH – Orodjarna in livarna v Vincarjih. Ta je že nekaj časa pripravljena. In kresanje mnenj oziroma dogovarjanje med krajani, oblastjo, stroko in tovarno poteka že leto dni.

Ves čas je vsem jasno, da sedanja lokacija za livarno in orodjarno iz ekoloških in prometnih razlogov ni primerna. Meritve pooblaščenih institucij so sicer pokazale, da je onesnaževanje zraka in vode ter hrup, ki ga povzroča tovarna, v mejah dovoljenega. Izvedba sanacijskega programa, ki ga je komisija SEPO (skupina za oceno posegov v okolje pri Inštitutu Jožef Stefan, ki je pooblaščen za ocenjevanje ekoloških študij) pozitivno ocenila, pa bi to stanje še izboljšala. Dolgoročna rešitev pa je kljub temu priporočila selitev. S selitvijo se strinjajo tudi v tovarni. Že od nekdaj, le da lokacije ni. Tudi takrat je ni bilo, ko so še imeli sredstva za selitev. Danes bi jim, če bi se le našel prostor, pri selitvi morala pomagati občina.

Pater Stanko: »Industrija pomeni kruh za delavce. Da bi tovarno zaprli? Samo tega, prosim, nikar.«

Zeleni, med temi sta bila najbolj glasna mag. Slavko Gaber in Franci Feltrin, so se s sanacijo sicer strinjali, vendar so izrazili bojazen, da potem, ko bo draga rekonstrukcija končana, tovarne lep čas ne bodo preselili. Nikakor pa ne do leta 2000, kot je bilo že davno dogovorjeno. Feltrin je šel celo tako daleč, da se je vprašal, ali tako tovarno v Škofji Loki sploh potrebujejo. Argumenti dr. Štefke Križnar proti tovarni in sedanjem prostoru so bili nenehno povečevanje števila na dihalih obolelih otrok. Pa celo povečanje števila smrtnosti novorjenčkov v občini. Postregla je s podatki, ki so zares žalostni, vendar bi najbrž težko dokazala, da je za to kriva le livarna in orodjarna. V vzroke bi se morali bolj poglobiti in poiskati dejanske povzročitelje.

Mnogi razpravljalci, predvsem občani, ne verjamejo v rezultate meritev, češ, da ne morejo biti realni. Res, težko je, če nihče nikomur več ne verjame.

Oglasil se je tudi pater Stanko iz kapucinskega samostana, ki je pravzaprav sosed tovarne. Povedal je, da oni ne nasprotujejo tovarni, da jih ne moti in da ji želijo uspešno poslovanje. Poudaril je, da je industrija kruh za delavce in da je treba najti pametno rešitev, da tovarne ne bi zaprli. »Samo tega, prosim, nikar,« je še dodal. Bil je eden redkih, ki je razmišljal strpno in ki je tudi v tovarni videl ljudi.

Slišali smo tudi mnenja stroke, ki je bila pri iskanju nove lokacije doslej zaradi nasprotovanja krajanov in oblasti nemočna. Nasprotno pa so nekateri menili, da stroka ne zna ali pa noče poiskati pametne rešitve.

Kdo bi vedel, kdo ima prav.

Na koncu so predlagali nekakšne zaključke, med katerimi so tudi:

– da ob ekološki sanaciji LTH ne bo zahtevala nove cestne povezave,

– da bosta izvršni svet in skupščina skrbela za stalno izvajanje meritev vode, zraka in hrupa,

Dipl. ing. Mirjam Jan – Blažić

– da se strinjajo z ekološko-tehnološko sanacijo livarne,

– da mora zdravstveni dom napraviti podrobno analizo zdravstvenega stanja v bližnji tovarni,

– na koncu pa še, da bo končni sklep o sanaciji da ali ne prejela skupščina občine.

Napisali in prebrali so le zaključke, čeprav ni o njih nihče glasoval.

Naslednji dan smo obiskali tovarno in se najprej pogovarjali z njeno direktorico dipl. iž. Mirjam Blažič.

Povedala je, da v livarni visokotlačnega litja in v orodjarni zaposlujejo 450 delavcev in da so s svojo kvalitetno proizvodnjo prvi v Jugoslaviji. Cenjeni in poznani pa so tudi v Evropi in po svetu, kar dokazuje to, da delajo odlitke za znane proizvajalce avtomobilov: za Mercedes, BMW, Citroen, Alfo in Audia, in da so med redkimi našimi proizvajalci, ki lahko v izdelek vtisnejo tudi svoj znak.

Približno 40 odstotkov proizvodnje izvozijo. Kar pa zadeva načrte: ko se bo ta zanje nemogoč položaj rešil, imajo namen proizvodnjo količinsko zmanjševati na račun kvalitetnih izdelkov in na tujem tržišču dosegati še boljši cenovni razred. Deloma jim to že uspeva.

»Že od leta 1979 smo si intenzivno prizadevali, da bi se preselili na novo lokacijo, saj ta prostor tudi nas utesnjuje.

Rafael Kavčič

Jože Škarabot

Občina pa je leta 1985 ugotovila, da novih industrijskih površin v občini ne bo do leta 2000, podjetju naložila, naj v skladu s programskimi zasnovami za prostorske in izvedbene akte izdela ureditveni načrt z ekološko-sanacijskim programom. Načrt, po katerem naj bi se škodljivi vplivi na okolje zmanjšali na najmanjšo možno mero, smo izdelali in z njim so se strinjali tudi krajani. Pozitivno mnenje pa je dala tudi komisija SEPO. Današnja lokacija je tudi za nas neugodna, saj nam onemogoča nadaljnji razvoj, ki nam ga obeta povpraševanje po naših izdelkih. Dolgoročno bo selitev nujna, je pa to že družbeno vprašanje.«

Za mnenje smo povprašali tudi nekatere delavce v podjetju.

Rafael Kavčič, orodjar-specialist in predsednik delavskega sveta, ki v tovarni dela že 25 let, nam je dejal:

»Naše delavce je najbolj zrevoltiralo to, da nas najbolj preganjajo tisti, ki problematike sploh ne poznajo in vpijejo kar počez. Našim argumentom pa nočejo niti prisluhniti. Prav je sicer, da se zeleni borijo za boljše okolje, vendar morajo pri tem predlagati tudi pametne rešitve.

Očitajo nam celo, da smo krivi za smrt novorojenčkov. Žalostno je, da se število teh povečuje, vendar si ne morem misliti, da bi bili za to krivi mi. Pa za bolezni dihal, da smo krivi. Med nami, ki tu delamo in smo prav gotovo najbolj izpostavljeni, teh bolezni ni.

Žalostno je, da nekateri resno govorijo, da bi tovarno kar zaprli. Po drugi strani pa nam niti ne dovolijo, da bi izvedli ekološko-tehnološko sanacijo.«

Franc Franko, orodjar:

»Že dobrih 24 let stanujem v bloku, ki je dobrih 50 metrov od tovarne. Vsa okna nam gledajo proti tovarni, pa doslej ni bilo nikakršnih problemov. Res je bilo pred časom nekaj hrupa ponoči. Sedaj pa, ko je direktorica nočni izmeni prepovedala vožnje z viličarji, tudi tega ni več.

Ja, nekateri radi iz muhe delajo slona. Še moj sin, ki s tovarno nima nič, pravi, da ne razume, zakaj toliko nasprotovanja, če pa nas, ki smo tako blizu tovarne, ta nič ne moti.

Zeleni so pač našli nekaj, s čimer lahko mahajo, čeprav se na stvar čisto nič ne razumejo. Ni prav, da se taki tako igrajo z nami delavci in z našo usodo.«

Jože Škarabot, tehnolog:

»Mislim, da bi ljudje na občini in v strankah morali razmišljati tudi o nas delavcih in ne samo ozko o ekologiji, da ne rečem, o svojih stolčkih.

Nismo firma, ki bi se borila za obstanek. Vemo, da imamo perspektivo, tudi zaradi visoko usposobljenih kadrov. Vse kar govorijo, dokazuje, da o nas ne vedo nič in da jih delavci in njihova usoda sploh ne zanima. Naj konec koncev zeleni povedo, kaj naša firma pomeni za Škofjo Loko. Najbrž res mislijo, da nič.«

Andrej Agnič

Pred izidom

Nova knjižica iz zbirke Aktualne teme

Tone Peršak

SLOVENSKI USTAVNI MNOGOBOJ

Slovenski pisatelj, poslanec in podpredsednik družbenopolitičnega zbora skupščine republike Slovenije objavlja svoja razmišljanja, objavljene članke in ocene o smiselnosti samo slovenske ustave kot ustave suverene in samostojne države.

Cena: 70 dinarjev

Naročila pošljite na naslov: ČZP Enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4
telefon 321-255, 310-033

Naročilnica

Pri ČZP Enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4, nepreklicno naročamo _____ izvodov knjižice Toneta Peršaka **Slovenski ustavni mnogoboj.** Naročeno pošljite na naslov _____

Ulica, poštna št., kraj _____

Naročeno dne: _____. Račun bomo plačali v zakonitem roku.

Žig

Podpis naročnika

Borza dela

Republiški sekretariat za delo
Republiški zavod za zaposlovanje

Informacije o objavljenih delovnih mestih dobite v podjetjih oziroma v organizacijah, ki so navedene v časopisu. Prijavitelj vas bo informiral tudi o roku prijave, delovnem času, drugih pogojih za zasedbo in komu pošljite vašo prijavo. Za informacije o objavljenem delovnem mestu odgovarja prijavitelj.

Skupnost za zaposlovanje LJUBLJANA

Poklic	*OD*	*Naziv delovne organizacije*
Poklic	*OD*	*Naziv delovne organizacije*
Poklic	*OD*	*Naziv delovne organizacije*
Poklic	*OD*	*Naziv delovne organizacije*

Skupnost za zaposlovanje Enota Ljubljana

Poklic	*OD*	*Naziv delovne organizacije*
Skl. trans. del.	3.900	Chemo p. o. Ljubljana, Maistrova 10
Pomožni delavec	2.800	Optim d.o.o. Lj., Cesta na Bokalce 32
Snažilka	3.000	Univerza E. Kardelja, Veterinarska fakulteta Lj., Gerbičeva 60
Lesar šir. prof.	4.000	Avtomontaža – Bus d.o.o. Lj., Celovška 180
Ključavničar	4.000	Avtomontaža – Bus d.o.o. Lj., Celovška 180
Klepar	4.000	Avtomontaža – Bus d.o.o. Lj., Celovška 180
Komercialni referent	4.800	Chemo p.o., Lj., Maistrova 10
Vodja skladišča	7.200	Chemo p.o., Lj., Maistrova 10
Ekonomski tehnik samost. komerc.	6.200	Chemo p.o., Lj., Maistrova 10
Ekonomski tehnik komercialist	5.500	Chemo p.o., Lj., Maistrova 10
Ekonomski tehnik terenski komerc.	6.200	Chemo p.o., Lj., Maistrova 10
Elektrotehnik	4.300	El BULL HN p.o. Niš, posl. enota Lj., Trebinjska 15
Kemijski tehnik	4.500	Univerza E. Kardelja v Lj., Medicinska fakulteta, Lj., Vrazov trg 2
Gradb. tehnik v.g.	11.525	Poslovno združenje prehrane Slovenije, Lj., Miklošičeva 4
Ekonomski tehnik	3.500	Agrokomerc – Acopromet, predstavništvo Lj., Cankarjeva 4
Komercialist	6.768	ZP Cankarjeva založba Lj., Kopitarjeva 2
Ekonomski tehnik pripravnik	4.000	Kemija Impex p.o., Lj., Titova 25
Zobotehnik pripravnik	3.651	ZD Lj., tozd Osnovnega zdravstvenega varstva Šiška, Miklošičeva 24
Zobotehnik	5.216	ZD Lj., tozd Osnovnega zdravstvenega varstva Šiška, Miklošičeva 24
Ekon. za anl. plan	6.567	Tehnoimpex izvoz uvoz, Lj., Kersnikova 2
D.i. strojništva	6.458	Agrostroj Lj., Draga 15
D.i. elektrotehnike	8.000	Tegrad Lj., Kamniška 41
D.i tek. tehnolog.	12.000	Kemija impex p.o., Lj., Titova 25
D.eco. za anl. pl.	8.972	Tehnoimpex izvoz uvoz Lj., Kersnikova 2
D.eco. za anl. pl.	6.458	Agrostroj Lj., Draga 41
D.i. matematike (4 mesta)	6.000	Univerza E. Kardelja, Inštitut za mat., fizikoinmehanikoLj.,Jadranska19
Zdravnik	8.135	ZD Ljubljana Tozd Osnovnega zdravstvenega varstva Miklošičeva 24
Ekon. t. za rač.	5.000	Osnovna šola Osmih talcev Logatec, Notranjska 3
Adm. tehnik	4.000	Lesna industrija Idrija, Spodnja Idrija
Lesar šir. prof.	4.000	Posestvo Snežnik, Kočevska Reka 40
El. teh. ind. elk.	5.000	Posestvo Snežnik, Kočevska Reka 40
Prof. sl. jez.	7.500	Dekliško vzgajališče Višnja gora, C. Dolenjskega odreda 19
D. psiholog direktor	7.500	Občinska skupnost socialnega skrbstva Kočevje, Ljubljanska cesta 26

Enota Maribor

NK delavec	4.000	Rimljan Ptuj, Spuhlja 101
NK delavec – delo v kuhinji	3.000	Juhart Jožica, Gostilna Jakec, Slov. Bistrica, Leskovarjeva 5
Finomehanik	4.300	Trend Form Maribor, Industrijska 5
Kurjač	5.000	Sava Kranj, Tovarna Gumarna Ptuj, Ormoška 33a
Komercialni tehnik trg. zastopnik za področja Srbije	5.500	Tekstilna tovarna Tabor Maribor
Čevljarski tehnik	5.800	Trend Form Maribor, Industrijska 5
Varuhinja ali vzgojiteljica	3.648	VVO Ljuban Vodeb, Maribor, Kosarjeva 41
Referent izvoza	6.903	Paloma Sladkogorska tovarna papirja Sladki vrh
Referent uvoza	6.603	Paloma Sladkogorska tovarna papirja Sladki vrh
Učit. za duš. prizadeto mladino	8.577	Zavod dr. Marijana Borštnarja Dornava
Dip. psiholog	10.213	Zavod dr. Marijana Borštnarja Dornava
Dipl. inž. arh.	10.000	IBIS Slovenska Bistrica

Na HTV smo zasledili...

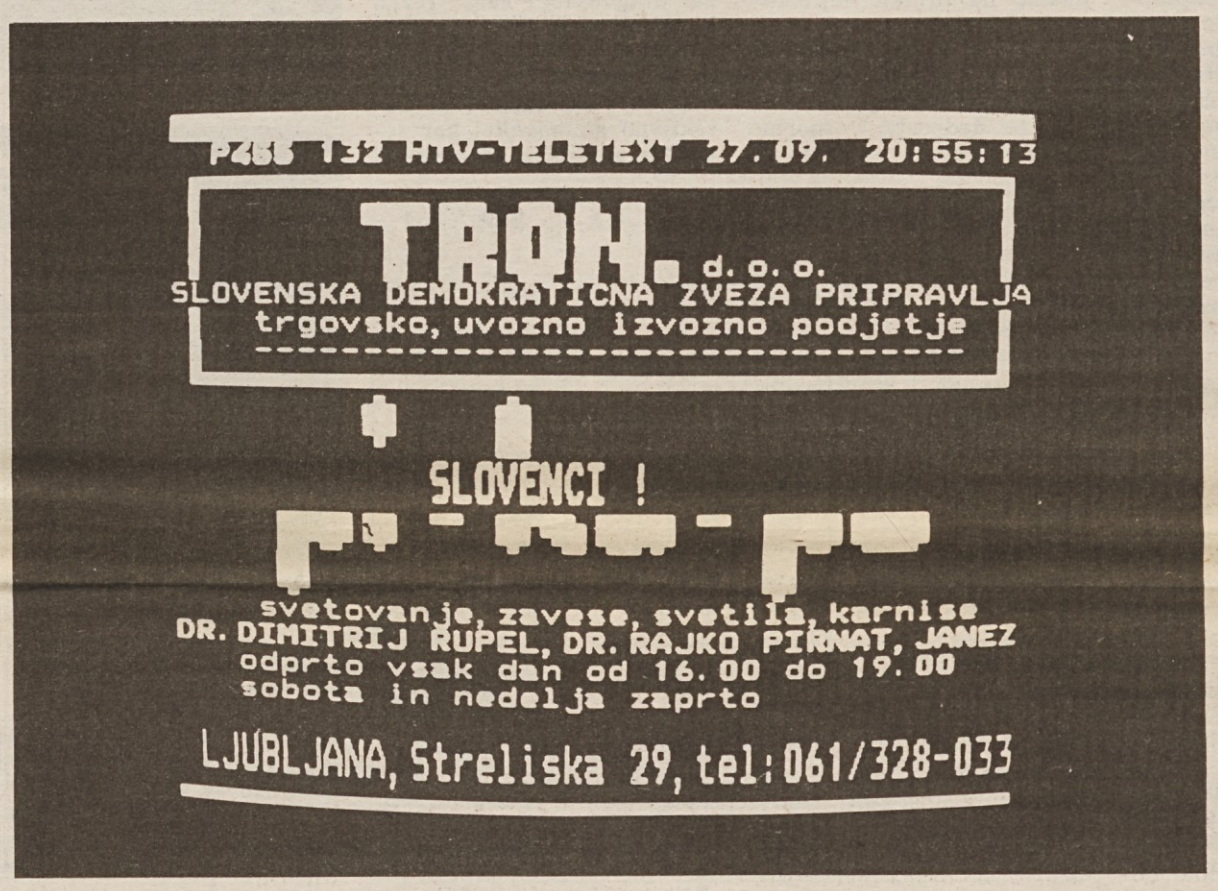

Če še ne veste, pozor! Slovenska demokratična zveza pripravlja trgovsko uvozno in izvozno podjetje, ki ga boste spoznali po imenu Tron. To veselo vest nam je posredoval teletekst hrvaške televizije (!) 27. septembra hkrati s pozivom Slovencem (!), naj se pri nakupovanju zaves, karnis in svetil »poslužujejo nasvetov dr. Dimitrija Rupla in dr. Rajka Pirnata. Če vas zanimajo še kakšne podrobnosti, se obrnite na gornji naslov; odprto imajo vsak delavnik od 16. do 19. ure.

Vsaka podobnost s slovenskima ministroma je zgolj naključna?

(D. K., slika: Ljubo Stojanovič)

TRIS PONUDBA ZA BOŽIČNO IN NOVOLETNO DARILO

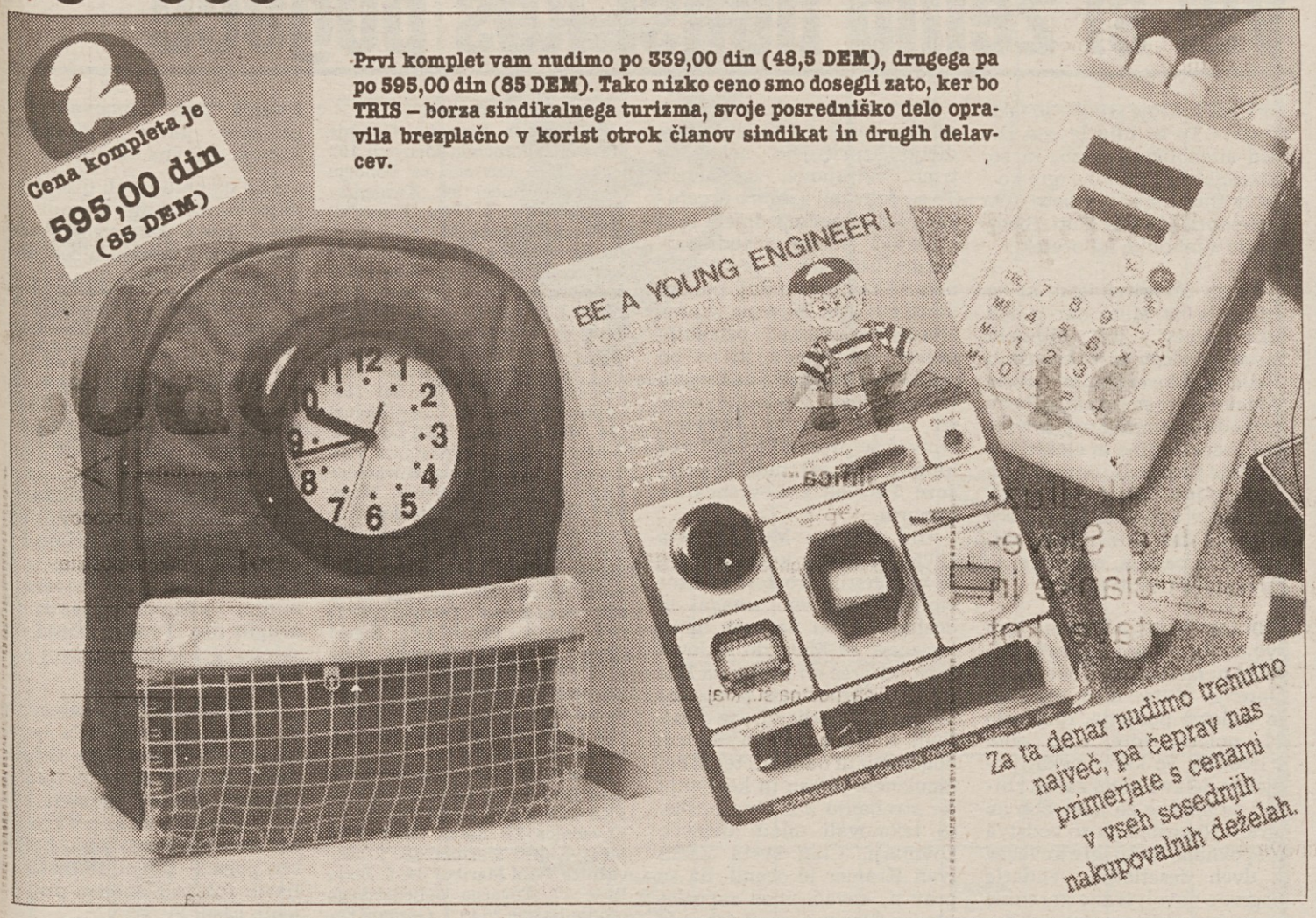

Prvi komplet vam nudimo po 339,00 din (48,5 DEM), drugega pa po 595,00 din (85 DEM). Tako nizko ceno smo dosegli zato, ker bo TRIS – borza sindikalnega turizma, svoje posredniško delo opravila brezplačno v korist otrok članov sindikat in drugih delavcev.

NAROČILNICA

SINDIKALNA ORGANIZACIJA

_____

Naročamo _____ malih darilnih kompletov in

_____ velikih darilnih kompletov.

Prosimo, da nam blago dobavite najkasneje do 20. decembra 1990.

Naši točni podatki:

SINDIKALNA ORGANIZACIJA (ali drug naročnik):

_____

KRAJ, ULICA IN ŠTEVILKA:

_____

POŠTA: _____ TELEFON: _____

ŠT. NAŠEGA ŽIRO RAČUNA: _____

Račun bomo poravnali najkasneje v 15 dneh po prevzemu blaga.

Datum: ŽIG Predsednik (oz. naročnik): _____

Podrobnosti smo objavili v prejšnjih dveh številkah. Vse informacije so vam na voljo na tel. (061) 326-982 in 322-975 od 8. do 16. ure.

61000 Ljubljana Dalmatinova 4 ● telefon: (061) 310-033, 326-982, 322-975 ● telex: 313-29 YURESIND ● telefax: (061) 317-298

V novomeški Krki, tovarni zdravil, niso pozabili na rekreacijo

Visoka ozaveščenost temelj uspešnega dela

Trditvi, da se zgodovina rada ponavlja, nikakor ne gre oporekati. Podobno je tudi z družbeno krizo, ki največje težave naplavlja vedno na isti breg. To je na tistega, na katerem žive delavci, medtem ko se na nasprotnem veselo živi in zapravlja naprej. Tako kot vedno...

No, plačniki vseh računov, vseh takšnih in drugačnih zmot in zablod, političnih prepirov in bojev za stolčke, so in bodo zelo verjetno tudi vnaprej tisti spodaj, ki imajo pri vsej stvari najbolj čiste roke. Tako, žal, tudi danes. Vse več poštenih ljudi je brez zaposlitve, pa tudi tisti, ki še prejemajo plačo, so v številnih primerih bolj lačni kot siti. Če je bilo včasih še kaj časa in cvenka za zaslužene počitnice in rekreacijo, je danes teh možnosti bolj malo.

Razumljivo, prav ničesar ne gre posploševati. Izjeme so povsod. Tudi ko gre za zadovoljevanje potreb zaposlenih. Cena dela je očitno zelo različna.

Priljubljena korektivna gimnastika

V novomeški Krki, tovarni zdravil, ki ima pod svojo veliko streho 4000 ljudi, ima oddelek za oddih in rekreacijo še vedno polne roke dela. Kljub težkim časom se tu niso odrekli potrebni skrbi za svojega človeka. Prav dobro namreč vedo, kdo je lahko uspešen na delovnem mestu in kdo ne, pa tudi kaj človek potrebuje, da je razpoložen in kos številnim nalogam.

V Krki, ki se ne ukvarja le s proizvodnjo, temveč tudi z zdraviliškim turizmom in gostinstvom, imajo poseben oddelek za oddih in rekreacijo. Ta skrbi za počitnikovanje svojih delavcev in njihovih družin, športno dejavnost, organizacijo izletov, pa tudi preventivno zdravstveno rekreacijo. Dela čez glavo, kot pravimo...

»Športnorekreativna dejavnost ima v našem podjetju že lepo tradicijo, zato poteka dejavnost v glavnem po vtečenem programu,« pripoveduje **Darja Colarič,** vodja oddelka za oddih in rekreacijo. »Možnosti, ki jih imajo naši prijatelji aktivnega oddiha so razmeroma pestre. Med tednom imamo na urniku najrazličnejše dejavnosti, potem pa so tu še tekmovanja, delavske športne igre, izleti, tečaji in najrazličnejše akcije...«

Za »tedensko športno vadbo« pravijo v Krki, da predstavlja najpomembnejši del rekreativne dejavnosti. Zato, ker je redna in zato tudi učinkovita. V 15 različnih skupinah sodeluje vsak teden povprečno 225 delavcev. Vadba oziroma delo poteka v glavnem na najrazličnejših osnovnih šolah, delno pa tudi v Šmarjeških in Dolenjskih toplicah ter v Domu JLA.

»Za dobro organizacijo in ustrezno strokovno raven športnorekreativne dejavnosti se v precejšnji meri lahko zahvalimo našim požrtvovalnim sodelavcem – amaterjem, ki jim za to pomembno delo ni žal dragocenega časa. Težko bi šlo brez teh ljudi...,« ugotavlja **Darja Colarič. »Sicer pa je med našimi delavci presenetljivo velik interes za korektivno gimnastiko, kar seveda ni naključje. Staramo se, kolektiv ni več tako mlad, kot je še bil pred leti. Z leti pa se mora človek hočeš nočeš soprijeti s posledicami nezdravega načina življenja in enostranskih obremenitev. Ljudje na svoji koži spoznavajo, da pri korektivni gimnastiki ne gre za »modno muho«, temveč za zares učinkovito preventivo in kurativo hkrati. Od tod tudi tolikšno zanimanje...«**

Darja Colarič

Poleg korektivne gimnastike imajo zaposleni v Krki na svojem rekreacijskem urniku še splošno vadbo, posebej za moške in posebej za ženske, pa kegljanje, aerobiko, odbojko, badminton, košarko, nogomet, streljanje..., lahko se sprostijo v savni ali drugod. Možnosti za športno dejavnost je zares veliko. Glede na letni čas organizirajo v Krki tudi najrazličnejše akcije, tekmovanja, planinske, smučarske in kolesarske izlete, ki se jih je lani udeležilo le malo manj kot 1500 ljudi.

Veliko prijateljev planin

»Razmeroma precej ljudi kolesari. Samo letos smo v Krki prodali več kot sto gorskih koles,« pove **Darja Colarič.** »Priljubljeni sta tudi tradicionalni tekmovanji naših delavcev v nogometu in košarki, pa tudi na drugih podobnih srečanjih beležimo dober obisk. Ob tem naj povem, da se tradicionalnim delavskim športnim igram še nismo odpovedali. Zakaj bi prijatelje rekreacije prikrajšali za prijetno in obenem tudi koristno razvedrilo?«

Zaradi zelene zime lani ni bilo smučarskih izletov – izjema je ena sam s sto udeleženci – zato pa so prišli na svoj račun drugi. Planinci, na primer, so se podali v gorski svet kar desetkrat. Sicer pa z udeležbo na podobnih izletih ni posebnih težav, če le animatorji malce zavihajo rokave. Ja, brez teh ne gre...

Za začetnike, starejše, mlajše in najmlajše v Krki že od nekdaj prirejajo tečaje. Predvsem za najbolj priljubljene športne panoge, kot so smučanje, plavanje, tenis... Razumljivo je ta oblika pomoči mnogim dobrodošla, saj predstavlja najzanesljivejšo pot do potrebnega začetnega znanja.

»Med drugim vsako leto poskrbimo za posebno tekmovanje, to je »tekmovanje za najboljšo temeljno organizacijo« v športni rekreaciji. Trikrat zapored je to lovoriko osvojila ekipa Izolacij in s tem tudi prehodni pokal v trajno last. Kljub dobremu namenu organizatorja in velikemu veselju do športnih srečanj pa nam pri iskanju najboljše temeljne organizacije v rekreaciji ne gre v račun, da prihajajo ljudje na tekmovanja slabo pripravljeni. To ni v redu,« poudarja **Darja Colarič.«** »Zato bomo malce spremenili sistem. V točkovanje bomo vključili tudi udeležbo na redni tedenski vadbi in na delavskih športnih igrah. Za tekme morajo biti ljudje dobro pripravljeni, da ni škoda večja od koristi.«

Pa aktivni odmori med delom?

Imajo jih v proizvodnji tablet, zdi pa se, da bo prav kmalu nekaj posnemalcev. Med drugimi si tudi tisti, ki delajo v pisarnah, žele vsak dan nekaj minut za zdravje. Spoznali so pač, da človeku ni ničesar podarjenega. Za vse, tudi za dobro počutje in zdravje, se je treba malce potruditi. Saj poznate tisto – brez muje se še čevelj...

Vprašanje, ali je v Krki med vodilnimi ljudmi, pri vodstvu svobodnih sindikatov in drugimi dovolj razumevanja in posluha za delo oddelka, ki ima na skrbi oddih in rekreacijo, je pravzaprav odveč. Ozaveščenost je temelj uspešnega dela. Ta pa je v Krki, v primerjavi z mnogimi drugimi delovnimi organizacijami, kar na visoki ravni.

Andrej Ulaga

U R N I K R E K R E A C I J E 9 0 / 9 1

PANOGA	DNEVI	URE	KJE	VODJA, TELEFON
SPLOŠNA REKREACIJA(Ž)	torek	19.30-21.00	OŠ Dragotin Kette	Sonja Hanjšek 677
SPLOŠNA REKREACIJA	torek	19.30-21.00	OŠ Vavta vas	Vida Kulovec -
SPLOŠNA REKREACIJA(Ž)	sreda	19.30-21.00	OŠ Katja Rupena	Ksenija Novak 22-331
SPLOŠNA REKREACIJA	četrtek	20.00-21.30	OŠ Šmarjeta	Ivan Petrinič 28-000
NOGOMET	poned.	19.00-21.00	OŠ Dragotin Kette	Cveto Moro 330
ODBOJKA	torek	19.30-21.30	OŠ Grm	Rudi Lindič 330
AEROBIKA	poned.	19.30-20.30	OŠ Katja Rupena	Urška Papež -
KOREKTIVNA GIMNASTIKA	sreda	18.00-19.00	OŠ Katja Rupena	Nina Vidiček
KOREK.GIMN.-SAVNA	poned.	18.00-20.00	Dol. Toplice	Miran Matkovič 65-230
KOREK.GIMN.-SAVNA	četrtek	16.30-18.30	Šmarješke Toplice	Boro Erak 73-230
KEGLJANJE(Ž)	torek	15.00-17.00	Dom JLA	Karlina Tratar 265
KEGLJANJE(m)	četrtek	19.00-21.00	Dom JLA	Brane Bambič 22-331
STRELJANJE	torek	19.00-21.00	strelišče Marof	Janez Berlan 330
BADMINGTON	sreda	19.00-21.00	Gimnazija	Franci Les 26-120
KOŠARKA(m)	četrtek	19.30-21.30	OŠ Dragotin Kette	Franci Les 26-120
SMUČANJE	objava akcij v Biltenu			Jože Ravbar 241
PLANINSTVO	objava akcij v Biltenu			Zora Torbica 465

Proti koncu leta imajo delavci Krke svoj velik športni dan. Opravijo še zaključna tekmovanja in potlej na posebni prireditvi podelijo zaslužena priznanja. Tako vsako leto...

Prostoročno kovanje ohranja izročilo

Ob rob 21. poletnim igram kovačev Slovenije

Vsi si želijo boljši kos pogače

»Vsak je svoje sreče – in iger kovač!« To bi bila le ena izmed simboličnih misli, ki so spremljale 21. poletne igre kovačev Slovenije, v soboto, 29. septembra 1990 na Muti. Sicer je bilo simbolike na pretek!

Že ob otvoritvi iger, ki so privabile na Muto okrog 400 tekmovalcev in njihovih spremljevalcev iz 8 kovaških podjetih Slovenije, je **Albert Vodovnik,** predsednik odbora svobodnih sindikatov kovinsko predelovalne in elektroindustrije Slovenije, povedal, da si dovoljuje nekaj simbolike, in sicer v tem, »da nam sreče ne more dati niti država, niti politična partija, ampak si jo moramo ustvariti sami«!

In tako si kovači kujejo tudi svoje igre, ki jim čas niti najmanj ni naklonjen. Toda, ko je Gorenje Muta, njen sindikat in vodstvo podjetja, razpisalo 21. poletne igre, tudi sami v dvomih, so kar v nekaj podjetjih delavci sami začeli zbirati prispevke za udeležbo na igrah. Naposled pa so vodstva le spoznala, da so igre kovačev v dveh desetletjih vendarle pognale dovolj trdne korenine in da je izročilo na strani delavcev – kovačev.

In tudi kovači na Muti s svojo več kot 400-letno tradicijo izpričujejo nekakšno trmo, vztrajanje, zagnanost. To so dokazali z dobro organizacijo, nenavsezadnje tudi z ekipno zmago in tudi največjim uspehom v prostoročnem kovanju, osrednji panogi kovaških iger. Sicer pa je prostoročno kovanje privabilo največ domačinov, ki so ob poljskih ognjiščih, nakovalih in zvenu jekla spodbujali ne le tri ekipe mladih kovačev, temveč še preostalih šest med katerimi je bil tudi 58-letni **Jože Turščak** z Lovrenca na Pohorju.

»Bil sem na Muti že leta 1975, ko smo v kovaške igre prvič uvrstili prostoročno kovanje. Tedaj sem zmagal in doslej sem bil na vseh igrah kovačev, od Mute do Ajdovščine, od Zreč do Raven na Koroškem. Čeprav sem že upokojen, so me poklicali,« je dejal. Tudi v igrah z žogo, malem nogometu in odbojki, ter šahu, namiznem tenisu in kegljanju ter streljanju z zračno puško, so tekmovali mladi delavci, kovinarji. Član sveta ZSSS Ivan Kramer je ocenil, da so prav ti, kovači, med zaposlenimi v Sloveniji med seboj še kako povezani in naj to razpoloženje, tudi tekmovalno, iz prelepe Mute prenesejo v svoja delovna okolja.

Izidi 21. kovaških iger:

Prostoročno kovanje: Gorenje Muta III. (Poročnik, Medved) 102 točki, TKS Lovrenc na Pohorju (Turščak, Tinče) 94, Kovačnica TAM Maribor I. (Jeza, Krajnčič) 92, **Kegljanje – moški** – Kovačnica ŽR Ravne 1244, Kovačnica TAM Maribor 1159, TKS Lovrenc 1154; **posamezno:** Kape (Ravne) 232, Paradiž (Ravne) 222, Praper (Muta) 217; **ženske:** Kovačnica ŽR Ravne 694, TKS Lovrenc 660, TVT Boris Kidrič Maribor 531; posamezno: Vavče (Ravne) 188, Lesnik (Ravne) 187, Voler (Ravne) 184. **Mali nogomet:** TKS Lovrenc, Gorenje Muta, Kovačnica ŽR Ravne. **Namizni tenis: Kovačnica TAM Maribor, Gorenje Muta, TVT Boris Kidrič. Odbojka:** Kovačnica ŽR Ravne, TVT Boris Kidrič Maribor, Gorenje Muta. **Streljanje:** TKS Lovarenc 674, TVT Boris Kidrič 663, Gorenje Muta 658. **Posamezno:** Frangež (TVT) 187, Petelin (TLS) 179, Žigart (Muta) 174. **Šah:** Gorenje Muta 17, TVT Boris Kidrič Maribor 13,5 Kovačnica TAM Maribor 9. **Posamezno** Poberžnik (Muta) 4,5, Novak (TVT) 5, Harnik (Muta) 4,5, Indest (Jeklo Ruše) 5.

Končna uvrstitev 21. kovaških iger: 1. Gorenje Muta 60 točk, 2. TKS Lovrenc na Pohorju 55, 3. Kovačnica ŽR Ravne 50, 4. TVT Boris Kidrič Maribor 48, 5. Kovačnica TAM Maribor 34, 6. Jeklo Ruše 27, Tovarna poljedelskega orodja Batuje 26 in 7. Gorenje Fecro, Slovenj Gradec 4 točke.

»Le na enih igrah nisem sodeloval, zavestno, zaradi zidave hiše,« je povedal eden najstarejših tekmovalcev **Metod Praper** iz Gorenja Mute, in ves ponosen je sprejel diplomo in nagrado za 3. mesto v kegljanju.

Letošnje kovaške igre so minile v soncu in lepih doživetjih. Ožarjeni kostanjev drevored je zaživel med lepo okrašenimi izložbami, med zastavami in urejenimi starodavnimi, pa tudi novimi hišami. V muzeju so pripravili delavci Gorenja Mute in tudi drugi, ki so tesno povezani z njo, razstavo likovnih in drugih del. Tudi srečanje ob sklepu iger je doseglo svoj namen.

Tako so kovači skovali svoje 21. igre in sklenili, da bodo igre odslej vsako leto. Odpovedali pa so se zimskim igram. Zastavo iger so prevzeli kovači iz Batuj, ki si prav tako kot številni drugi želijo boljši kos pogače. Dovolj je bilo žuljavih rok in z znojem prepojenih časov.

Hinko Jerčič

LADISLAV ČRNOLOGAR

tehnološki presežek rdečelasa lisica in še kaj

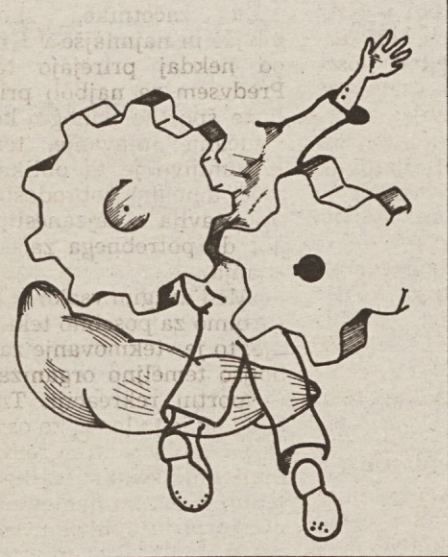

(20)

Ladislav Črnologar je delavec jeseniške železarne in že desetletje znan kot pisatelj povesti in romanov. Pred prvim majem je pri Književni zadrugi Jesenice izšla knjiga z dolgim in nekoliko nenavadnim naslovom. Ta pa napove, da je knjiga izsek iz žive in za marsikoga krute sedanjosti. Tako kot v prejšnjih knjigah (Na gredi, Na drugem bregu, Razstreljeni bog) najdemo tudi v Tehnološkem presežku prvine ljubezenske zgodbe in kriminalnega romana, tako da bo povest zanimivo branje tudi za nezahtevne bralce, ki jih zanimajo moralni in socialni problemi, privlačijo pa napete zgodbe.

Jeseniški bralci se bodo lahko zabavali z ugibanjem in sklepanjem stav, koga je imel pisec za model pri oblikovanju glavnih in stranskih likov.

Tri tedne po Janezovem prihodu v Jelje se je prej mirna vas začela spreminjati v gradbišče. Najprej so prišli elektrikarji z rovokopačem. Od transformatorja so v izkopni jarek začeli polagati kabel proti gozdu. Nepoučeni vaščani so mislili, da niso čisto pri pravi, saj navzgor proti planini ni bilo ničesar, kar bi potrebovalo elektriko. Niso vedeli, da polagajo kabel za novo elektrarno, ki je še nikjer ni.

Nekaj dni pozneje se je pred barakama ustavil tovornjak, poln brezšivnih cevi. Janez in Peter sta od šoferja zahtevala prevoznico in dobavnico. Imel je oboje. Janezova bojazen, da bodo material dovažali brez dokumentov, je bila odveč. Šofer je pojasnil, da brez vseh papirjev ne more nikamor, ker miličniki pogosto preverjajo pravilnost tovora po tovornih listih.

Janez je pikro pripomnil, da vsaj nekaj še deluje po predpisih. Iz dobavnice je razbral, da so cevi iz tovarne, ki nikoli ni začela obratovati in jih tako ni potrebovala – ena od mnogih zgrešenih investicij.

»Torej se je začelo,« je ugotovil Peter, ko je tovornjak odpeljal nazaj v dolino.

»Ja, začelo se je,« je zavzdihnil Janez.

»Kar prezgodaj,« je ugotovil Peter.

»Zakaj?« ni razumel Janez.

»Buldožer je usposobljen in ko dobim dovolj nafte, sem s kmeti dogovorjen za delo. Poravnal jim bom nekaj neravnih travnikov.«

»Glej, glej, naš pesnik se je začel zanimati za delo in zaslužek! To potrjuje, da so časi resni! Pa sploh znaš voziti?«

»Znam, pri vojakih sem bil v strojni četi, pa sem vozil marsikaj,« je pojasnil Peter. »Saj nimaš nič proti?«

»Ne, nimam, kaj bi imel. Skoraj sam si pognal tisto kripo in bolje je, da dela, kot pa da rjavi.«

»Kar oddahnil sem si. Bal sem se, da boš spet imel kakšne moralne pomisleke, kot pri vsem.«

»Tako misliš? Dobro, samo ne odiraj vaščanov. Če se jim zameriva, ne bo dobro,« je opozoril Janez in še pripomnil, da mora zdaj dobiti še nekoga za čuvanje, ker se nič ne sme izgubiti.

»Pa saj sem jaz ves čas tukaj,« je oporekal Peter. Poznalo se mu je že, da živi bolj zdravo. Na prej bledo lice je prišlo že nekaj rdečice in delo ga je začelo zanimati.

»Ne, ni dovoljeno delati več kot dvainštirideset ur na teden in poleg še trideset nadur. Še trije bomo komaj zadosti. Za nas veljajo enaka pravila kot za ostale v podjetju.

Peter si je mislil svoje, a rekel ni nič več.

Nad Jeljem se je tik pod gozdom belila lična hišica, okoli nje pa je bilo vse polno nizkega sadnega drevja. Jasna je Janezu pojasnila, da v tisti hišici, prav nič podobni ostalim vaškim hišam, že kakih pet let prebiva starejši možakar z ženo. Prej je bila to samo počitniška hišica, a pozneje se je možakar za stalno naselil. V vasi nihče nič določenega ne ve o njem. Govorili so vse mogoče: da je bivši funkcionar, ki so ga odstavili, pa da je bil v posebni službi državne varnosti in se tu skriva pred ljudmi, ki jih je spravil v zapor, vse to pa so samo govorice brez dokazov. Verjetno bi rad še kaj zaslužil in bo mogoče pravi človek za čuvaja, je svetovala Jasna. Sicer je še kar prijeten le malce nedostopen. Na Podrekarjevino hodi po mleko, zato ga Jasna pozna. Pravi, da hodi tako daleč zato, da se sprehodi. V vas gre samo v trgovino, drugače se ne druži z nikomer.

Janez si je rekel, da velja poskusiti, saj če bi iskal človeka drugje, bi imel kup nevšečnosti. Petru je povedal, kam gre in se odpravil proti hišici.

Tja je vodila ozka pot, prej kolovoz. Ko se je približal sadnemu drevju, ga je z ostrim laježem zaustavil lep nemški ovčar. Obstal je, ker ni kazalo, da ga bo pes pustil naprej. Če se je le premaknil, je pes zarenčal in grozeče naježil dlako. Napete trenutke je pretrgal glas iz hiše, ki je poklical psa. Pes je takoj dvignil ušesa, pomahal z repom, povohal Janezove noge in odšel proti hiši, Janez pa za njim.

Hišica od blizu ni bila niti tako majhna, kot je bila videti od daleč. Na pragu vhodnih vrat je stal nizek, čokat možakar, kratko pristriženih sivih las – ves nabit z energijo, se je zazdelo Janezu, ki je pozdravil.

»Zdravo!« je odzdravil možakar in praskal psa za ušesom. »Torej ti si tisti Janez, ki je dal nekaterim tinte piti, Janez s proslulega gradbišča tam doli,« ga poznal možakar.

»Poznate me?« se je začudil Janez.

»Z Jasno sva rekla nekaj besed o tebi, pa tudi prebral sem nekaj,« ga je možakar samozavestno tikal.

»In kdo si ti?« mu Janez ni hotel ostati dolžan.

»Lahko mi rečeš kar Tone. Slišal sem, da potrebuješ pomoč,« ni Tone nič slepomišil.

»Ja, začeli so voziti material in bova samo dva za čuvanje premalo.

»Aha, čuvanje! Priznam, da potrebujem nekaj denarja za nakup novih sadik, pokojnina zadošča komaj za preživetje.«

Tonetova gostoljubnost je Janeza presenetila, saj je pričakoval nepristopnega samotneža.

»Kdo pa ti je vse to povedal?« je Janeza že pošteno zanimalo.

»O tem, kar se dogaja v tej naši solzni dolini – mislim tudi ono drugo tam spodaj, pač vem,« je rekel Tone tako, da ni bilo smisla drezati naprej.

»Mislil sem, da se ukvarjaš samo s sadjem,« ga je malo zbodel Janez in mu pokazal, da tudi sam nekaj ve o njem.

Tone je povabil Janeza v hišo in ob tem pripomnil, da malo koga povabi k sebi v brlog. »Brlog«, je še bolj presenetil kot sam Tone. Večji spodnji del hiše je bil velik dnevni prostor, ves okrašen s panjskimi končnicami, umetniškimi slikami, lovskimi trofejami, med katerimi je bilo kapitalno rogovje jelena. Pod rogovjem so visele lovska puška, nemška medvojna brzostrelka in komisarska torbica. Povsod je bilo tudi polno knjig. V enem od kotov je bil velik lesen Kristus, od starosti že ves črviv, a skrbno na novo zaščiten z brezbarvnim lakom. Janez se je hotel sezuti, pa mu Tone ni pustil, češ da je zunaj suho. Povabil ga je, naj si kar ogleda, ko že tako z zanimanjem ogleduje stene. Ker Janez ni mogel odtrgati pogleda od razpetega Kristusa, mu je povedal, da je to edino, kar mu je med vojno uspelo rešiti iz domače hiše, ki so jo požgali Nemci. Samo ta izrezljani pravičnik ni pogorel, zato ima sam od takrat malo drugačno mnenje, kakor pa so mu ga ustvarili nekateri belogardistični kaplani.

Janez je ostal brez besed. Ogledoval si je veliko medvedovo kožo na tleh, lično izdelano pohištvo iz rdečega macesna, sedeže, prekrite s kožami mladih ovc. Ob pozornejšem ogledu sten pa je pod Kristusom odkril uokvirjeno spomenico. Tam je črno na belem pisalo, da je gostitelj prvoborec.

»Nemogoče!« je ušlo Janezu. Zdaj je vedel, zakaj se mu Tone zdi tako čudno znan. Ta Tone ni bil nihče drug kot tisti vražji Tonček, ki je bil strah in trepet okupatorjev, pozneje pa tudi zaradi svoje neprilagodljivosti trn v peti zmagovalcev. Spominjal se je zgodb o njem. Menda je tudi pozneje ko ni bilo več potrebe, marsikomu rad grozil s pihalnikom. Doma je bil iz čisto drugega kraja. Torej je bilo res nenavadno, da se je zatekel prav bogu za hrbet – v Jelje.

Tone je prinesel kavo in iz omare vzel steklenico, v kateri je plavala v žganje namočena hruška. Pohvalil se je, da je žganje domači pridelek. Odprl je steklenico in po vsem prostoru je prijetno zadišalo. Obema je natočil in nazdravil na skupno delo ter vprašal:

»Kdaj pa začnem delati?«

»Kadar hoče, zaradi mene lahko tudi danes ponoči,« je odvrnil Janez, a mislil si je, da ima Tone kot prvoborec gotovo dovolj pokojnine, da mu ne bi bilo treba delati.

»Prav, ob desetih zvečer pridem,« je bil Tone takoj pripravljen.

Janez je iz žepa vzel pogodbo in mu jo izročil, češ da naj jo izpolni in mu jo vrne. Tone je pregledal pogodbo in menil, da kar dobro plačajo. Janez mu je pojasnil, da zato, ker je delo honorarno in ne bo potrebno plačevati vseh obveznosti. Sam kot vodja ne dobi toliko.

»Kako pa se obnaša pesnik Peter?« je vprašal Tone.

»Janeza je začudilo, da pozna celo Petra.

»Bral sem nekaj njegovih del. Sam ne ve, kaj bi rad in taki ljudje so vsega zmožni. Potrebno bo popaziti. S pisanjem se vsakdo bolj razkrije, kot si misli, pa če se še tako trudi skriti svoj pravi jaz. Povem ti, da je iz častihlepja zmožen marsikaj zaplesti!«

Janez ni odgovoril, misleč, da je Tone tokrat nekoliko pretiraval.

Tone je že tretjič nalil kozarček, ko je Janez rekel, da ima dovolj.

Nadaljevanje prihodnjič

Svobodni Sindikati Slovenije

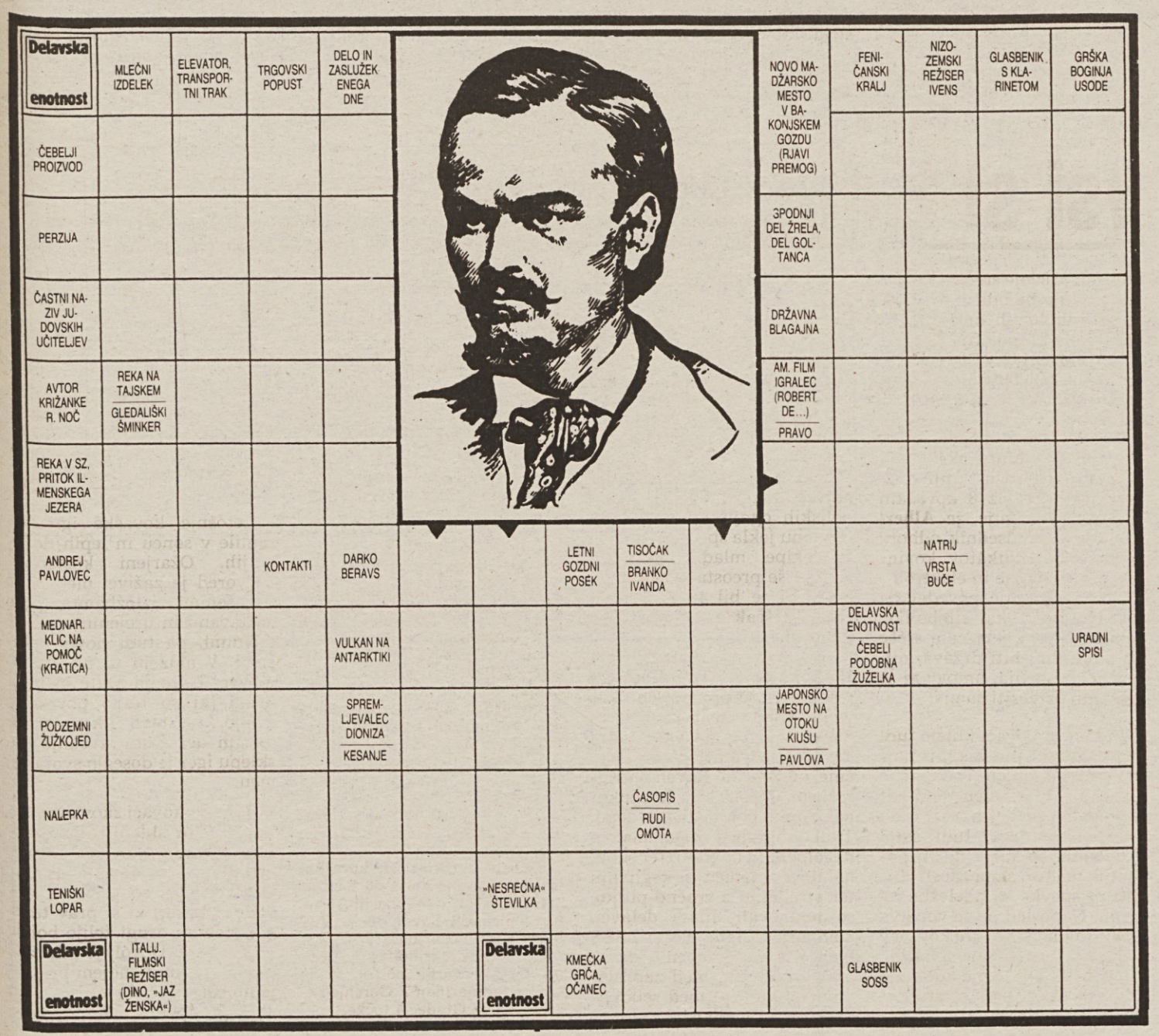

NAGRADNA KRIŽANKA ŠT. 41

Rešitev nagradne križanke pošljite do 16. oktobra 1990 na naslov: DELAVSKA ENOTNOST, Dalmatinova 4, 61000 Ljubljana, s pripisom na ovojnici: NAGRADNA KRIŽANKA ŠT. 41. Nagrade so: 500,00, 300,00 din in 100,00 dinarjev.

Rešitev nagradne križanke št. 39

SPOKANOST, KALK, KONSTANTINOPEL, ARI, RITARDANDO, LOK, ALAR, OLEAT, OČA, TARA, LAN, VENLO, INSA, EMS, IVJE, OJE, OCET, TAEGU, ERAR, RR, OL, UKAZ, INKASO, SKOROCELJ, ARAK, TAMARINDA, NADA

Izžrebani reševalci nagradne križanke št. 39

1. Janez Ahačič, Senično 32, 64290 Tržič,
2. Betka Škufca, Klek 31, 61420 Trbovlje,
3. Štefka Oražem, Dolenja vas 14, 61331 Dolenja vas

Nagrade bomo poslali po pošti.

Delavska enotnost

List je bil ustanovljen 20. novembra 1942.

- Izdaja ČZP Enotnost – delovna organizacija v ustanavljanju, 61000 Ljubljana, Dalmatinova 4, poštni predal 479
- Začasni poslovodni organ in glavni urednik: Franček Kavčič, telefon 313-942, 311-956
- Odgovorni urednik: Marjan Horvat, telefon 313-942, 311-956
- Člani uredništva: Andrej Agnič (posebne naloge, fotografija), Sašo Bernardi (fotografija), Brane Bombač (oblikovalec), Ciril Brajer (reportaže in samoupravni odnosti), Marija Frančeškin (socialna politika in varstvo okolja), Ivo Kuljaj (ekonomska ureditev), Damjan Križnik (urednik – reportaže), Remigij Noč (urednik – drobno gospodarstvo, delavci v samostojnem osebnem delu), Boris Rugelj (komentator urednik – družbenoekonomski odnosi, delitev) Sonja Seljak (redaktorica – lektorica), Janez Sever (posebne naloge), Andrej Ulaga (turizem, rekreacija, šport in oddih), Igor Žitnik (znanost, kultura in izobraževanje), Jožica Anžel (tajnica) telefon 311-956, H.c. 310-033
- Naročnina: 321-255
- Posamezna številka Delavske enotnosti 10 dinarjev
- Rokopisov in nenaročenih fotografij ne vračamo
- Poštnina plačana v gotovini
- Tisk Tiskarna Ljudske pravice, Kopitarjeva 2
- Žiro račun: 50101-603-46834
- Časopisni svet: Albert Vodovnik (predsednik), Meta Benčič, Franc Berginc, Andrej Coklin, Ivo Grilc, Vlado Haas, Ivo Janžekovič, Niko Klavžar, Rajko Lesjak, Mira Maljuna, Slavko Peklar in Nada Serajnik

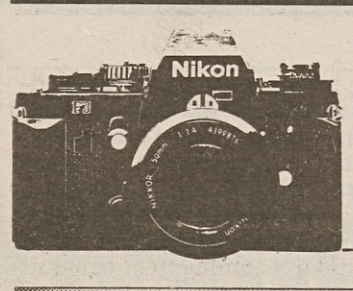

fotokronika

»Janez, kaj še vedno ne razumeš, kaj pomeni 'demilitizirana država Slovenija'?« Slika: Sašo Bernardi

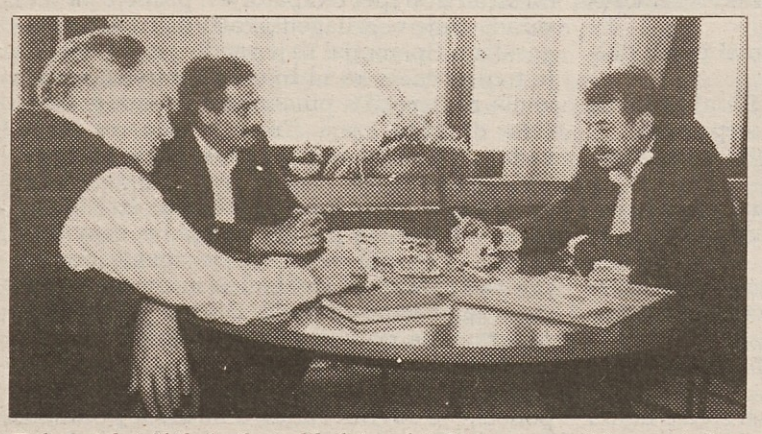

Kako v teh težkih časih sindikalnim aktivistom omogočiti prepotrebno usposabljanje? Svobodni sindikati so v minulih letih v svojem izobraževalnem centru v Radovljici usposobili na tisoče sindikalnih aktivistov. Danes, ko se sindikat postavlja kot neljubi partner vladi, nasprotna stran noče deliti bremen. Peter Finžgar iz izobraževalnega centra in Brane Iskra, predsednik medobčinskega sveta Svobodnih sindikatov za Gorenjsko med pogovori v Mariboru. Slika: Lucas

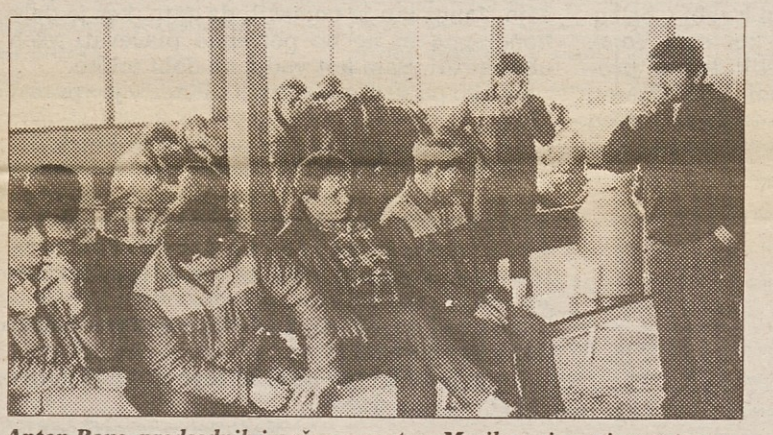

Anton Rous, predsednik izvršnega sveta v Mariboru je svojemu stanovskemu kolegu Marjanu Vidmarju v Ljubljani ponudil pomoč, da bi skupaj strla upor ljubijanskih smetarjev. V Ljubljano je kanil poslati delavce svoje Snage. Najverjetneje zato, ker se je sprijaznil s spoznanjem, da je Maribor že tako dovolj posvinjan... Na posnetku ljubljanski komunalci v pričakovanju odgovorov na svoje zahteve. Slika: Sašo Bernardi

Na Trgu svobode v Mariboru že nekaj dni izmenoma stavka po nekaj sto delavcev Konstrukturja. Njihovo nezadovoljstvo temelji na nizkih osebnih dohodkih in ukinitvi terenskega dodatka za plačilo bivanja v samskih domovih. Ko namreč poravnajo stroške bivanja, jim ne ostane niti za lastno preživetje, kaj šele za vzdrževanje družin. Slika: Lucas

med nami

Pripravlja: Damjan Križnik

Nimam pojma!

Koliko in kaj veš o sindikatu, v katerega se (ne) vključuješ? Kaj pričakuješ od sindikata? To sta bili vprašanji, ki jih je Fanika Wiegele postavila »naključno izbranim sodelavcem« **Pivovarne Laško.** »Uspeh je bil ničen,« je potem zapisala v Laškega pivarja, zraven pa takoj dodala, da so anketiranci hoteli ostati anonimni.

»Torej, o sindikatu vedo zaposleni malo, ker ne berejo informacij, ne poslušajo radia, ker jih ne zanima, ker nimajo časa za branje, ker... Od sindikata pa vsi veliko pričakujejo,« citiramo. »Večina torej sindikata, v katerega se (ne) vključujejo, po vsebini dela še kaj prida ne pozna; tisti pa, ki so z dejavnostjo sindikata na Zahodu že vsaj delno seznanjeni, pa zaradi očitnega posnemanja naših sindikatov pričakujejo, da bo igral podobno vlogo kot tam – torej bo nudil delavcu varstvo, kar je pravzaprav tudi njegova osnovna naloga. Eden od sogovornikov je bil mnenja, da bo moral sindikat v naši družbeni ureditvi še preživeti določeno obdobje prilagajanja. To pomeni, da možnosti za takšno delovanje sindikata, kot je v Zahodnih državah, še niso dozorele ter da še nismo dojeli (in je kmalu tudi ne bomo) vsebine dela...«

Kot beremo, so anketiranci razmišljali tudi o sindikalnih zaupnikih, pa o tem, da se nekateri držijo ob strani in se ne želijo vključiti v noben sindikat. So se pa tudi potrkali po prsih, kam se bodo takšni zatekli po pomoč, ko jim bo tekla voda v grlo. »Morda pa ta prispevek ne bo ostal brez odmeva,« je zaključila Wiegelejeva.

»Morda se bo kdo od bralcev celo ojunačil in napisal kaj v obrambo ali pojasnilo. Morda pa bomo vsi skupaj le začeli razmišljati, kaj vemo o sindikatu, v katerega se (ne) vključujemo in kaj pričakujemo od njega.«

Beseda je torej vaša...

Delo je, denarja pa ne

Jesenski val stavk v **novogoriškem Meblu** ne pojenjuje. Na začetku prejšnjega tedna so stavkali v Meblovi firmi Pohištvo-masiva, konec tedna je izbruhnilo v Oblazinjenem pohištvu, Pohištvu in mirenski Vati. Povod za stavke so – kot poročajo Primorske novice – mizerne plače, ki jih povrh vsega izplačujejo z velikimi zamudami. Namesto da bi jih izplačali do 20. septembra, zamujajo toliko, da je do 1. oktobra delavci še niso dobili. Plače, kadar so, znašajo v povprečju 2.000 do 3.000 dinarjev za delavce v proizvodnji, takih pa je v Meblu več kot polovica od skupno 2.400 zaposlenih.

Stavkajoči delavci med drugim zahtevajo tudi razjasnitev nekaterih pomembnih ekonomskih in organizacijskih vprašanj vsega Mebla. 170 zaposlenih v Oblazinjenem pohištvu v 19 točkah zahteva razjasnitev odnosov v okviru Meblo Trade; zmanjšanje režije in sploh administracije na vseh ravneh zahtevajo v Pohištvu; 270 tu zaposlenih med drugim kliče na odgovornost vse vodilne, ki so jih pripeljali v takšen položaj... Vsi pa zahtevajo povišanje plač na dostojno raven in v skladu z ekonomskim položajem v firmah. Dejstvo je, da so v glavnem vse zmogljivosti skoraj v celoti zasedene, denarja za plače pa ni. Stavkajoči v Pohištvu in Oblazinjenem pohištvu grozijo s pohodom pred stavbo občinske skupščine v Novi Gorici.

Toplo poletje se torej podaljšuje v vročo jesen tudi na severnem Primorskem...

Made in Slovenija

Med številnimi »materiali«, ki se nam vsak teden naberejo na uredniški mizi, je bila tudi tale pobuda, ki jo je poslanec Slovenske kmečke zveze **Janko Halb** naslovil vladi in skupščini Republike Slovenije:

»Prihajajoča politična jesen prinaša verjetno končni razplet jugoslovanske federativne krize. Vladi Republike Slovenije in poslancem parlamenta predlagam, da v smislu politične morale v Sloveniji ne bomo praznovali letošnjega 29. novembra kot državni praznik rojstva avnojske SFRJ in kot praktični učinek te geste, da bosta 29. in 30. november normalna delovna dneva. Ekonomske učinke lahko uporabimo za kakršenkoli humanitarni namen. Prihranimo dva praznična dneva za bodoče praznovanje lastne državnosti in suverenosti.«

Halb je še predlagal, naj namesto oznake »Made in Yugoslavia« pri nas uporabljamo »Made in Slovenija« za vse izdelke, ki jih pošiljamo na mednarodno tržišče, na koncu pa dodal, »da so verjetno že zrele razmere za ustanovitev Tiskovno-informativne agencije Slovenije, s katero bomo najbolje uveljavili slovensko državnost«.

Ob 29. novembru naj bi torej časopisi normalno izšli; vprašanje je le, ali že brez Tanjugovih vesti. Ampak poslanci očitno »delajo tudi na tem...«

Smo ali nismo!

Ko smo že pri »problematiki obveščanja« pa še tale »karies« iz Primorskih novic:

V prejšnji številki smo zapisali, da se namerava šef slovenskega novinarskega sindikata **Venčeslav Japelj** oddolžiti našemu premieru Lojzetu Peterletu za slavnostno večerjo v vili Podrožnik, na katero je bil povabljen s svojo denarnico. Kot beremo v »njegovem« časopisu, se je dolgo praskal po glavi, kako bi to zadevo izpeljal v zadovoljstvo vseh, dokler se končno ni oddahnil: iz republiškega sekretariata za informiranje so mu sporočili, da za večerjo dolguje 150 dinarjev (o čemer strežno osebje še vedno nima pojma). Denar je menda nemudoma nakazal, njegovo vabilo Peterletu pa še vedno velja.

Trenutno usklajujeta termine...

Previdnost je mati modrosti

V obvestilu, ki sta ga enotam zavodov za zaposlovanje še poleti poslala republiški sekretariat za delo in republiški zavod za zaposlovanje opozarjajo, da ob bilanci republiškega proračuna za leto 1990 ugotavljajo, da **obseg potrebnih sredstev za štipendije presega predvidene prilive** iz prispevka za štipendiranje. Tako kot za programe drugih družbenih dejavnosti tudi za štipendiranje ni predvideno nobeno dodatno povečanje. Celo nasprotno, vse večja je težnja po zmanjševanju števila štipendistov. Zato je pri dodeljevanju štipendij iz združenih sredstev potrebno dosledno spoštovati merila, zlasti pa jih je treba zaostriti pri prostem presojanju.

Čeprav naštevajo med drugim tudi, da učencem kadetske, milicniške in verske šole, ki imajo v vzgojnoizobraževalni organizaciji vso brezplačno oskrbo, ne pripada štipendija iz združenih sredstev, pa je zanimiva zadnja točka tega obvestila. Tu so namreč zapisali, da vlog prosilcev za štipendije, ki se vpisujejo v verske šole, ne kaže zavračati, ker po pojasnilu pravnika iz RKVITK pripravljajo spremembo zakonodaje tako, da bodo tudi te šole dajale spričevala z javno veljavnostjo.

Hudobnež bi celo utegnil dejati, da se nekomu nočejo zameriti in da še vedno velja tista o previdnosti, ki ne bi bila mati, če bi bila previdna.

Pravkar izšlo!

SPLOŠNA KOLEKTIVNA POGODBA ZA GOSPODARSTVO
s komentarjem in

SINDIKALNO VARSTVO DELAVSKIH PRAVIC v novi knjigi-priročniku za delo sindikalnih zaupnikov

Vsebina:

- splošna kolektivna pogodba za gospodarstvo
- komentar
- zasnova celovitega sindikalnega varstva delavskih pravic, pravila in navodila za delo sindikalnih zaupnikov, pregled zakonskih odločb o vlogi sindikata pri uveljavljanju in varstvu delavskih pravic.

Cena 25,00 din

Naročila pošljite na naslov: ČZP Enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4, telefon 321-255, 310-033.

NAROČILNICA

Pri ČZP Enotnosti, Ljubljana, Dalmatinova 4, nepreklicno naročamo _____ izvodov priročnika SPLOŠNA KOLEKTIVNA POGODBA ZA GOSPODARSTVO s komentarjem in SINDIKALNO VARSTVO DELAVSKIH PRAVIC po ceni 25,00 din. Naročeno pošljite na naslov: _____

Ulica, poštna št., kraj: _____

Naročeno dne: _____ Račun bomo plačali v zakonitem roku.

Žig _____ Podpis naročnika _____
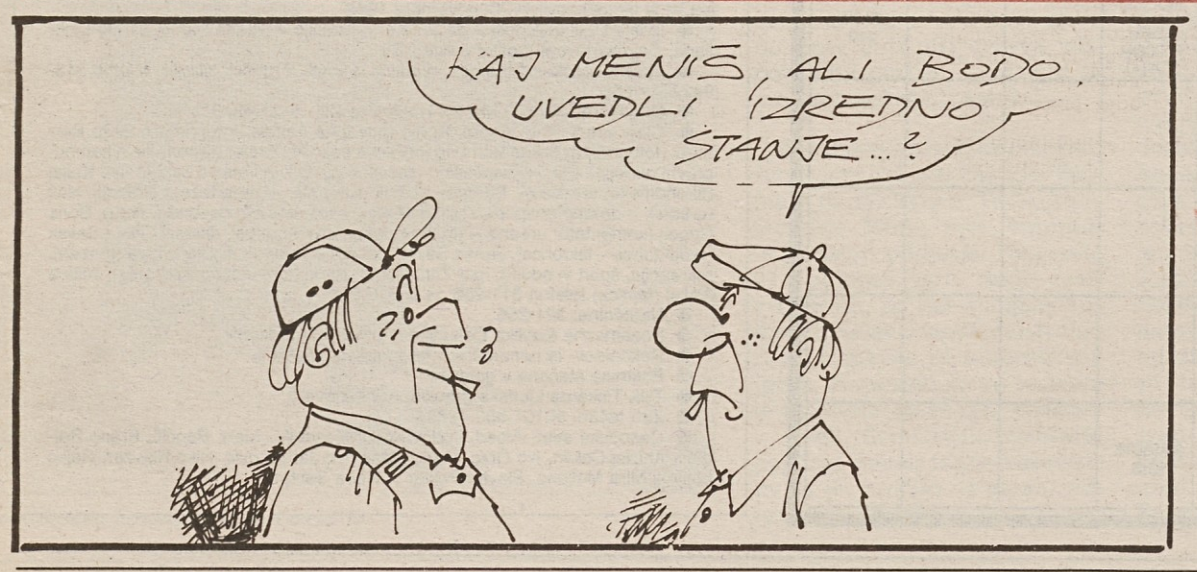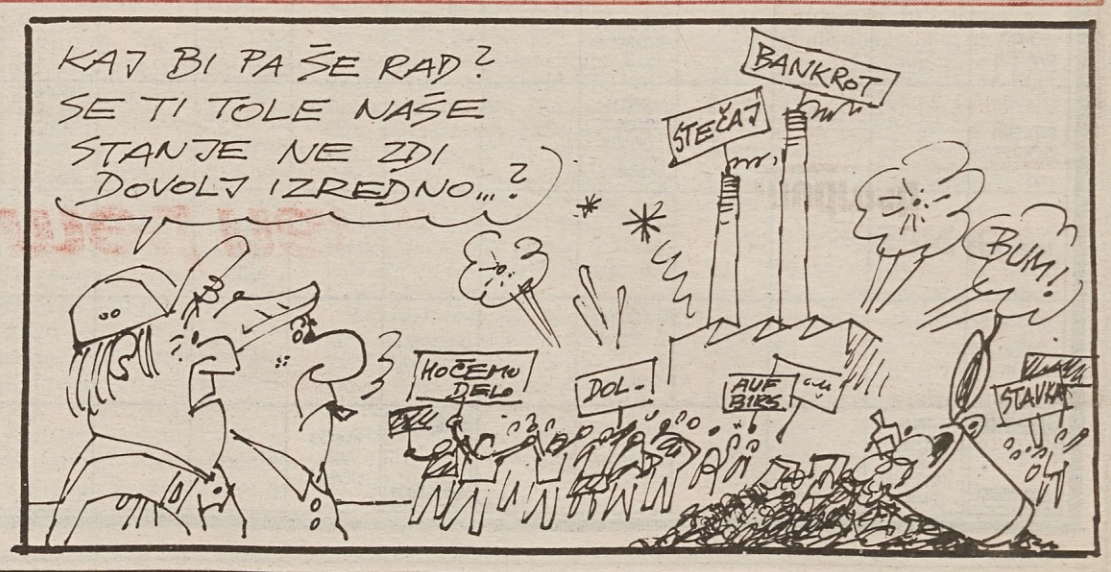
LIPE SVEDER: NEPOTREBNO!